T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Altmış beşinci inikat

16 - VI - 1941 Pazartesi

Mündericat

	Sayıfa
1 — Sabık zabıt hulâsası	58
2 — Havale edilen evrak	58
3 — Müzakere edilen maddeler	58

	Sayıfa
1 — Çiftçi mallarının korunması hakkında kanun lâyihası ve Ziraat, Dahiliye ve Adliye encümenlerile Muvakkat encümen mazbataları (1/409)	58:83

1 — SABIK ZABIT HULÂSASI

Sayın üyelerden bazılarına izin verilmesine,

İki aydanberi bilâ mazeret Meclise devam etmiyen Mardin mebusu Muhittin Birgenin mebusluktan ıskatına dair Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkerelerile,

Askerî ceza kanununun 187 nci maddesi hükümlerinin askerî mahkemelerce hükmedilen kısa hapis cezalarına şamil olup olmadığı hususunun tefsirine mahal olmadığına dair mazbata kabul edildi.

Pazartesi günü toplanılmak üzere inikada nihayet verildi.

Reisvekili	Kâtip	Kâtip
Bursa	Bingöl	Çanakkale
Refet Canıtez	Necmeddin Sahir	Z. Gevher Etili

2 — HAVALE EDİLEN EVRAK

Lâyihalar

1 — Kaçakçılığın men ve takibine dair 1918 sayılı kanuna ek kanun lâyihası (1/647) (İktısat, Adliye ve Gümrük ve inhisarlar encümenlerine)

Mazbatalar

2 — Askerî ve Mülkî tekaüt kanununun 4 ncü maddesinde yazılı cetvelin değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/586) (Ruznameye)

3 — Afyon Karahisarın Çobanlar nahiyesinden Bekiroğlu Süleyman Yılmazın ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Adliye encümeni mazbatası (3/317) (Ruznameye)

4 — Belediyelerle bunlara bağlı müesseseler ve Belediyeler bankası memurları tekaüt sandığı teşkili hakkında kanun lâyihası ve Dahiliye, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/435) (Ruznameye)

5 — Çerkeşin Ören köyünden Bekiroğullarından İbrahimoğlu Mustafa Özdemirin ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Adliye encümeni mazbatası (3/252) (Ruznameye)

6 — Erzincanda ve Erzincan yer sarsıntısından müteessir olan mıntakalarda zarar görenlere yapılacak yardım hakkındaki 3773 sayılı kanuna ek kanun lâyihası ve Dahiliye, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/486) (Ruznameye)

7 — Hapishane ve tevkifhanelerin idaresi hakkındaki 1721 sayılı kanunun 2 nci maddesinin tadiline dair kanun lâyihası ve Adliye encümeni mazbatası (1/635) (Ruznameye)

8 — İsviçreye gönderilen fındıklar bedellerinin malî borçların ödenmesine tahsisi için Türkiye ile İsviçre arasında teati olunan notaların tasdiki hakkında kanun lâyihası ve Hariciye ve İktısat encümenleri mazbataları (1/630) (Ruznameye)

9 — Türkiye - Almanya arasında Ticarî mübadelelere mütedair 25 temmuz 1940 tarihli Hususî Anlaşmaya bağlı 3 numaralı protokolün 4 ncü maddesinde tayin edilmiş olan müddetin iki ay daha uzatılması hakkında teati olunan notaların tasdikına dair kanun lâyihası ve Hariciye ve İktısat encümenleri mazbataları (1/618) (Ruznameye)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati: 15

REİS — Dr. Mazhar Germen

KÂTİPLER — Hamdi Selçuk (Hatay), Vedit Uzgören (Kütahya)

REİS — Celse açılmıştır.

3 — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1 — Çiftçi mallarının korunması hakkında kanun lâyihası ve Ziraat, Dahiliye ve Adliye encümenlerile Muvakkat encümen mazbataları (1/409) [1]

REİS — Heyeti umumiyesi hakkında söz isteyen var mı?

[1] *172 sayılı basmayazıya ek zaptın sonundadır.*

REFİK İNCE (Manisa) — Usule ait bir şey rica edeceğim,

ZİYA GEVHER ETİLİ (Çanakkale) — Usule ait bir takririm var.

REFİK İNCE (Manisa) — Ehemmiyeti derkâr olan bu kanun hakkında takip edilen prensipler üzerinde, ne Hükûmet tarafından, ne de encümen tarafından umumî izahat verilmemiştir. Takip ettikleri siyaset nedir? Lûtfen evve-

lâ bunu izah etsinler. Çünkü itiraf ederim ki bu kanundan bu hususta bir mana çıkaramadım. Sonra biz mütalealarımızı dermeyan ederiz. Hangi yolu takip etmişlerdir? Encümen izah buyursun, eğer Hükûmetle beraberlerse Hükûmet izah buyursun, daha güzel olur.

REİS — Onu tabiî encümenden ve Hükûmetten rica ederiz. Ayrıca kanunun müstaceliyetle müzakeresi teklif edilmektedir.

REFİK İNCE (Manisa) — Kim teklif ediyor?

REİS — Ziya Gevher Etili.

Buyurun.

ZİYA GEVHER ETİLİ (Çanakkale) — Arkadaşlar; bu kanunun müstacelen müzakeresini ben teklif ediyorum. Sebebi şudur: Biliyorsunuz ki bu kanun muhtelif zamanlarda, muhtelif encümenlerde müzakere olnnduktau sonra Yüksek huzurunuza geldi. Ayni zamanda bir de Muhtelit encümen teşkil edilerek bir kere daha müzakere edilmiş oldu. Bu suretle Meclisin dörtte üçü bu müzakerelere iştirak etmiş oldu. Binaenaleyh lâyihanın müstacelen müzakeresini rica edeceğim (Gürültüler, yok yok sesleri).

Ben var diyeyim, siz yok deyin. Tabiî ya vardır, ya yoktur.

Lâyihanın müstacelen müzakeresi demek, alelacele müzakere edilmesi demek değildir, iki defa müzakereye tâbi olmaması demektir. Yine uzun uzadıya müzakere edelim, maddelerini görüşelim, öyle çıkaralım. Bu suretle bu kanunu bir an evvel çıkarmakla, koruma kanunu olduğu için çiftçiye hizmet etmiş oluruz. Çünkü senelerdenberi, ta 1938 senesindenberi kalmış olan bu kanun lâyihasını bir an evvel çıkarmış oluruz (Gürültüler, olmaz sesleri).

Bunun aleyhinde bulunanlar sözlerini söylesinler, encümen de izahat versin, bendeniz müstacelen müzakeresini teklif ettim. Takririmin okunmasını rica ediyorum.

REİS — Takriri okutuyorum.

Reisliğe

Çiftçi mallarını koruma kanununun müstacelen müzakeresini teklif ederim.

Çanakkale
Ziya Gevher Etili

REFİK İNCE (Manisa) — Usule ait olmak üzere söz istiyorum (Kürsüye sesleri). Buradan işittiririm.

REFİK İNCE (Manisa) — Müstaceliyet teklifleri, Nizamnamemiz mucibince, Hükûmet tarafından, encümen tarafından veyahut da lâyihayı teklif eden zevat tarafından istenilebilir. Her mebusun vazifesi, bu teklifler karşısında aşağı yukarı müsbet, menfi bir mütalea dermeyan etmekten ibarettir. Mücerret bir mebus, teklif sahibi olmadan veya Hükûmet azası bulunmadan bu mesele hakkında böyle bir teklifte bulunamaz. Binaenaleyh bu teklif reye dahi konamaz.

REİS — Osman Şevki Uludağ.

Dr. OSMAN ŞEVKİ ULUDAĞ (Konya) — Düşüncelerimi Refik İnce arkadaşımız söyledi.

ZİYA GEVHER ETİLİ (Çanakkale) — Zannederim ki, hem Hükûmet, hem encümen, hem Büyük Meclis teklifime iştirak ederler. Bir defa sorunuz bakalım, muhalifler mi?

REİS — Takriri reyinize arzediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Takrir kabul edilmemiştir.

Şimdi kanunun heyeti umumiyesinin müzakeresine geçiyoruz. Söz Kemal Turanmdır.

KEMAL TURAN (İsparta) — Ondan evvel izahat versinler. Encümen veya Hükûmetin fikri nedir?

ZİRAAT V. MUHLİS ERKMEN (Kütahya) — Efendim, kanunun maksat ve gayesini ismile üzerinde taşıyor. Fakat arkadaşım emir buyurdular, onun için kısaca arzedeceğim.

Yüksek tasvibinize arzolunan bu kanun lâyihası çiftçinin beklediği ve dilediği bir kanundur. Bizzat içinizden bir çok arkadaşlarımız bunun lüzum ve ehemmiyeti hakkmda dikkat nazarmı çekmişlerdir. Bir çok Parti kongreleri dileklerinde mühim bir yer tutmuştur. Ziraat vekâletine bu yolda bir çok müracaatler gelmiştir. Sonra, Ziraat vekâleti teşkilâtı da mesaisinde bir çok ziraî teşebbüslerde, ziraî ıslahlarda bu lüzumu hissetmiştir. Bu itibarla kanun umumî arzuya ve büyük bir ihtiyaca cevap verecektir. Kanunun maksat ve gayesini iki esasta toplıyabiliriz. Bunun birisi ve başta geleni çiftçi mallarmı korumak, zararı önlemek, zarara meydan vermemek. İkincisi de zarar vaki olunca her hangi bir şikâyet ve müracaati beklemeden hatta zarar görenin isteyip istemediğine bakmadan bu işe el koymak, bu zarara taallûk eden işleri mümkün olduğu kadar süratle halletmek, zarar vereni yine mümkün olduğu kadar süratle meydana çıkarmak ve zarar görenin zararmı da ayni süratle ödemek ve ödettirmek. Encümenler bu hususları tetkik ederken bir çok meseleler üzerinde günlerce durdu. Bekçilerin seçimi, çalışma şartları, başka bir işle, bazı müstesna ahval hariç, iştigal etmemesi, bekçilerin mercii, ihtiyar meclislerile belediye hududu dahilinde olup da mahiyeti itibarile köyden farklı olmayan yerlerde bu işleri takip için ihtiyar meclisleri yerine kaim olan koruma heyetlerine verilen salâhiyetler, zararların acele tediyesi, murakabe heyetlerinin kontrol vazifesi, idare âmirlerinin bu işle ilgilendirilmesi meseleleri üzerinde durmuş ve kanunun muhtelif maddelerini tedvin etmiştir. Projeye göre ihtiyar meclisleri 50 liraya kadar zarar ziyan meselelerinde doğrudan doğruya karar vermek salâhiyetini almaktadır.

Bundan 20 liraya kadar olanlar katî mahiye-

ti haiz bulunuyor. 20 liradan yukarı olanlar için mahkeme nezdinde itiraz hakkı veriliyor. faili malûm olmayan zararlar teşkil edilecek sandıktan, muayyen hudutlar ve hadler dahilinde tazmin ediliyor ve binnetice failin bulunmadığı hallerde zararın ödenmesini köy müştereken üzerine almış bulunuyor.

Bütün bu meseleler üzerinde, encümenlerin maddeleri müzakere edildiği sırada daha vazih bir surette anlaşılacaktır, Arkadaşlar uzun uzadıya durmuşlardır. Bu zararların önlenmesi, faillerini çabuk meydana çıkarmaları ve ziyanların hemen ödetilmesi için bütün tedbirleri tedvin etmiş bulunuyorlar. Bu maddeler yapılırken hassasiyetle göz önünde tuttuğumuz diğer nokta; mümkün olduğu kadar bunu az teşkilâtla yapmak, mümkün olduğu kadar köylüye yük olmamaktır. Bunun için dir ki, varidat meselesini derpiş eden maddelere bazı hükümler ve bazı kayitlar konmuştur. Bu işin yürütülmesi için, tutulması lâzımgelen bekçilerin ücretlerinden ayrı olarak lâzım gelen masraflar için konulan had bu meyandadır. Bu hadden fazla her hangi bir masraf yapılması menedilmiştir. Keza malî ve iktisadî vaziyeti ayrıca bir bekçi tutmağa müsait olmayan yerlerde köy kanununun koruculari tavzif eylediği diğer işleri bu bekçilerin görmesine mesağ verilmiştir. Kezalik uzun uzadıya ihtilâflı bir madde olarak encümenlerde müzakere edilmiş olan koruma meclisleri reislerine para verilmemesi de gene bu endişeden doğmuştur.

Arzetmiş olduğum maksatları temin etmek için hazırlanmış olan bu maddelerin, bir kül halinde memleketimizde tatbiki halinde hayırlı neticeler alınacağına kaniim. Maddelerin müzakeresinde ayrıca bu meseleler üzerinde tevakkuf edileceği tabiidir.

Arkadaşımın; talebi üzerine bu kanunun maksadını ana hatlarile kısaca çizmek için kürsiye çıkmış iken bir vazifemi de yapmaklığıma müsaade buyurunuz; Gerek Ziraat, gerek Dahiliye ve Adliye encümenlerile sonradan teşekkül eden Muhtelit encümende bilâ istisna her madde üzerinde saatlerce, günlerce durulmuştur. Bu kanunun iyi bir şekilde işlemesini temin edebilmek için lâzım gelen bütün tedbirler düşünülmüştür. Yüksek huzurunuzda arzedeyim ki; encümenlerde arkadaşlarım hakikaten kelimenin tam mânasile canla başla çalışmışlardır. Yüksek huzurunuzda kendilerine şükranlarımı arzederim.

AVNİ DOĞAN (Çankırı) — 1 nci madde çiftçi malını tarif ediyor. Korunması icabeden çiftçi malları hangileridir? Orada bir tabir geçiyor. «Gayrimenkuller» diye. Çiftçinin hayvanı bunun meyanına dahil midir? (Gürültüler).

ZİRAAT V. MUHLİS ERKMEN (Kütahya) — Çiftçi hayvanları ve saire hep birinci maddeye dahildirler.

Dr. FUAD UMAY (Kırklareli) — Bendeniz de bir nokta rica edeceğim, arılar ve kümes hayvanatı birinci maddenin şümulüne dahil oluyor mu?

ZİRAAT V. MUHLİS ERKMEN (Kütahya) — Bütün çiftçi mallarını tadada imkân yok, umumî bir tâbirle yazdık, eğer yazılmış olan fıkralar içinde bu maddenin mevcut olmadığı gibi bir mana çıkıyorsa maddelerin içine onu da ithal ederiz. Müsaade ederseniz maddelerin müzakeresinde yapalım.

KEMAL TURAN (İsparta) — Lâyihanım ilk müzakeresinde, 4 encümenden mürekkep Muhtelit bir encümende tekrar tetkikını bendeniz teklif etmiştim ve tarafınızdan da tasvip olunmuştu. 4 encümen toplu olarak elimizdeki lâyihayı hazırlamış bulunmaktadır. Her iki lâyiha arasında ihmal edilemiyecek kadar farklar olduğundan, bu geçen zamanın her halde gerek çiftçi için, gerek kanun tanzimi bakımından faydalı olduğuna kani bulunuyorum. Binaenaleyh ilk takriri vermekle isabet etmiş olduğumu huzurunuzda arzedeceğim.

EMİN SAZAK (Eskişehir) — Tebrik ederiz.

KEMAL TURAN (Devamla) — Yalnız buna rağmen kanunun umumî çehresini aydınlatacak bazı noktalar üzerinde arkadaşlarımızın mütaleasını rica edeceğim. Belki maddeler içinde bunlara ait bizim gözümüzden kaçan bazı hükümler mevcuttur. Eğer değilse, noksansa bunlar tamamlanmış olur. Bu noktalar daha ziyade bir maddeye ait olmayıp, meselâ bizatihi bu koruma teşkilâtının kuruluşunun umumî şekline ve işleyişine ait olduğu için, lâyihanın müzakeresine geçmeden evvel bunu, umumî müzakeresi sırasında arzetmiş oluyorum. Kanunun esası şudur; köylerde köy ihtiyar heyetleri, belediyelerde, kasaba ve şehirlerde belediye hudutları dışındaki çiftçi malları ayrıca seçilecek Koruma heyetleri tarafından murakabe edilecek, muhafaza edilecektir. Bunların muvazzaf bekçileri bulunacak ve bekçiler bu heyetler namına, birinci maddede tasrih edildiği gibi, çiftçi mallarını koruyacak, zararları olursa tesbit edecektir. Ziraat vekilinin izah ettiği gibi, bunları tazmin ettirecek. Hulâsa bu kanunda çiftçi malını korumak yolunda atılması lâzımgelen umumî hatlar mevcuttur. Şunu da arzedeyim ki, memleketin hakikaten senelerden beri böyle bir teşekküle, böyle bir tedbire ihtiyacı vardır. Ancak bu gün elimize geçmiş olsa bile bunu gecikmiş saymıyarak memnuniyetle, şükranla karşılamak vazifemizdir.

Bendenizin bilhassa temas etmek istediğim; gerek koruma meclisleri, ki bunlar ilk kademedir, gerekse bunların fevkinde olan murakabe heyetleridir. Bu heyetler de kaza merkezle-

rinde seçilmek suretile teşekkül ediyor. Bunlara bazı kaza uzuvları da iştirak ediyor. Maruzatım bunların işleyiş tarzı üzerindedir. Bundan evvelki lâyihada, koruma heyetlerinin yani ilk kademenin bütçelerinde, icabında ve daima bu koruma heyetini temsil edecek, onunla çalışacak ve onun namına icrayı faaliyet edecek müstemir bir uzuv vardı, bu lâyihada bu gün bu uzuv tamamile kalkmış bulunuyor. Binaenaleyh, bu şekilde vaziyet şöyle oluyor: Her hangi bir koruma heyetinin hududu dahilinde bir vaka olduğu zaman koruma heyetinin topluca karar vermesi ve meseleye topluca el koyması lâzım geliyor. Bunun Ziraat vekilimizin temas ettikleri gibi, masraf bakımından filhakika faideli tarafı vardır. Çiftçiden tutulacak bekçilerin maaş tutarlarının nihayet % 30 u kadar bir fazlalık para tahsil edilecek ve bu % 30, kimin tarafından yapıldığı belli olmayan zararın ödenilmesine tahsis edilecektir. Hem de bu % 30 dan koruma heyetinin masrafları çıkacaktır. Çünkü koruma heyetinin masraflarına ait her hangi bir kayda tesadüf etmedim. Koruma heyeti bir de tarife yapacak, çiftçiye bu tarifeye göre bir takım mükellefiyetler tahmil edilecektir. Her çıftçı namına bir hesap tutulacak, bunda hatta bir köy ihtiyar heyetinin yapacağı vazifelerden daha geniş bir teşekkül vardır. Bu teşekkül kanunda kendini göstermektedir. Yalnız bu bekçi ücretinin yüzde otuzu olarak tahsil edilecek para, bu vazifeler idare heyetine kalacak olursa, o halde bu heyetin daimî işleyişi nasıl olacaktır? Bu maruzatımı aydınlatmak için arzediyorum. Meselâ bir bekçi her hangi bir zararı gördüğü zaman, zabıt varakası yapacak, bunu idare heyetine verip, idare heyeti de 24 saat zarfında bir ehli hibre tayin edecek, ehli hibre zararı tesbit edecek. Halbuki bu gibi zararlar anında ve zamanında, bütün zarar ortada iken tesbit edilebilirse işe yarayabilir. Tasavvur edin ki, bir kasabanın, şurasında burasında muhtelif işlerle meşgul olan adamlarını derleyip toplamak, yani idare heyetini bulmak, buna bir ehli vukuf tayin ettirip zararları tesbit ettirmek, zannederim hayli güç olacaktır. Sonra murakabe heyetine geçelim. Murakabe heyetlerinin ne bütçesi ne de kadrosu hakkında kanunda hiç bir şey yoktur. O halde murakabe heyeti şunlardır, falan falandır. Vazifeleri nelerdir. Koruma heyetlerinden yani köylerden ve şehir dışarısındaki koruma heyetlerinden gelen bütçeleri tasdik eder, talepleri tetkik eder, karar verir, itiraz varsa tetkik eder. Fakat bütün bunları yapacak koruma heyetinin ne bütçesi ne de kadrosu vardır. O halde bu bir hasbî vazife haline geliyor. Bu hasbî olan, kadrosu, olmayan, işleyeceği organı bulunmayan bir teşekkül, nasıl hayatiyet gösterecektir? Bunu belki arkadaşım izah edeceklerdir. Sonra kanunun hazırlanmasında bir de en hatalı olarak görülebilen; kanunda adeta bütün suçlarda hattâ bekçi tayinlerinde dahi, fazla bir kademe, fazla bir ihtiyat ve fazla bir emniyet endişesi hâkim olmuştur. Meselâ bir koruma heyeti kendi köyü için seçtiği bir bekçiyi vazifesine ehil bulmaz, yahut suçlu görürse bunu azledecektir. Fakat bu bekçi murakabe heyetine gelecek, şikâyette bulunacak. Sanki müseccel ve bütün hayatını bekçiliğe hasretmiş Devlet memuru mahiyetini alıyor. Bendeniz meseleyi zihniyet bakımından tetkik ediyorum. Bilhassa cezalarda katiyet, suçları takipte sürat, ancak bu iki esastır ki bu kanunun tatbikını mümkün kılacaktır. Yoksa bunu mahkemelerin, jandarma, polis gibi zabıta unsurlarımızın normal işleyişine bıraksaydık o zaman böyle bir kanun yapmağa lüzum görmezdik. Mevcut teminatla bu hususların yerine getirilemiyeceğini görerek hususî bir kanun yapıyoruz. O halde bu kanunda da hususî sürat temin edici hükümler bulmak lâzımdır. Her hangi bir adamın evine yapılan zarar onun şikâyetine bağlı olduğu halde çiftçi mallarına karşı, mal sahibi istesin istemesin, cürüm işleyenler takibata maruz tutuluyor. Fakat demin arzettiğim misaller gibi eksikler de vardır. Bendeniz bu ana hatlar üzerinde encümen arkadaşlarımızın izahlarını dinledikten sonra ya tekrar rahatsız edeceğim, yahut ta hacet kalmıyacaktır.

FAZLI GÜLEÇ (Bursa) — Arkadaşlar, epey intizardan sonra Muhterem Meclisin huzuruna getirilen bu kanun lâyihasının hakikaten belli başlı ihtiyaçlara cevap vermekte olduğunu görmekle çok sevindim. Bunun ıstırabını çekmiş olmak ve idarede bu ihtiyaçlara cevap verememiş olmak itibarile, bundan sonra bunun yapacağı güzel tesirlerin heyecanı içerisinde olduğumu arzederim.

Belli başlı zarar, ziyan ihtiyaçları su esaslar üzerinde tekâsüf etmektedir:

1 - Bilhassa Köy kanunu çıktıktan sonra teşkilâtsız kalan, başsız ve mercisiz kalan kasabalardaki vaziyet, memnuniyetle görüyoruz ki, kanun buna iyi cevap vermiştir ve bunu karşılamış bulunmaktadır.

2 - Zararü ziyana mâni olmak için hayvan güdüm vaziyetlerini intizam altına almak. Kanun buna da cevap vermiş bulunuyor.

Bendeniz, bu kanunun teşkil ettiği, kasabalar için tesis ettiği koruma meclislerinin muvaffak olup olmıyacağını tecrübe etmeden bir şey söylemek istemem. Fakat bana öyle geliyor ki bunların muvaffakıyetleri esbabı kabili temindir ve muvaffak olabilirler. Bu işi belediyelere vermek, belediye encümenlerine vermek fikirleri de hâkimdir. Bazı arkadaşlarımız bu kanaattedir. Bunu her yerde, bilhassa büyük şehirlerde yapamıyacağız ve büvük şehirler için ayrı bir teşkilât yapmak zarureti de hâsıl ola-

cağına nazaran, kanunun seyyanen her tarafta koruma meclisleri tesis etmesini bendeniz bu itibarla çok yerinde görmekteyim.

Kanunun cevap veremediği bazı noktalar da var. Bu noktalar, bilhassa arazinin dar olduğu yerlerdeki vaziyetlerdir. Arazinin, toprağın dar olduğu yerlerde mera meselesi kesbi ehemmiyet eder. Ezcümle Garbî Anadoluda meralar çok dardır. Bunlar yalnız köylünün çift hayvanlarile, perakende hayvanlarının bakımı için tahsis edilmiştir. Köylerin mesafeleri, nüfusları az olduğu zamanda bunlar tahdit ve tayin edilmiş olduğu için bu gün ihtiyaca cevap veremiyor. Bu ihtiyacın karşısında şimdi bir de hiç bir karış merası olmayan bu gibi yerlerde 3 er 5 er yüz hayvandan müteşekkil sürülerin bulunduğunu görmekteyiz. İhtilâfların başlıcası olarak da bendeniz bunu görmekteyim. Buna bu kanunda bir cevap bulamadığımdan maada, bir maddesinde; şu vaziyette olmayan sürüler diye bir hüküm vermekle adeta vaziyetlerine bir de kanuniyet verimiş oluyor. Bu da tasri ediliyor. Bendenize sorarsanız, belki biraz şiddetli düşünüyorum, belki de zaman bizi böyle bir şey yapmağa mecbur edecek ve yapacağız, bu gibi sürüleri,muayyen bir zaman zarfında, mera sahibi olmıyanların sürülerini derhal kazaî mercilerin kararlarile tasfiye etmeliyiz. Eğer bunu yapmazsak, bu işi ta kökünden halletmiş olmayız. İçimizde Garbi Anadoludan intihap edilmiş arkadaşlar her sene bunun bir çok şikâyetlerini dinlemektedirler ve çok güzel bilirler. Arkadaşlar, bendeniz isterdim ki, benim görebildiğim ve üzerinde şikâyetler tekâsüf eden bir çok noktaları, kanunun hazırlandığı uzun müddet zarfında, Hükûmet mahallen tetkik ettirsin ve bunu tetkik ettirdikten sonra, ihtiyaçlara göre, kanunun maddelerinde bunlara cevap versin. Fakat bütün bunlara rağmen, kanunun biran evvel çıkması ve vaziyetin halelden kurtarılması ve tanzimi lâzım olduğu için, kanunun da süratle çıkmasını istiyorum, onun için daha fazla bu işler üzerinde tevakkuf etmiyeceğim. Maddeleri geldikçe maddelerde de bazı maruzatta bulunmak isterim. Ezcümle mühim bir nokta : Bu koruma meclislerine bir kalem düşünülmemiştir. Bunların yazı işlerini kim yapacak? Yazı işleri için ayrıca masraf ihtiyarını da doğru görmem. Kasabalarda olduğuna nazaran belediye, hususî muhasebe veya Devlet memurlarından birisine, mahallî mülkiye âmiri tarafından, bu vazifenin verilmesi çok doğru olur. Buna bir de küçük bir tazminat verilebilir, pek cüzî bir şey. Bu suretle bu iş tanzim edilmiş olur. Bunu belki maddesinde teklif ederim.

Şimdi yalnız üzerinde tevakkuf edeceğim bir nokta vardır, onu arzedeceğim. Bu kanunda çok güzel, iyi niyetle, kazaî bazı vazifelerin ihtiyar meclislerine verilmesi ve mahallî işlerin mahallinde bitirilmesi düşünülmüştür. Bendeniz bu vazifenin de aksayacağı kanaatindeyim. Bunu burada bilhassa ifade etmek isterim. Bunun münakaşasına burada girişmekle kanunu durdurmak istemem. Varsın böyle tecrübe edilsin. Fakat yukarıda da arzettiğim gibi, tatbikatta bunun yürüyemiyeceğine kaniim. Niçin? Çünkü Köy kanunu ile verilen kazaî vazifeler köylüler tarafından tamamile yapılmamıştır. Köylüler, köy heyetleri kendi hissi selimlerile kazaî işin mesuliyetini üzerlerine almaktan imtina etmişler ve bu işleri mahkemelere terketmişlerdir. Binaenaleyh bendeniz bu işte de, kazaî merkezlerde koruma meclislerine gelen işlerin mahkemelere verilmesini, işin selâmeti noktasından, daha doğru görmekteyim, amma diyeceksiniz ki, mahkemelerde merasim fazladır, fazla zaman sarfedilir. O vakit de buna göre formaliteyi kısaltmak, mahkeme usullerini tesri etmek suretile buna cevap vermek daha doğrudur zannediyorum. Köylülerle konuştuğumuz zaman, köylüler bize bu işleri ne suretle halledeceğimize dair verdikleri cevaplarda, kendi tâbirlerile arzediyorum; yıldırım kanunu isteriz dediler. Yıldırım kanunu, cürmü meşhut kanunlarındaki usulü muhakemedir. Binaenaleyh köylüler bunu daha güzel anlamışlar, bunun hakkında da yıldırım kanunu diyorlar. Fakat ben bunu münakaşa etmekten ziyade bunun tecrübe edilmesini ve tecrübe edildikten sonra da tashih edilmesi mümkün olacağını gördüm; bunun üzerinde tevakkuf etmiyeceğim. Asıl üzerinde ehemmiyetle tevakkuf edeceğim nokta, sürüler meselesidir. Hangisinin merası yoksa, diğerinin merasına geçmekte, zarar ve ziyanı mucip olmaktadır. Bu sürü meselesinin tasfiyesi hakkında bir hüküm konması yerinde olur. Tabiî bunun yeri geldiği zaman teklif edeceğim.

EMİN ASLAN TOKAD (Denizli) — Çiftçilerin en mühim ihtiyacına cevap vermek itibarile bu lâyihanın kabulüne taraftarım. Yalnız bu lâyihanın daha mütekâmil bir şekilde çıkmasını arzu ederdim. Bu arzu ve temennilerimi izhar etmekte de ayrıca bir fayda görüyorum. Gayemiz yalnız çiftçi mallarını korumak değil, ayni zamanda istihsalâtı ziraiyeyi de çoğaltmak ve nefasetini temin etmek de yine en başta gelen bir gayedir. Halbuki bu lâyiha bu noktada sakattır, eksiktir. İsterdim ki; istihsalâtı ziraiyeyi tezyit ve yükseltme bakımından da bu kanun çiftçileri umumî ve esaslı bir teşkilâta bağlasın, bunlar arasındaki mesaiyi, Ziraat vekâleti ile münasebetlerini tanzim etsin. Bunların mahallî ve umumî kongrelerini, kongrelerinden çıkacak iş plânlarını, bütçelerini, kitaba ve ihtiyaca uygun, normal bir şekilde tanzim ve tesbit eden ahkâmı ihtiva etsin. Bütün bunlar eksik. Halbuki bütün ziraî iş ve ihtiyaçları ihtiva eden, daha şamil, daha mütekâmil bir ziraî kod halinde bu lâyi-

ha çıkmış olsaydı şüphesiz ki maksadı daha iyi ihata ve temin ederdi, fakat bu takdirde elbette ki bu kanunun ismi, Çiftçi mallarını koruma kanunu olmaz, meselâ Ziraat odaları kanunu olurdu. Bununla beraber bu lâyihanın biran evvel çıkmasını, çiftçinin en büyük ihtiyacına cevap vermesi bakımından, ben de arzu ederim. Yalnız bu arzettiğim noksanları, bundan sonraki teşebbüslerile, tekemmül ettirmesini Hükûmetimizden rica ederim. Kanunun prensip noksanlarından başlıcası şudur; bendenizin kanaatimce, bu koruma ve murakabe heyetlerinin azalarını bizzat seçmelidirler. Halbuki teklifte, bunları mahallî belediyeler ve ticaret odaları intihap ediyor. Halbuki çiftçinin işini daha iyi bizzat kendisi bildiğine göre, bu heyetlerin çiftçiler tarafından intihap edilmesini tercih lâzımdır. Binaenaleyh encümen bu prensibi şayanı kabul görürlerse, alâkadar maddesinin bu noktadan tashihini yapalım.

Bazı arkadaşlarım, 20 liraya kadar olan para cezası vermek hususunu, bilhassa adliyeci arkadaşlarım, muvafık görmüyorlar. Bu kadar salâhiyet verilmezse kanunun hikmeti vüducü kalmaz. Diğer cihetten hakikaten ben de; cezada, tedrisatta ve inzibatta birlik isterim. Esasen bu, demokratik bir rejimde, üzerinde en çok durulması ve hürmet edilmesi icabeden bir prensiptir. Fakat arkadaşlarıma samimiyetle arzetmek isterim ki, bu kanunla 4 - 5 senelik bir tecrübeden geçmesi lâzımdır. Bu hal belki köylülerimizi yetiştirir ve icabederse bilâhara tecrübelerden almacak derslerden istifade edilerek tekemmül ettirilir.

Galib Pekel arkadaşımızın meşruhatında mühim noktalara temas edilmektedir. Bu noktaları reddetmek hakikaten kabil değildir. Fakat çiftçinin bu gün içinde bulunduğu durum itibarile arkadaşımın haklı itirazlarına karşı yine bu kanunun bir tecrübe devresi geçirmek üzere arkadaşlarımın müsaadelerini rica ederim.

NEVZAT AYAS (Bursa) — Muhterem arkadaşlar, bu kanun lâyihası ilk şeklinde Yüksek Heyetinize takdim olunduğu zaman üç encümenin mazbatalarını ayrı ayrı okumuştum. Bunların içinde bilhassa Dahiliye encümeninin mazbatasında üzerinde itina ile durulmağa lâyık bir takım mülâhazalara rasgeldim: Dahiliye encümeni, bu « çiftçi malını koruma » meselesini bir « Dahilî emniyet ve asayiş » meselesi olarak ele alıyor ve kanun lâyihasına da öyle bir istikamet vermek için çalışmış bulunuyordu. Dahiliye encümenine göre, çiftçi malını koruma etrafında alınacak tedbirler zaten mevcut bulunan emniyet ve asayiş teşkilâtında yapılacak bazı tadillerle ve Hükûmetin teklif ettiği kanun lâyihasındaki bazı hizmetleri bu teşkilâtın içine yerleştirmek suretile maksat temin edilmiş olacaktır. Dahiliye encümeni, bu maksatla çiftçi malını koruma etrafındaki faaliyetleri üç heyet arasında taksim ediyor. Birinci heyet köylerdeki ithiyar meclisleri, ikinci heyet şehir ve kasabalardaki belediyeler, üçüncü heyet de bunların nihaî bir mercii olarak idare heyetleridir. Fakat Dahiliye encümeninin bu görüşü ve anlayışı ile Ziraat encümeninin ve Adliye encümeninin anlayışı ve görüşleri arasında pek mühim farklar olduğu için Yüksek Heyetiniz, bu görüş farklarını telif ederek yeni bir kanun lâyihası hazırlamak üzere muvakkat bir encümenin teşkilini kararlaştırmıştı. Bendeniz, bu mukaddimeden sonra şunu arzetmek istiyorum: Yeni kanun lâyihasile de maksadın tamamile hâsıl olmadığını, Muvakkat encümenin mazbatasından anladım. Filvaki yeni lâyihada, birinci defa gelen lâyihalara nazaran bir takım meselelerin halledilmiş olduğu görülmektedir. Fakat evvelce tetkik eden encümenler arasındaki görüş farklarının, bu lâyihada da tesirini gösterdiği, mazbatada işaret edildiği gibi, bazı maddelerde ihtilâflar hâsıl olmasından ekseriyet kararları verilmesinden anlaşılmaktadır. Bendeniz, bu mülâhazalarla üç meselenin daha evvelden halledilmesi lâzımgeldiğini zannediyorum. Bu meseleler de şunlardır : Birinci mesele : Bu kanun lâyihasında ileriye sürülen hükümler, Dahiliye ve Ziraat vekâletlerinin salâhiyetlerinde bir tedahüle sebep olacak mıdır?

Filvaki kanun lâyihasında Ziraat vekâletinin vazifeleri 2 maddede sarahaten gösterilmiştir. Fakat mazbatada ileri sürülen mütalealar, bilhassa bu mazbatanın sonunda ayrıca bildirilen bir arkadaşın görüşü ve anlayışı; bu meselenin daha evvelden açıkça halledilmiş olmasını ve encümen tarafından bunun tavzihi lâzım geldiğini anlatıyor. 3 meseleyi birer birer sıralıyorum. Birinciyi arzettim. İkinci mesele, masraf. Bu teşkilât için sarfedilecek paranın mazbatada sarahatle gösterilmemiş olmasıdır. Hiç olmazsa takribî bir fikir edinilmiş midir? Bir arkadaş mazbatanın sonunda 8 - 10 milyonluk bir mükellefiyet karşısında kalacağımızı söylüyor. Bu, daha aşağı veya daha yukarı olabilir. Encümen, takribî bir şekilde olsun, bunu hesaplamış mıdır? Üçüncü mesele; lâyihada ileri sürülen hükümler, emniyet ve asayişe müteallik hükümler, bizim emniyet, zabıta işlerimizde bir teşevvüşe, bir tedahüle yani salâhiyetlerin çarpışmasına müncer olacak mıdır? İşte lâyihanın birinci ve ikinci safhaları arasında, heyeti umumiyesi itibarile halle muhtaç gördüğüm üç mesele budur. Bu noktaların Hükûmetçe veya encümence tenvirini rica ederim.

REİS — Refik İnce.

REFİK İNCE (Manisa) — Efendim; hepimizin esaslı surette iyi bir eser olmak üzere çıkmasına intizar ettiğimiz bu kanunu, kendi nok-

tai nazarımdan ifadeye mecburum ki, beni sukutu hayale uğratmıştır. Böyle bir manzara ile karşılaştırmıştır. Bu kanun lâyihasını hazırlayan arkadaşlar acaba bu memleketin ziraî hayatile asla alâkası olmayan, munhasıran kitapların kara satırlarından aldığı malûmatla bize yeni direktifler veren arkadaşlar mı diye şüpheye düştüm. İmzalara baktım, hepsi benim gibi köylü ve kasabalı çiftçi arkadaşlar. Bu heyetin Meclise, evvelden beklenilen şekilden başka, asla tasavvur edilemez bir şekilde bu kanun lâyihasının sunulduğunu gördükten sonra düşündüklerimi huzurunuzda arzetmek mecburiyetinde kaldım.

Bu arkadaşlar bu kanunu yazarken bir insicamı fikrî gözetmemişlerdir. Taknin bakımından bunlara bir numara, bir derece vermek lâzım gelse alacakları numara benden sıfırdır. (Gülmeler). Efendim; burası imtihan yeridir, meydana koyacağım, birer birer göstereceğim.

Bu kadar çiftçi vatandaşı alâkadar etmiş olmasına rağmen Köy kanunu gibi, Köy kanununun sadeliği, beyandaki vecazeti ve fikirleri ifadedeki selâseti yerine, birbirine halkalanmış, benim de içinden çıkamıyacağım, o kadar ağdalı ifadeler ki, maddesi geldiği zaman birer birer bu eksiklikleri göstereceğim. Bizzat mazbata muharriri arkadaşımız tarafından tashih olunması vaziyetine siz de şahit olacaksınız. Çünkü mazbata muharriri inat etmezse tashih eder.

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. ŞİNASİ DEVRİN (Zonguldak) — İnat yok, siz etmezseniz ben de etmem.

REFİK İNCE (Devamla) — Şimdi arkadaşlar burada, üç arkadaş benden evvel söz aldı. Bütün mukaddimeler, kanunun heyeti umumiyesinden dolayı teşekkürden ibaretti. Bu teşekkürlerin arkasından söylenenleri bir dakika hatırlarsak, Kemal Turan arkadaşımız teşkilât noksanından, şu veya bu eksikliklerden bahsetti. Arkasından vilâyet ve kazalarda senelerce hizmet etmiş, tecrübe görmüş Fazlı Güleç arkadaşımız heyecanından bahsetti ve arkasından kanunun güzelliğinden heyecanla bahseden arkadaşımız eksikliklerinden bahsetti. Koruma heyetinin muvaffakıyetinden dolayı bir şey diyemiyeceğim, mera hakkında hüküm yoktur. Fakat bunu bırakalım, merası olmayan sürüleri imha için bir çare bulalım doyor. Bu kanun o kadar ehemmiyetli bir kanundur ki aceleye hiç gelmez. Hatta halktan malûmat almak için müracaat edilmesi lâzım gelir, fakat acele çıkarılması lâzım geldiği için çıkıyor diyor. Yine diyor, koruma meclislerine salâhiyeti kazaiye veriyoruz. Halka salâhiyeti kazaiye vermenin amelî faydası olmadığını görmüş adamım.

RASİH KAPLAN (Antalya) — Onda da hata ediyor.

REFİK İNCE (Devamla) — Ve nihayet bütün mütaleatımın heyeti mecmuası, bu kanun hakkında katî bir şey söyliyemem; tecrübe edelim dedi. Fazlı Güleç arkadaşım gibi tecrübeli bir arkadaşıma sorarım, bir kanun tecrübe edilmek için mi çıkar, yoksa tecrübelerin muhassalası ile katî, amelî ve hayatı millimizde faydalı bir eser vücude getirsin diye mi çıkar? Binaenaleyh, milletin hayatını tecrübe tahtası yapmağa vaziyetimiz müsait değildir. Bu noktadan endişelerine iştirak ediyorum. Sonra, Emin Aslan da ayni mütalealara iştirak etti. Noksanların ikmalini Hükûmetten rica ederim dedi. Niçin kendileri ikmal etmiyor? Saha burasıdır. Bunu ikmal edecek ben veya kendileridir.

Galib Pekelin mütaleaları doğrudur. Binaenaleyh, kendilerinden rica ederim, üç beş sene için müsamaha edilsin diyor. Üç beş sene... Neticelerinden fayda hâsıl olup olmıyacağı endişesile çıkarılacak bir kanunun müsamahasını Hükûmet istese, değil bir arkadaş, bizim böyle neticesi üzerinde tereddüt gösterilen kanunlara karşı itiraz ve isyan etmemiz lâzımdır. Biz burada katî kanaatler, müsbet metotlar hayatı milliye ve idariyemizde tatbik için düsturları koyan bir müesseseyiz. Kararımızda katiyet vardır ve ona katiyet veren imanımız vardır. Burada madde halinde her ne çıkarırsak yani Büyük Millet Meclisinin verdiği kararlardan, tecrübe edilmek ihtimali yoktur, tecrübelerden alınmış faydaların ifadesi vardır, onun içindir ki karar alınıncaya kadar her şey söylenebilir, karar alındıktan sonra da itaat isteriz. Bütün bu mütalealarım heyeti umumiyesi benim söylemek istediklerimin bir mukaddemesini teşkil ettiği için benimle beraber kendileri de bu kanunun heyeti umumiyesinde insicamsızlık ve ihtiyacı tatmin edememek bakımından şu ve bu noktadan tekemmül etmiş bir zihniyetin muhassalası olmak meziyetini görmemek noktasından benimle beraber ve bana tekaddüm etmiş bulunduklarını da arzederim. Şimdi onların ifade etmediği bir kaç noktayı bendeniz arzedersem Heyeti Umumiyeyi tenvir etmiş olacağım kanaatindeyim.

Arkadaşlar, Ziraat vekilimiz esbabı mucibe üzerinde beyanı mütalea ederlerken Avni Doğan arkadaşımız bir sual sordu: «Ziraat demek tarla ve hayvan demektir, halbuki ziraî hayvanattan bahis yoktur» dedi. Okudum, hakikaten yok, nazarı dikkatimi celbetti. Acaba Ziraat encümeni ve diğer arkadaşlar gibi zevatı muhteremeden mürekkep Muvakkat encümen buradaki hayvanları da emvali menkuleden mi addetti?

İBRAHİM DIBLAN (Kocaeli) — Tabiî.

REFİK İNCE (Devamla) — Kim diyor tabiî diye? Müsaade ederseniz bu çiftçi kanununda menkul mallar, hayvan başta gelir. Çünkü bu çiftçinin canı ve malı davasıdır. Yani

insicam yok demekten maksadım en büyük Muhtelit bir encümen hayvana lâzım olan kıymeti vermemek hatayı meslekisinde bulunmuştur. Maksadım budur.

Sonra arkadaşlar, bir kanun yapılırken o kanunun birinci maddesi daima maksadı tarif ettiğine göre, bu birinci madde hemen ikinci fıkrasile teşkilâta giriyor ve üçüncü maddesinde de bir koruma heyetinden bahsediyor. Bir defasında heyet demiş, bir defasında da meclis demiş. İnsicamı temin noktasından bunu tayin lâzımdır, meclis mi, heyet mi? (Heyet, heyet sesleri).

MUVAKKAT En. Rs. RAHMİ KÖKEN (İzmir) — Onlar murakabe heyetidir.

REFİK İNCE (Devamla) — İddiasını yapan isbata mecburdur. Ben söyliyeyim, siz cevap verirsiniz.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Bitlis) — Doğru, öyle.

REFİK İNCE (Devamla) — Şimdi dikkat buyurun, ikinci maddeye geçiyorum, orada koruma meclislerinden bahsediliyor. Koruma meclisleri diye damdan düşer gibi bir vaziyet var. Halbuki bizim teknik usulümüze göre, çiftçi malları şundan ibarettir, çiftçi mallarını koruma teşkilâtı şundan ibarettir, teşkilâtın vazifeleri şundan ibarettir gibi bir silsilei mantıkiye dahilinde hareket edilmesi lâzımgelirken ikinci maddesinde bir koruma meclisi geliyor. Epeyce yorulduktan sonra anlıyorsunuz ki kazalarda, vilâyet merkezlerinde ve bir de köylerde dahi birer koruma meclisi vardır, şudur, budur.

Şimdi arkadaşlar; bu kanuna neden ihtiyaç var? Kemal Turan arkadaşım gayet iyi hulâsa etti, dedi ki; zararü ziyanın önüne geçmek ve zararü ziyan vukubulursa katî bir şekilde cezalandırmak. Bütün davanın esası bu iken bizim umumî hatta mâşerî olmak üzere bir usulümüz vardır. Kabahati asla insanlarda bulmayız. Mutlaka teşkilâtta buluruz. Köy kanunu gibi, hakikaten kanunlarımız içerisinde iftihara değer bir müessesei hukukiye ve idariye olan kanunun iyi işlemiş olmasını temin için yapılacak iş Köy kanununu tatbik eden heyetin yanı başına yeni bir heyeti getirmek değil, zaten vazifesi olan bu vazifeleri de ifa ettirmek asıldır. 40 bin köyümüz var. Hepimiz intihap mıntakalarımızda görüyoruz; bir köy muhtarını bulmak için idarenin çektiği zorluklar nelerdir? Her muhtarın cahil olmasından sunî şekilde köy kâtipleri ihdasından doğan neticelere bakınız. Bütün bunların doğurduğu zorluklar yetmiyormuş gibi şimdi köy muhtarlarının ve ihtiyar heyetlerinin yanında bir de koruma heyeti yapacağız. Arkadaşlar bir çöplükte iki horoz ötmeğe başladığı zaman köy gibi yerde mutlaka kavga çıkacağını hatırdan çıkarmamak lâzımdır.

MUVAKKAT En. Rs. RAHMİ KÖKEN (İzmir) — Öyle bir şey yok.

REFİK İNCE (Devamla) — Dava, idarî kudretin, kanun kuvvetinin onu anlamaktan âciz ellere verilmemesi davasıdır. Binaenaleyh yarın muhtarın malının ziyanından dolayı koruma heyeti tarafından verilecek bir karar (Öyle değil sesleri). Bu kararın şu veya bu şekilde husule getireceği neticeleri teemmül gerektir. Galib Pekel arkadaşımızın vâkıfane ve tecrübeye müstenit mütaleaları üzerinde tevakkuf etmek gerektir. Dahiliye vekâletinin bu hususiaki noktai nazarlarına ihtiyacımız vardır. Bir mebusun bu şekildeki mütalealarının Hükûmet düşüncelerile ne derecede kadar tevafuk ettiğini bilmeğe ihtiyacımız vardır. 40 000 köyün beşer kişiden mürekkep murakabe heyetinin yekûnu 200 bin kişi eder.

EMİN SAZAK (Eskişehir) — Köyde ihtiyar heyeti var.

RASİH KAPLAN (Antalya) — Köyde ihtiyar heyeti var, okumamışsın birader.

REFİK İNCE (Devamla) — Pardon. Kazayı almak istiyorum.

FERİDUN FİKRİ (Bingöl) — Sıfırı geri alacaksın (Gülüşmeler).

REFİK İNCE (Devamla) — Güzel, güzel. Amma o sıfır insicam noktasından.

Arkadaşlar, bilmem Belediye kanununu bizim encümen arkadaşlarımız okudular mı? Belediye kanununun 15 nci maddesinde 21 nci fıkrası yazar ki, «Belediye hududu dahilinde orman, tarla, harman, bağ, bahçe, koru, çayır ve meraları ve alelûmum araziyi muhafaza etmek belediyeye aittir».

NAKİ BEKMEN (Siird) — Nazariyatta kalıyor.

REFİ KİNCE (Devamla) — İşte ziraatçi, nazariyatçı olan ziraatçı arkadaşların hatalarını bilvesile isbat etmiş oluyor. Biz hususî kanunla ziraî hayatın muhafazası için belediye heyetlerine emir vermişizdir. Fakat bu nazariyatta kalıyor sözü, ameliyata geçmiş olmak için lâzım gelen tedbirleri ittihaz etmemiş olmaktandır. Nitekim ne yapmışız, belediyelere bu vazifeyi vermişizdir. amma belediyelere bunların muhafazası için lâzım olan tedbirleri, imkânları vermemişizdir. Bunları ikmâl edersek bu işi halletmiş oluruz. Yani on sene evvel Belediye kanununu yaparken belediye hudutları dahilindeki arazinin ve çiftçi emlâkinin muhafazası için ahkâm koymuşuz, fakat o ahkâmın noksanı nerede? Buna lâzım olan vesaiti vermemektedir. Bu vesaiti onlara verelim mevcut düsturla mesele mükemmel şekilde halledilmiş olur. Nitekim ihtiyar heyetleri mevcuttur diye onlara veriyorsunuz. Mevcut bir müesseseye nasıl bu vazifeyi veriyorsunuz, belediye dahi mevcuttur, ona da bu vazifeyi verebiliriz.

Fazlı Güleç arkadaşımız, bu işlerin belediye ta-

rafından görüleceğine ihtimal vermedi. Yani işlerinin çok olması ihtimalini nazarı dikkate aldı. Bir defa bence çok isterdim ki, Ziraat vekili arkadaşımız, bu kürsüye geldiği zaman, bu kanunun esbabı mucibesini dermeyan ederken, bu memlekette senevî ve vasatî olarak kaç tane tarla, ağaç şu veya bu hakkında ika edilen zarardan dolayı sulh veya ceza davası ikame edilmiş olduğu hakkında bize bir fikir vererek yeni tesis ve teşkilât esbabı mucibesini z.kretmiş olsalardı, bütün bunların heyeti mecmuası bilindikten sonra, belediyelere taksimden çıkacak vaziyet, bu işlerin belediyeye devrinin ne dereceye kadar büyük bir iş olmadığı görülecekti kanaatindayım. Nitekim bizim kazamız en büyük kazalardandır, 120 kadar büyük köyü vardır, şu kadar büyük nüfusu vardır. Öyle tahmin ediyorum ki, belediye heyetini orada vukubulacak zarar ve ziyan dolayısile fazla işkâl edecek bir vaziyet hâsıl olmadı. Nerede kaldı ki, bazı arkadaşlarımızın söylediği gibi sandık emini vardır, muhasebecisi vardır; kanun ve nizamla mükellef bir vaziyettedir. Ve nihayet para ile çalışan reisi ve encümen azası vardır. Kalkıpta fahrî hizmet sayılan onu bu fahrî hizmetinden dolayı memur gibi keenne maaşını tıkır tıkır alan Devlet memuru gibi cezaya çarptırmakta aslâ adalet ve nasafat yoktur.

Onun içindir ki, ben şahsan Dahiliye encümeninin eski mütaleasına iştirak ediyorum. Bu işlerin belediyelerce ve köy idare heyetlerince görülebileceğine kaniim ve böyle olmasında ihtiyaç vardır. Başka türlü fahrî iş görmenin bin bir avakibini görerek müteellim olmaktan kendimizi koruyalım. Çabuk iş görülsün diye onlara kudreti kazaiye vermek namütenahî zararlar doğuracaktır. Bilhassa bu davanın önderi olan Ziraat vekili arkadaşımıza söyliyorum, iki elimiz yakasındadır, bu kanunun tatbikatından çiftçi zarar görürse ... Katiyetle söyliyorum. iş yaparken çiftçinin işini görmek için bedava işler gördürülmesi cihetine gidilmemesini, bedava işlerden fayda beklenmemesini bilhassa muhterem heyetten çok rica ederim. Arkadaşlar, bu memlekette kaç türlü bekçi, muhafız var. Mahalle bekçisi, kır bekçisi, yeni yapmak istediğimiz bekçi, orman bekçisi, gümrük bekçisi ... nâmütenahî bekçiler. Devlet inzibatına gayri resmî sıfatla girmiş fakat sonradan ilâve edilen bir takım sıfatla iştirak etmiş adamlar vardır. Bu bekçiler, ben bir kaza kaymakamıyım, köye gideceğim, bana Ahmedi getir diyeceğim, ben bekçiyim diye cevap verecek. Allah beni vukuat çıkarmaktan muhafaza etsin. Yani bir kaymakam kuvvei müsallâhaya emir vermek iktidarındadır.

Jandarmaya ve polise emir verir. Fakat bu bekçiye emir vermek için fevkalâde ahvali bekliyecektir. Bu zihniyetin neye tekabül ettiğini biliyorum. Bazı jandarmaların bekçileri hususî hizmetlerde kullanmış olmalarının aksi tesirinin ifade ettiği mana vardır. Fakat filân filân adam gayri kanunî iş yapıyor diye, o adamın yapmasına mâni olacağım diye kanun hükümlerini değiştirmekte faidei ameliye yoktur. Kanunun meni karşısında dahi hayatın ve menfi istidadın yürüyüşünü bir dakika hatırdan çıkarmamak lâzımdır. Bir vali indelhace emir verecek: Ahmet, git şunu yapıver diyecek. Hayır; ben bekçiyim cevabını alacak. Zaten hasbî olarak ifa ederken bir de bunun yapılmaması nokatsının hâsıl edeceği tesiri nazara alalım, Ben bunu idarî inzibatın nüfuzunu takyit eder mahiyette görüyorum. Bütün bu sözlerimin hulâsası şudur: Yüksek Heyetinize bir takrirle arzediyorum. Bu yeni teşkilât, yeni bir masraf membaıdır. Burada bahsedildiği gibi sandık emini, defterdarı, ve saire gibi öyle bir silsile çıkarır ki, zaten bu gün muhtarların ellerinde seksen tane defterle ne vaziyette bulunduklarını gören bir arkadaşınız sıfatile bu işlerin muntazam bir netice vereceğine kanaatim yoktur. Bu takdirde yeni bir teşkilâttan vaz geçelim. Bunun belediyelerde kalması lâzımdır. Dahiliye encümeninin bundan evvelki mütaleası gayet musiptir, bu kararlara itiraz için gösterdikleri merci de gayet muvafıktır. Bu esaslar dahilinde, ayrıca bir de insicamlı bir şekilde tertip edildikten sonra yine Heyete getirilmesini teklif edeceğim.

Arkadaşlar, kendi hesabıma her zaman şikâyet ettiğim bir haleti ruhiyemiz var: Bir kanun dört sene encümende durur, telâş yok. Vaktâki buraya gelir, onu geldiği gün çıkarmazsak vazifesini eda etmeyen bir adam vaziyetine düşmüş gibi oluyoruz. Bu kanun encümende 15 gün daha kalsaydı hangi arkadaş şikâyet ederdi? Fakat buraya gelince derhal çıkarıyoruz. Dahiliye encümeninin gayet esaslı ve cihan değer diyebileceğim, ders alınacak bir hükmü vardır. Bu şimdiye kadar tatbik edilmiş değildir. beni Fazlı Güleç arkadaşımın bir fikri ikaz etti. Orada Dahiliye encümeni der ki; Heyeti umumiye kararile bir lâyiha, vukubulan bir teklif üzerine Heyeti umumiye kararile Resmî Gazete ile neşrolunur. Şimdiye kadar Resmî Gazete ile neşrolunan şeyler kesbi kanuniyet eden kanun, nizamnamelerdir. Bunları Resmî Gazete ile neşretmekten vazıı kanunun maksadı, bütün vatandaşlar görsün, ondan lâzım gelen direktifi alsın, noksanlarını kendi mebuslarına anlatsın ve bundan sonra yapacakları kanunların daha mükemmel olması için millet vekillerini teşvik etsin içindir. Bu kanunun 3 ay sonra, 5 ay sonra çıkmasından ne çiftçinin malı mahvolur, ne kıyamet kopar. Elhamdülillâh Cümhuriyet devrinde asayişimiz mükemmeldir. Elverir ki bu ana kanun halkın ihtiyacına tamamen cevap verebilecek halde olsun. Yarın tatil münasebetile

dairei intihabiyelerimize gittiğimiz zaman halkın zarar, ziyan davaları için şikâyetlerile karşılaşmıyalım. Bunun için teklif olunan bu usül bence çok yerindedir. Bu kanun lâyihasını Resmî Ceridede ilân edelim; bir ay sonraya talik edelim, bütün vatandaşlar görsün. Nizamname maddesi gayet sarihtir. Bunu kabul etmezseniz bendenizin teklifimi lûtfen kabul ediniz.

Bu işte yeni teşkilâta doğru gitmeyelim, belediyelerle idare edelim, onların hesabı, muhasebecisi, defterdarı, kâtipleri ve maaş alan encümen azaları var. Maksadımızı bu şekilde temin edelim.

GALİB PEKEL (Tokad) — Sayın arkadaşlar, çok mühim bir mevzu üzerindeyiz. Bunun üzerinde encümenlerde çok çalıştım, mümkün olduğu kadar kısa söylemek isterim. Şimdi arzedeceğim prensiplerde Muvakkat encümendeki arkadaşlarımla mutabık kalsaydım, diğer hususlarda ses çıkarmıyacaktım ve zaman onları usul usul tadil eder diyecektim. Ancak mühim prensiplerde arkadaşlarımdan ayrıldığım için meseleyi olduğu gibi huzurunuza arzetmeği ve takdirinize bırakmağı muvafık buldum. Muhterem arkadaşlar, önümüzdeki mevzu, çiftçi mallarını koruma işidir. Hepiniz biliyorsunuz ki, bu servis, yani çiftçi mallarını korumak servisi bu gün mevzuatımızda mevcuut olup işlemektedir. Memleketin hiç bir tarafında çiftçinin malı korunmamakta değildir. Onu korumakla mükellef hem ahkâmı kanuniye hem de teşkilât mevcuttur. Köy kanunu bu işle köylerde sureti mahsusada meşgul oluyor. Bu vazifelerin en mühimmi köy muhtarlarına verilmiştir. Hatta o şekilde verilmiştir ki, Devlet vazifesi olarak. Köylerde bu iş çok mühim addedildiği için bu desantralisé edilmiyerek mahalline bırakılmamış, yalnız bir Devlet vazifesi olarak muhtarlara verilmiştir, bu işi bu gün muhtarlar görmektedir. Bendenizce, zarar ve ziyan tazminine ve çiftçi malının korunmasına ait bu lâyihada mevcut hükümler, zaten Köy kanunile ihtiyar heyetlerine bırakılmıştır. Bu noktaları ihtiva etmek üzere köy ihtiyar heyetleri bunlar hakkında karar vermek salâhiyetine malik bulunmaktadır. Bu gün çiftçi mallarının korunmasını temin edecek ahkâm Köy kanununda mevcuttur. Yalnız arkadaşlar, bunun içinde eksik olan tarafları vardır. Bir kasabada, belediye sınırları içinde; emniyeti koruma işi, bunun içinde çiftçi mallarını koruma işi de vardır, yukarıda da söylediğim gibi, bu, kasabalarda yalnız kır bekçilerine verilmiştir. Ancak zarar ve ziyan görenler hakkında, keşif yapmak, hükme bağlamak salâhiyeti belediyelere verilmemiştir. Sebebi de; belediye olan her yerde hâkim vardır, bu işlere bakacak olan da hâkimdir. Hâkim orada mevcut olduğu için, Devletin adliye teşkilâtı, çiftçinin ayağında mevcut olduğu içindir ki bu işler hâkimden ayrılıp belediyelere verilmemiştir. Kır bekçileri evvelleri muhtarlara bağlı idi. Muhtarlık teşkilâtı kaldırılınca, Devlet asayiş ve inzibatî kuvvetlerinden biri olan bu teşkilâtın jandarmaya bağlandığı malûmdur. Köylerle beraber, kırlara ait olan inzibat vazifesi jandarmaya verilmiş, şehirde, şehir hududu, belediye hududu değil, belde hududu ile belediye sınırları arasındaki yerler yine jandarmanın mesuliyeti altına konmuştur. Ondan dolayı da kır bekçileri jandarmanın emrine bağlanmıştır. Ancak arkadaşlar, şunu arzetmek mecburiyetindeyim ki; eğer hakikaten köylerde ve şehirlerde çiftçi mallarını korumak hususunda ayrı müşküller vardır. Yani çiftçi malları bu gün bizim istediğimiz gibi korunmaktadır iddiası ortaya sürülemez. Teşkilât mevcut olduğu halde neden acaba bu olmuyor? Köylerde bunun muntazaman yürüyememesinin sebebi ikidir; biri; Köy kanununun bir kaç eksik tarafıdır. Fakat asıl büyük sebep; köylerde bu salâhiyeti kullanmakla muvazzaf tutulmuş olan muhtar ve ihtiyar heyetlerinin tam yetişkin olmamalarıdır. Bu hususlaki vazifeleri ve salâhiyetleri tam müdrik olmadıkları için kanunların kendilerine vermiş olduğu salâhiyetleri kullanamamaktadırlar. Bu kanun çıktıktan sonra vaziyet düzelecek mi? Vaziyet yine ayni kalacak. Yalnız Köy kanununda eksik olan bazı taraflar vardır ki onlar ikmal edilse, umarım ki bu gün yapılamıyan bu işlerden bir kısmı yapılabilecektir. Çünkü kırk bin küsur köyden her halde yirmi bin küsurunda, okuduğunu anlıyabilen muhtar bulmak kabildir. Köy kanununun eksikleri önce nazarı dikkatimizi celbetmemiş değildir: Kırk elli maddesinin tadili için gelmesinden istifade ederek Köy kanunu yeni baştan gözden geçirilerek, tamamı, mütekâmil bir surette Dahiliye encümeninden çıkmıştı. Adliye encümenine gitti, ondan sonra işlemedi, orada kaldı. Şimdi arkadaşlar, bunun için elimizdeki mevzu üzerinde ahkâm mevcuttur, işlemektedir. Ancak şu, bu mahzurlardan dolayı işliyemediğini anlatmak için size fazlaca tafsilât vermiş bulundum. Şehirlerde tatbik edilmemesi de, köylerde muhtar ve ihtiyar heyetlerine verilmiş olan, zarar ve ziyanların tazmini belediyelere değil mahkemelere gitmektedir. Mahkemelere gitmek, iş çıkarmak, şahit dinletmek uzun olduğu için, görüyoruz, çiftçiler buna yanaşmıyor. Bu mevzu Dahiliye encümenine geldiği zaman bunun böyle olduğunu düşündük. Bir iki madde ile Köy kanununun eksiklerini ikmal edelim ve Köy kanununun salâhiyetlerini belediyelere verelim, bu iş çıksın. Fakat kanunu daha geniş suretle ıslah etmeği düsündüğümüz için bununla alâkalı mevzuları eşeledik. Hem şehirlerde, hem köylerde tatbik edilmek üzere kanunu hazırladık ve sevk ettik, huzurunuza geldi. Biliyorsunuz, buradan bir muvakkat encümene verildi: Muvakkat encümenin hazırladıkları metin niha-

yet önünüzdedir. Bu hazırlanmış olan lâyihayı olduğu gibi kabul edersek, bu maslahat hesabına hayırlı olacağı kanaatinde değilim. Arkadaşlarımla 3 prensip noktası üzerinde ayrılığımız vardır. Şimdi bunları takdirinize arzedeceğim. Bu prensiplerden birisi; umumî emniyet işinden yalnız çiftçi mallarını ayırarak bunları yani, korumağa ait hususatı tamamen Ziraat vekâletine bağlamak.

Arkadaşlar, emniyet işi bir küldür. Bunda canı, malı, ırzı korumak vardır.

Çiftçi malı da bu malların bir parçasıdır, ister menkul olsun, ister gayrimenkul olsun. Şimdi, Devletin bütün idaresi, kanunlarımızın bütün hükümleri, emniyeti birlik olarak muhafaza ederken, bunu bir makama, bir vekâlete bağladığı halde biz bunun bir parçasını ayırıp başka bir vekâlete bağladığımız vakit, bunun memlekette teşevvüş yapacağından korkarım arkadaşlar. (Doğru sesleri). Ne olacak? çiftçi mallarını korumak için Ziraat vekâleti talimat yapacak, emir verecek, murakabe yapacak Dahiliye vekâleti de ayni salâhiyeti haizdir, O da malları korumak için talimat yapacak emir verecek ve bunları tatbik ettirecektir. Bunlar çatışmıyacak mı, karşılaşmıyacak mı? Bir işte iki mesul makam bulunduğu zaman bu iş çatallaşıyor ve iyi yerine kötü oluyor. Eğer hakikaten bu işleri Ziraat vekâletine bağlamakta faide görüyorsak, bütün köyleri kır zabıtasını oraya bağlayalım. Jandarmayı oraya verelim, o vakit memlekette çatışma olmaz. Hiç olmazsa emniyet işi bu günkü gibi düzgün gider. Fakat bunu iki parçaya ayırmak memleket için iyi bir netice vermez.

Yine arkadaşlar, memleketin hususî idarelerini, belediyelerini, köylerini, biliyorsunuz, mahallî idare namile bir idareye bağlamışızdır. Köy işlerinin bütçeleri nasıl olacak, imar işi nasıl olacak diye bu tanzim işile de bir müdiriyeti umumiyeye meşgul olmaktadır.

Şimdi köylerin meralarına, tarla, bağ, bahçelerine giden yolların, köprülerin, suların tanzim işile ayni zamanda bir de Ziraat vekâleti meşgul olacaktır. O da ayrıca talimatname yapacaktır. Bunlar karşılaştığı zaman ne olacaktır? Evet arkadaşlar; projeye baktığımız zaman bunlar görülmüyor. Arkadaşım nazarı dikkatimi celbetti. Bu işler gelen lâyihada Ziraat vekâletine bağlanmıştır diye ayrıca sarih bir hüküm koymamıştır. Fakat 11 ve 22 nci madelere konan hükümlere nazaran bu işleri Ziraat vekâleti tanzim ve tesbit edecektir, murakabe edecektir. bu ne demektir? Ziraat vekâleti eğer bu işi hakikaten yürütmek istiyorsa, Ziraat emniyeti müdiriyeti umumiyesi, köy müdüriyeti umumiyesi yapmamağa mecburdur. Yarın gelecek, bana bu vazifeleri verdiniz, teşkilâtım yok, bana bu kadar tahsisat verin diyecektir. Kezalik vilâyetlerde, kazalarda da teşkilât istiyecektir.

Arkadaşlar; işte birinci anlaşamadığımız nokta budur. Bence bu iş tek bir vekâlete bağlansın. Amma ister Ziraat, ister Dahiliye olsun. İkincisi; arkadaşlar, belediye sınırları içindeki topraklarda da çiftçi mallarını korumak için koruma meclisi namı altında yeni bir belediye teşkil etmiş oluyoruz. Bu belediye, yani koruma meclisi, bütün tarife bedellerini tanzim edecek, kimin bahçesine, bağına, bilmem nesine göre ne kadar para vereceğini tesbit edecek, tahsil edecek, korucular tutacak, onlara emir verecek, zarar ve ziyan işlerinde tahkikat ve takibat yapacak, nihayet bunlar hakkında karar verecek ve bu kararları icra edecek. Arkadaşlar, bütün bu işleri de fahrî bir meclis yapacak. Düşünün, meselâ Gaziantebde belediye hududu dahilinde 2 - 3 yüz bin dönüm bağ, bahçe ve işlenen toprak var, bu toprağın hepsinin defterini tutacak, kimindir, verimi nedir, bağ mıdır, bahçe midir, kudreti nedir, her birinin dönümünden ne alalım? Bunlar hep tahkik ve tesbit olunacak. Arkadaşlar, bu küçük bir iş değildir. Bu tahriri yapmak, bu vergiyi tahakkuk ettirmek ve tahsil etmek, büyük bir iştir. yine buraya hiç olmazsa 30 - 40 bekçi koymak lâzım gelecek. Bunları idare etmek ve lâyihada yazılı diğer işleri görmek!.. bütün bunlar fahri adamların yapacağı işler değildir. Ne olacaktır? Bu kanundaki vazifeler bu günkü mevcut belediyeler gibi bir teşekkül meydana getirtecektir. O halde bir yerde iki belediye olacaktır, Refik İncenin söylediği gibi, bir çöplükte iki horuz! Bundan ne doğacağını siz takdir buyurun. Bu gün elde mevcut muntazam, her şeyi ölçülmüş bir belediye teşkilâtı vardır. Böyle bir belediye teşkilâtı varken ve hakikaten bu lâyihada yazılı bazı mühim vazifeler de, belediye vazifelerine girmişken, ikinci bir teşekkül vücude getirmek, memleket hesabına doğru olmaz. Onun için belediyelere bu işi, belediye sınırları içindeki işi, belediye meclislerine bırakmak en doğru bir hattı hareket olur.

Arkadaşlar üçüncü mühim bir prensip ayrılığım da şu idi: Köylerde korucuların bir kısmı bekçi namı altında koruculuktan alınıp bekçiliğe verilmişlerdir. Bekçiler yalnız çiftçi mallarını koruma işi ile meşgul olacaklardır.

Sayın arkadaşlar; memleketin emniyet ve asayişine yarayan kuvvetlerimizin içinde en mühimmini ve en çoğunu teşkil eden korucularıdır. 80 - 90 bin kadar olan bu korucular memleketin asayişini teminde en büyük rolü oynarlar. Bunların vazifeleri, hem canı, hem ırzı, hem malı korumaktır. Çiftçi mallarını da bu itibarla korumaktadırlar.

Bu itibarla korucular bu gün yapılan işleri de yapmaktadır. Şimdi bunlardan bir kısmını bekçi namile ayıracağız ve yalnız çiftçi mallarını korumakla meşgul edeceğiz. Irzı, canı korumıyacaklar, çiftçi malı olmayan şeyi koru-

mıyacaklar, sadece çiftçi malını koruyacaklardır. Şimdi arkadaşlar, burada istitraden bir şey arzedeceğim: Encümende verilen kararda, Adnan Beyin bir takriri vardır, takrir nazarı itibare alındı ve madde o şekilde yazıldı. Orada, her köyün bir korucusu bulunacak, üst tarafı bekçi namını alacaktır. Teşekkür ederim ki, sonradan köy ihtiyar heyetinin tensip edeceği miktarda korucu bırakılacak, üstarafı da bekçi olarak alınacak şeklinde tashih edilmiş. Bundan dolayı ayrıca arzetmeyi lüzumlu gördüm.

NAKİ BERKMEN (Siird) — Yani iltihak ediyorsunuz.

GALİP PEKEL (Devamla) — Hayır. Benim noktai nazarıma yaklaştığı için arzediyorum. Arkadaşlar, şimdi düşününüz, yüz bir dönümlü bir köy. Beş tane de koruyucusu var. Onu beş parçaya ayırmış oluyoruz. Her parçaya bir korucu bakacak. O korucu ki hem ırzı, namusu hem de malı, canı korumaktadır. Şimdi bu beş korucudan üç tanesini bekçi yapacağız. Evvelce burasını beş kişi korurken şimdi iki kişi koruyacak. Diğer üç bekçi yalnız çiftçinin malını koruyacak. Bağdan kimse bir şey koparmasın, bağa kimse bir zarar vermesin. Amma bağda birisi bir kadına taarruz etmiş, ona seyirci kalacak. Bu olmaz. Benim kanaatim, memleketin en büyük emniyet ve asayiş kuvveti olan korucu, olduğu gibi, hem ırzı, hem canı, hem malı korumak vazifesile mükellef bırakılmalıdır ve tâbi olduğu muhtar ve ihtiyar heyeti onları kendilerinin bildiği gibi taksim etsinler. Yalnız burada çok şikâyet mevzuu olan, korucuların köyleri, sınırları haricinde kullanmaları işi vardır ki, bunlar için hüküm koymak yerinde olur. Bunun için Dahiliye encümeni hüküm koymuştu, yeni gelen lâyihada da vardır. Şehirlere gelince; şehirlerde bu gün kır bekçileri vardır. Onlara yalnız çiftçi malını korumak vazifesini veriyoruz. Malı, ırzı, canı da korumalıdır. Efendimizin güldüğü gibi değildir. Malı, canı, ırzı kim koruyacak?

NAKİ BERKMEN (Siird) — Devlet teşkilâtı.

RASİH KAPLAN (Antalya) — Bekçi yokken kim koruyordu? Mahsulünü beklemek için tuttuğu bekçiye Devletin vazifesini gördürecekse, Devletin emniyet teşkilâtı nerede kaldı?

GALİP PEKEL (Devamla) — Devletin emniyeti teşkilâtile, yalınız jandarma ile bu işi yapmağa imkân yoktur. Bunlar ancak mevcut bekçilerle bunu yapmaktadırlar. Ben arzettim, takdir Heyeti celilenizindir. Ben prensip ihtilâflarını sizlere arzettim. Bunları katî olarak şöyle veya böyledir diye halletmek ve karar vermek daha iyi olur. Bunun için de bir takrir arzediyorum. Takdir Heyeti celilenizindir.

EMİN SAZAK (Eskişehir) — Efendim, bu Muvakkat encümende bendeniz de azayım. Kendimi bu işte çok alâkalı ve mesuliyetli bulduğum için iyice aklımı erdireyim dedim. Çünkü köyden yetişmiş bir adam sıfatile, arkadaşlarıma bildiğimi arzetmek vazifesile kendimi mükellef bildim. Evvelâ, Ziraat encümeninin teklifinin, ne Adliye ne de Dahiliye encümeninin mütaleası olmaksızın, kabul edilmesini kendimce istiyordum. Fakat çıkan lâyihayı iyice okudum. Dahiliye encümeninin, gerek esbabı mucibesinde ve gerek maddelerinde, bir çok faydalı hüküm bulunca kendimi sıkı sıkıya buraya vereyim dedim. Hakikaten bu arkadaşlar çok uğraşmışlar, bütün encümenler çok çalışmışlar. Fakat her yerde kendilerine bir engel çıkmış. Binaenaleyh arzu ettiğimiz mütekâmil bir kanun değildir. Sebebi de; bir köyde, temiz yetişmiş, sözü tutulur bir kaç adam olursa o köyde sefalet dedikleri şey yoktur, isterseniz gezin. Bendeniz bu kanunla o kuvveti vereceğiz diye çok sevindim. Öyle yere rast geldim ki, Meselâ kendi kazamızda, Porsuk su bendi yıkılmış. Köylüler tam 200 bin liralık pancar alacaklardı. Bent yıkılınca, yazın dedik, biz de Ziraat vekâletine müracaat ederiz, valiye yazarız, kaymakama yazarız. Ona, buna gittik, neticede bent yapılmadı ve 200 bin liralık pancardan mahrum kaldık. Ben ümit ediyorum ki, bütün bu işleri temin edecek bir kanun gelecek. Çıka çıka karşımıza Köy kanunu çıktı.

SIRRI İÇÖZ (Yozgad) — Korucu yaptıracak, korucu.

EMİN SAZAK (Devamla) — Kanunda öyle bir şey yok. Sonra ne eksikliklerini gördüm, soğudum. Amma faidelerini de arzedeceğim. Kazalardan meclisi idarelerin kaldırılması, Cümhuriyet idaresinin yaptığı iyi işler yanında, maalesef kötü bir iş olmuştur. Kazalardan meclisi idarelerin kaldırılması, müntehap, her muhitten gelmiş insanların yerine, mal müdüründen şundan bundan teşekkül eden heyeti idarelerin konması maalesef çok zararlı bir şey olmuştur. Eğer kanun kazalarda Meclisi idareleri bulundursaydı hiç bir kusuru kalmıyacaktı. mahallindeki ihtiyar heyeti ona bakacaktı. Kazalar da murakabesini yapacaktı.

Arkadaşlar; ben baktım iş, alafıranga tabirle, cezrî bir şekilde halledilmek lâzımdır dedim. Arkadaşlar da; bu, Hükûmet işidir, uzun boylu görüşmek lâzımdır mütaleasını ileri sürdüler. Ağdın Koruma kanunu olup, Köy kanununa ek kanun olmaması doğru değildir. Sulama işi gibi, bent yapmak işi gibi köylüyü bihakkın kalkındıracak bir hükmü burada göremiyorum. Bilmiyorum, Heyeti muhtereme esaslı bir şey yapayım derse, Refik İnce arkadaşımızın dediği gibi, ben de bu kanunu elime alıp beş, on köyde, köylünün fikirlerini soracaktım, fakat yapamadım, amma bazı şeyler vardır ki, bu gün kanunsuz yapılmaktadır. Bunları kanun haline sokmakta fayda vardır. Köyde düşündüğümüz terakkiyi bihakkın yapabilmek için, evvelâ kaza heyeti idarelerini

kaldırabilir misiniz, mahallelere birer heyeti ihtiyariye koyabilir miyiz? Bunlar noksanlardır. Bendeniz var sandım, göremeyince soğudum doğrusu. Eğer bu kadar ileri gidip esaslı bir şey yapamıyacaksak bile bu aknunu kabul etmek zaruretindeyiz. Bazı arkadaşların bir, iki noktai nazarları var, bendeniz yerinde bulamadım. Meselâ Fazlı Güleç, mera sahibi olmayanların sürülerinden bahsetti, bunları tasfiye edelim dedi. Memleketimizin bir çok yerlerinde bu hal vardır. Meselâ bu gün Bolu vilâyetinin bir milyona yakın hayvanı vardır, nihayet 50 000 i kendisinde geçinemez. Başka yerde kira ile mera tutarlar. Bu sürüleri tasfiyeye lüzum yoktur. Memlekette bunların adedini çoğaltmak isterken tasfiye edip mezbahaya yollamıyalım. Bir iki nokta var, maddelerde arzedeceğim amma bir kelime gözüme ilişti. Galib Pekel arkadaşımızın dedikleri çok iyidir, fakat kendileri bir yere saplıdırlar, işlere daima vali gözile bakarlar. Memleketin umumî emniyeti olsun. Amma köylünün işi bir az zaifmiş. Emniyeti umumiyesi noktasını daima üstün tutarlar. Amma, bir çok defalar arzettiğim gibi, köylü için faydalı, çok canlı, köylü için döğündüğümüz, ideal olarak kabul ettiğimiz bazı noktalar bu kanunun içerisine girmesi lâzımgelen noktalar, fikirler vardı, bunlar bu kanuna girmemiştir. Bendeniz arzetmiştim, bana dediler ki; Köy kanununa bunlar girmez. Meselâ Avni Doğan Bey arkadaşımın temas ettiği hayvan hırsızlığı. Eskiden bir Meni sirkat kanunu diye bir kanun yapmıştık. Şimdiye kadar kaymakama, bunu isbat edip de bu bu adam meşhur hırsızdır, bunu sürelim demek de kabil olamamıştır. Meselâ bu kanunda bunun telâfi edilmesi lâzımgelirdi.

Bir de tazminat meselesi vardır, ileride gelecektir. Martta, nisanda yapılacak ziyan ve zararların % 95 i kazadır. Martta, nisanda yapılan zararlar, mayısta, haziranda yapılan zararlara göre ehemmiyetsizdir. Bilhassa böyle az zarar gören adam da komşusunu rencide etmek istemez. Ben çok rica ediyorum, bunu mahsul sonuna bırakalım. Çünkü martta, nisanda tarlalarda ot biter, mal sahibi bunu kendiliğinden yapar, fakat mayısta, haziranda mahsulünü idrak edince bunu telâfi eder. Mahsul kuvvetli gelir, daha faydalı mahsul elde eder. Ertesi sene zaten obir adamın da başına gelecektir. Maddeleri geldiği zaman yine ayrıca söyliyeceğim.

Eğer Köy kanunu diye kül halinde, muhtar, köy ihtiyar heyetini, şunu bunu düşünerek kanun yapmak kararında isek, bu kanunun durması lâzımdır. Böyle değilse bu kanun bir takım noksanları telâfi edecek vaziyettedir. % 40, % 50 bu dahi kâfidir.

FERİDUN FİKRİ (Bingöl) — Arkadaşlar, aylardanberi bu kanun üzerinde çalışmakta olan arkadaşlarımızdan biriyim. Gerek Adliye encümeninin vücude getirdiği Talî komisyonda ve gerek encümenin mesaisine yakından alâkadar oldum. Şunu arzedeyim ki; Dahiliye encümeninin bu bapta, Galib Pekel arkadaşımızın tanzim ettiği mufassal ve çok etraflı lâyihai kanuniyeyi, şu notlarımı göstererek isbat ederim ki çok yakından, kelime kelime tetkik ve tahlil ettim.

Her şeyden evvel Refik İnce arkadaşımıza biraz ilişmek isterim. Encümenin mazbata muharriri Şinasi arkadaşımız encümen namına cevap verecek. Fakat bendeniz de, iltifatlarına mazhar olan encümenin azası bulunmak sıfatile, bu iltifata mazhar olduğum için mukabelei şükranda bulunmak isterim. Buyurdunuz ki; son teşekkül eden encümenin tanzim ettiği lâyihada insicam yoktur. İnsicam olmadığından, encümene taknin bakımından sıfır vermek lâzımgelir.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Bitlis) — Üç eder.

SIRRI İÇÖZ (Yozgad) — Sonradan bire çıkardılar.

FERİDUN FİKRİ (Devamla) — Âlâ, sınıfı geçebileceğiz. (Gülüşmeler). Sorarım, acaba ne buldular da bu kadar ağır isnat da bulundular, biz nasıl göremedik bu kadar insicamsızlığı? Kanaatınızı dinledim. Müsaade ederseniz arzedeyim ki, sizin ifadenizde de ben insicam görmedim. Çünkü encümenlerden esirgediğiniz güzel kelimeleri hep muhterem arkadaşlara benzettiğinizi müsahede ederken dikkat ettim, kendi mütaleatınıza göre, bizde, lâyihayı okumamış olduğunuz tesirini hâsıl ettiniz. (Gülüşmeler) Sıfırdan ve saireden bahsettiniz. Bendeniz heyeti mümeyyizede aza olsaydım zati âlinizi, dersine çalışmamış talebe gibi görürdüm.

İnsicamsızlıkten bahsediyorsunuz. Nasıl olur? Bir kanun yapılıyor ve bu kanundan bir şey bekleniyor. Acaba nedir bu insicamsızlık? Birinci maddede, kanunun maksadı tarif edilmemiş. Tarif, kanunun serlevhasında da var, birinci maddesinde de var. Zaten isminden de anlaşılıyor. Koruma meclisinin şekli de ikinci maddede vardır. Birinci maddede bunlar yazılınca, niçin ikinci maddede maksada girilmesin? Kanun işlenmiştir. Refik Şevket Bey! hem de çok iyi işlenmiştir. Gerek Hükûmetin projesi, gerek onun üzerinde işleyen Ziraat encümeninin uzun tetkikatı ve gerek Dahiliye encümeninin tetkikatı.. Mazbata muharriri arkadaşımızın notları orada, bendenizin notlarım burada. Adliye encümeninin lâyihası da harfi harfine alınarak hepsinin muhassalası halinde bir proje vücude getirilmiştir. Husule getirilen Muhtelit encümen de bunu almış, sistematik ve muntazam bir tarzda ilâvelerini yaparak kanunda tam bir insicam temin etmiştir. Bendeniz de biraz taknine

meraklıyımdır. Temin ederim ki, insicamı en iyi bir kanun lâyihasıdır. Buna nasıl insicamsız diyebilirsiniz ki, bir kere ihtiyar heyetlerinin yanında, dediğiniz gibi, ikinci bir heyeti vücude getirilmiş değildir. Nasıl oluyor da böyle bir galata kapılıyorsunuz? Muhtar diye kanunda kabul edilmiş bir hüviyet yoktur.

Sonra Fazlı Güleç dedi ki; bu, tecrübe mahiyetinde bir denemedir. Efendim, siz buyuruyorsunuz ki, B. M. Meclisi kararlarında bir katiyet temin eder. Bu kanun da bir tatbikattır ve tatbikatta bir takım ilhamlar alırsak tashihat yaparız. Nitekim Millî korunma kanununu vücude getirdik, tecrübe tatbikatta bize bazı şeyler ilham etti. Mükemmel bir surette onun bir tadilini yaptık. Binaenaleyh bu, insan işidir. İnsanın yaptığ işler deneme sırasında anlaşılır ve bozuksa tashih edilir. Bendeniz bu bakımdan da bir zâf görmiyorum. Yalnız siz buyuruyorsunuz ki; belediye meclisleri vücude getirmekle, belediyelere bu vazifeleri vermekle .... insicamlı mütalealarından bu cihet çıktı. Bunu biz uzun uzadıya münakaşa ettik. Gerek Adliye komisyonunda, gerek Adliye encümeninde, gerek büyük encümende uzun uzun münakaşalar oldu. Fakat mesele şudur : Belediyelerin üzerinde bir çok vazifeler vardır. Galip Pekel arkadaşımız dahi kabul ediyor ki, çiftçi mallarının vaziyetinde, mahkemelerin, idarenin kontrolünden hakikî, filî olarak, nazarî ve kâğıt üzerinde değil azade kalan bir vaziyet vardır. Yani iş yalnız Adliye cihazına kalıyor. İdare cihazı, yalnız çok ehemmiyet verdiği emniyet mefhumu üzerinde duruyor. Buna mukabil memleketin çiftçileri feryat ediyor.

Şimdi bunu ne adliyeden ne de idareden tamamile bekliyebiliriz. Çünkü idareci arkadaşlar da kabul ediyorlar ki, Burada bir ıstırap vardır, buna çare bulmak lâzımdır. Galip Pekel arkadaşımız kendine göre muazzam bir proje yaptı, fakat öyle bir proje yaptıki, bu proje ile Adliyenin elinde hiç bir şey bırakmadı. Maddeleri burada var. Şehirlerde, kasabalarda elyevm mahkemeler tarafında görülen meseleleri, doğrudan doğruya, belediye meclislerinin eline verdi. İstanbul, İzmir, Ankara gibi şehirlerde mahkemelerin bakmakta olduğu hususlara araziye müteallik hususlara, ihtilâflara belediye encümenleri bakacak. Bunlardan hangisi bu çerçeveye girer, hangisi girmez? Bunu tayine imkân yoktur. Yani bu belediye encümenlerinde defterler ve zabıtlar tutulacak, usulü muhakeme vücude getirilecek. Bunları adliyenin elinden alıp idarece işi halletmek ... bendeniz bunu kiritik etmiyeceğim, amma, buna iştirak de etmiyorum. Bu gösteriyor ki, orta yerde bir ıstrap vardır, bir yara vardır. O halde buna bir çare bulmak lâzımdır. İşte bu kanun o çareyi bulmak yolunda bir hamledir. Öyle bir hamledir ki; meselâ mahkemeye bir iş geliyor.

20 liralık iş, icabında mühim bir iştir. Benim bahçeme birisi girip te 15 liralık zarar verirse canım yanar. Fakat benim yazıhaneme girip te 15 liralık davayı vermek isterse bundan 15 kuruş ücreti vekâlet alacağım için kıymet vermem. Onun için bu davalar hallolunamıyor. Uzun merhaleler katederek köylüler kaza merkezlerine gidemiyor, öyle bırakıyor ve vaz geçiyor. Bıraktı mı ne oluyor? Memleketin ziraî istihsal hayatı zarar görüyor. İşte bunlara bir çare bulmak için bir kanun vücude getiriliyor. Bu kanun bir tekiddir. Meselâ köy kanunu, 10 liraya kadar davalara katî şekilde bakmak salâhiyetini, ihtiyar heyetlerine vermiştir. O vakit ki 10 liranın kuvvei iştiraiyesine mukabil şimdi 20 lira asgarî bir haddir. Bir de köy ihtiyar heyetleri buna bakabilirler mi diye düşündüm. Bu suali evvelâ kendime sordum, sonra konferans vermek için dolaştığım yerlerdeki idare âmirlerine sordum, çiftçilere sordum, mebus arkadaşlara sordum, köylere bu kazaî salâhiyeti verirsek bunlar bakabilir mi, bakamaz mı? Benim bütün bu sorduklarımdan öğrendiğime göre, aldığım neticenin bana verdiği vicdanî kanaata göre arzedeyim ki, bunlar bakacaklardır. Bunu cesaretle kendilerine verebiliriz. Arkadaşlar, bir defa şöyle mütalea edelim: zararü ziyan işleri zaten ehli vukuf meselesidir. Mahkeme ne yapar? Ben sulh hâkimiyim, bir zararın takdiri için onu ehli vukufa havale ederim. Köy ihtiyar heyetinin ehli vukuf sıfatı vermek, bunların kazaî salâhiyeti, zaten Meclisce bu prensip kabul buyuruldu. Yirmi sene evvel, Teşkilâtı Esasiye kanunundan evvel, köy ihtiyar meclislerine bu hak verilmiştir. Bu, mevzuatımızın esasına girmiştir. Köy kanunu da bu prensibi sarahaten kabul etmiştir. Binaenaleyh bu bakımdan biz köy ihtiyar heyetlerine bu salâhiyeti verdik. Bazı arkadaşlar, bunu köy kanununda yapsaydık diyorlar. Bendeniz şahit olarak kendi notumu göstereyim. Teşrinisani II de yazmışım. (bence köy kanunu ikmal edilmelidir) demişim. Ama zamanla benim fikrim inkişaf etti. Bu işin içine giriştikçe gördüm ki, mesele köyden ibaret değildir. Köy kanununun şumulü dahiline girmiyen büyük sahalar vardır. Galib Pekel arkadaşımızın fikirlerinden daima istifade ederim. Hakikaten idarede ustattırlar. Kendileri buyurdular ki köye ait sahalarla belediyeler sınırları içindeki saha dediler.

Bendeniz bunu tetkik münasebetile öğrendim ki; belediye sınırları ile köy sınırları arasında bir saha var. Hatta âcizane haritasını da yaptım. Bir köy sınırları var, bir belediye sınırları var, onların arasında bir de ayrı bir saha var. Galib Pekel arkadaşımız halâ onu kabul buyurmuyor. Bu hususta çok kıymetli dahiliyeci arkadaşımız Atıf ve encümende di-

ğer idareci arkadaşlar dediler ki; belediye sınırları var, köy sınırları var, ikisi arasında da bir saha var.

GALİB PEKEL (Tokad) — Hayır.

FERİDUN FİKRİ (Devamla) — Hayır demekle olmaz efendim; encümende siz aksini isbat edemediniz. Binaenaleyh arkadaşlar, görülüyor ki mesele yalnız köy mefhumu değildir. Ancak kasabaların ve şehirlerin dahi ziraate tahsis edilen ve muhafazası lâzımgelen vasî bir sahası vardır. Bu bakımdan bu kanunun Köy kanununa ilâve etmek değil, bilâkis ayrı bir kanun mevzuu yapmakta bir zaruret vardır. Gelelim bunu belediye heyetlerine niye vermiyoruz? Efendim, maksadımız lâalettayin bir kanun yapıp onu hayatsız bırakmak değil, doğrudan doğruya işleyebilecek bir cihaz kurmaktır. Eğer belediye heyetlerine bu vazifeyi verirsek, üzerlerinde bir çok vazife bulunduğu için, vazifei munzama olacak ve bu işe bakamıyacaklardır. Halbuki işin ruhu büsbütün başkadır. Doğrudan doğruya bu işin faal bir surette işlemesi ve çiftçi mallarının korunması mevzubahistir. Bu noktai nazardandır ki ayrı bir kurul cüvude getirilerek bir takım salâhiyetlerle teçhiz edilmek faydalı mülâhaza edilmiştir. Bu suretle bu kanunun umumî hatları vücude getirilmiştir. Binaenaleyh ayrı bir lâyiha yapalım ve ayrı bir heyete havale edelim, bunun yeri yoktur. Lâyihayı dikkatle okuyarak, hangi esaslardan doğduğunu, ne suretle inkişaf ettiğini ve nasıl bir kademeye geldiğini, muntazam silsile halinde tebarüz ettirdikten sonradır ki, kanunun ruhu meydana çıkar.

Refik İnce arkadaşım, hayret ederim, bir noktaya daha iliştiler. Encümen bekçi meselesi hakkında bir hüküm koydu. Bendeniz beklerdim ki, Refik İnce bu hükmü beğensin ve takdir etsin. Arkadaşlar, anlıyorum diyor, hidematı şahsiyeyi gördürmemek için koymuşlar. Fena mı bu? Biz, bekçilerin dahiliye işlerile, emniyet işlerile meşgul olan bir kısmını ayırarak mütebaki kısmının asıl vazifesile meşgul olması gayesini istihdaf ettik ki bunu sizin beğenmeniz lâzımgelir. Bununla encümen çok iyi bir şey yapmıştır. Mümkün olduğu kadar bekçileri ziraat işinden ayırmamak suretile, onları ziraatten başka işlerle meşgul etmemek gibi gayet mühim bir hedef tutmuştur.

Arkadaşlar, görülüyor ki bu proje kademe kademe tekemmül etmiştir. Evet, insan eseridir, içinde eksik şeyler bulunabilir. Fakat deşilince görülür ki, lâyiha bir muvazenenin muhassalasıdır. Meselâ 20 liraya kadar hakkı kaza verilmiştir. Bu mesele uzun uzadıya münakaşa edildi. 20 liraya kadar verilen işin icrası nasıl olsun? İcra kanununa mı girsin, Köy kanununun 66 ncı maddesine mi girsin? Bunlar üzerinde uzun uzadıya tahlilât yapıldı. Binaenaleyh kanunun her tarafı tamamile işlenmiştir. Meselâ bendenizin de, diğer bazı arkadaşlarımla beraber, muarız olduğum noktalar var. Tabiî ekseriyete iştirak ediyorum. Meselâ koruma meclisinin reisine ücret verilmesi lâzımdır. Bazı arkadaşlar dediler ki; kalemi kurulmamıştır. Hakikaten kurulan meclislerin kalemi için de bir şey düşünmek lâzımdır. Yani arkadaşımın buyurduğu şekilde değil, ona bir madde koymalıyız. Ücret de vermeliyiz.

Sonra, koruma meclislerinin göreceği vazife mühimdir. Bunları büsbütün açıkta bırakmak, kanunun zaif bir noktasını teşkil eder. Eğer bir takrir verirlerse bendeniz de kabul edilmesini arzu ederim.

REFİK İNCE (Manisa) — Mazbatadaki ifadenize muhalif söz söylüyorsunuz. Orada imzanız vardır, Nizamnamei dahiliye muhaliftir.

FERİDUN FİKRİ (Bingöl) — Muhterem; onda da aldanıyorsun. Bak, imzam neymiş? Okuyayım da dinleyiniz : «Koruma heyeti reisine tevdi olunan vazifelerin ehemmiyet ve kesreti ileri sürülerek bunlara koruma bütçesinin müsaadesi nisbetinde bir ücret verilmesi hakkında vukubulan bir teklif beş muhalif reye karşı (Nuri Göktepe, Yaşar Özey, Rahmi Köken, Feridun Fikri...

REFİK İNCE (Manisa) — Acizane...

FERİDUN FİKRİ (Devamla) — Tevfik Tarman) ekseriyetle kabule şayan görülmemiştir.

Binaenaleyh demek ki, acizane Nizamnamei dahiliye muhalif hareket etmiyorum. (Alkışlar) affınızı rica ederim.

Avni Doğan (Çankırı) — Umumî prensiplere riayet edildiği takdirde bu kanunu yapmağa esasen hiç lüzum yok, çünkü mahkemelerin bu işleri görmesi asıldır. Bu iş mahkemelerde usul vesair sebepler yüzünden görülemediği içindir ki, hakikî bir ihtiyaca cevap verilemediği içindir ki, bu kanun teklif ediliyor. Şu halde umumî prensiplere uymayan, umumî prensiplerin dışında kalan bir vaziyete çare bulmak mevkiindeyiz. Bendeniz bu çareyi bu kanunun bulunduğuna kani değilim. Bu kanunu buraya sevkeden haleti ruhiyeye tarafdarım. Çünki hakikaten böyle bir ıstırap mevcuttur. Çiftçi malları korunamamaktadır. Fakat bu kanun hakikaten tedavi etmek istediğimiz rahatsızlığa, mevcut ihtiyaca tam dozunda cevap verecek mahiyette değildir. Bir defa; salâhiyetler tahdit edilmiştir, bir çok heyetlere bağlanmıştır. Bu suretle icraatta yine usullere bağlanarak, mahkemelerden doğan zararlara yakın bir takım zararlar olması muhtemeldir. Bunun dışında, bilhassa köylü malını, çiftçi malını hayvanını korumak için daha esaslı hükümler vazedilmelidir. Bu memlekette yegâne ıstırap çekilen şey ,hayvan hırsızlığıdır. Hayvan hırsızlığı çiftçiyi mahvetmektedir. Tarlasının köşesinden yarım dönüm bir yerin şu veya bu suretle hasara uğraması köylüyü mah-

vetmez. Fakat çift hayvanının bir teki gittiği zaman doğacak netice köylü için bitmez tükenmez bir ıstıraptır. Filhakika hayvan sirkati hakkında bir kanunumuz vardır. Ceza kanunumuzda da hayvanlara yapılan zararlar için geniş hükümler mevcuttur. Arkadaşlar, buna rağmen yine bu ihtiyaç ve ıstırap önlenememektedir. Zaman, zaman, bilhassa pastırma mevsiminde mütemadiyen çiftçi hayvanları kesilmektedir. Toplu bir halde çalışılan tütün mevsimlerinin dönüşünde çiftçi hayvanları keyf için kesilip yenilmektedir. Bugün Devlet teşkilâtı ve jandarmalar, adliyeci arkadaşlarımız affetsinler, adlî teşkilâtın tarzı telâkkisile, hayvan sirkatinin önü alınamamakta ve çiftçi mallarının esaslı bir kısmının korunmasına imkân temin edilememektedir. Bu mühim esasları içine almak şartile bu kanunu takviye etmek zaruretindeyiz. Umumî prensiplere riayetle, mahkemeler yolu ile halletmek kabilse, bu kadara da zaten lüzum olmadığı, Encümen ve Hükûmetin temayülâtından anlaşıldıktan sonra, artık kanuna kuvvet vermek zarureti vardır. Bilmiyorum, muhterem Ziraat vekili arkadaşımızda, hayvan sirkatini önlemek için bu kanunun çerçevesi dahiline bazı maddeler koydurmak arzusu var mı dır?.

FAZLI GÜLEÇ (Bursa) — Arkadaşlar, beyanatımın suitelâkkî edilmesinden dolayı bazı noktaları tavzih için, ikinci defa buraya çıkmış bulunuyorum. Refik İnce arkadaşım bana bir tenakuz atfettiler. Dediler ki; ben kanunun iyi tetkik edilmemiş olduğunu ileri sürdüm ve aynı zamanda da çabuk çıkmasını istedim. Bendeniz belki noksan arzettim, tavzih etmek istiyorum, benim ifadem şu idi : Dedim ki; bu kanun epey zamandan beri tetkikte olan bir kanundur. Bu kadar zamandanberi tetkik edildiğine göre, noksansız olarak gelmeli idi. Halbuki bazı noksanları taşımaktadır. Fakat bu taşıdığı noksanlara rağmen o kadar mühim ihtiyaçlara cevap verecektir ki; onları münakaşa ile kanunu bir müddet tevkif etmektense yürümesini terviç etmek istiyorum. Gerek haklı gerek haksız, muhterem heyetiniz takdir etsin.

Bir nokta da Emin Sazak arkadaşıma cevap vereceğim. Bu sürülerden bazılarının tasfiyesini hayvancılık aleyhinde telâkkî ettiler. Böyle fikrim yok. Mala sahip olan, gerek icarla gerek tasarrufla bir mera edinerek, istediği kadar hayvan beslesin, hatta teşvik edebiliriz. Amma bir karış merası yok; ne tasarruf etmiş, ne de icarla mera tutmuş. Kendisine vaki ihtarlara rağmen de hazırlamamıştır. Sürü besliyerek mütemadî zarar ve ziyan âmili olanların ellerinden bu muzır aleti almakta da her halde fayda vardır zannederim. (Doğru sesleri)

RASİH KAPLAN (Antalya) — Arkadaşlar, Türk cemiyeti vaktile her mesleğe ait inzibatî kaideler, nizamlar, esaslar koymuştur. Hepiniz hatırlarsınız, bir çok sanat şubelerinin loncaları vardı. Bir çok meslek erbabının kendi teşkilâtı vardı. O, mesleki korur ve meslek sahiplerinin daha fazla terakkî ve tefeyyüzleri için tedbirler alırdı. İmparatorluğun son devirlerinde, her şeyde olduğu gibi, bu meslekî teşekküllerimizde de inkirazlar, inhitatlar olmuştur.

Mevzuumuz olan lâyiha, biliyorsunuz, çiftçilik meslekinde çalışanları alâkadar eder. Burada da Türklerin eskidenberi koydukları kaideler, kendi aralarında zararü ziyan işlerini çevirmek ve idare etmek esasını kurmuştur. Bunlara, bir çok yerlerde deştban teşkilâtı, bir çok yerlerde yiğitbaşı, birçok yerlerde bahçivanlar, teşkilâtı denir. Böyle yer yer, çiftçinin iştirak ettiği neve göre ad alan teşekküller vardır. Çiftçi kendisine ait malları korumak için bekçi teşkilâtı yapmış ve bu teşkilâtı idare edecek heyeti başa koymuştur. Bu heyetlerle çiftçiler arasında, bu malları koruma işinden doğan her türlü vaziyetleri halletmiştir. buna bizler şahit olduk. Buna bizden evvel babalarımız, ondan evvel de dedelerimiz şahit olmuşlardır.

Burada bir çok arkadaşlarımın temas ettiği gibi, eskidenberi bu işler mahkemeye verilmemiştir. Niçin? Arkadaşlar, mevzuumuzun alâkalandığı meslekin iştigal sahası o kadar geniştir ki; her köyün, her gün tekevvün eden çiftçi malları üzerindeki ihtilâfını mahkemeye intikal ettirmek icabederse, ne mahkemeler işin altından kalkabilir, ne de çiftçi çalışmak için saat, gün bulabilir.

Her gün bakarsınız bir kaç komşunun işi vardır. O iş için kimi şahit, kimi maznun, kimi müttehem olarak mahkemede görülür. Eskiden bu mesleğin adamları bu işi kendi aralarında halletmek yolunu bulmuş ve ayni zamanda nizamlaştırmışlardır. Cümhuriyet idaresinde, bilhassa halkçı, Cümhuriyet idaresinde halk bu bakımdan , evvelce arzettiğim gibi, eski teşkilâtın zâfa uğraması yüzünden, son senelerde sıkıntı çekiyorlardı. Onun için bu kanunla bu vaziyetleri kurumlamak icabetti. Gerek parti kongrelerinde, gerekse her sene dairei intihabiyelerimizde gezerken karşımıza çıkan halkın mütemadiyen şikâyet ettiği mevzulardan biri de budur.

Arkadaşlar; Daihliye encümeninde dahi lâyiha müzakere edilirken, bilahssa çiftçi mallarını bekliyecek olan bekçiler üzerinde - dikkat buyurursanız, lâyiha elinizdedir.

Dahiliye encümeni dahi, Galib Pekelin burada serdettiği fikre iştirâk etmemiştir. Dahiliye encümeni dahi, bu bakçilerin çiftçi mallarını korumak için tutulmuş bakçiler olması hasebile, bunlara başka işler gördürülmemesini istemiştir. Bunun sebebi şudur arkadaşlar. Nereye gidersek köylü karşımıza çıkar. Köy kanunu ile tatmin edilmiyor. Niçin? Köy kanunu, umumî idare kanunudur. Umumî idare kanunile, bir meslek erbabının mallarını korumak için olacak kanun

arasında fark var. Umumî idare kanunu ile tutulan bekçi, korucu, köyün ihtiyar heyetinin hademesidir. Köyün her türlü hizmetine koşar, ne ad verirseniz verin. Bunların fevkinde gördüğümüz ve köyün asıl şikâyetine mevzu olan şu vaziyet var; köyde bir zarar olmuştur. Muhtar bekçiyi gönderecek, aratır yok. Nereye gitti? karakoldan istediler. Karakola mahkemeden, Hükûmetin diğer devairinden bir çok tebliğat gelmiştir. Karakoldaki iki jandarma yetişmemiştir. Köy bekçilerile tevziat yaptırırlar. Yani o da değil, kendisi gitmemek için de onu işinin başından almıştır, karakol kumandanı kendisinin gideceği vazifeye bekçiyi göndermiştir. Bundan köylü mütemadiyen şikâyet ediyor. Ben, bir bekçi teşkilâtı yapmak istiyorum amma, fevkalâde zamanlar müstesna, fakat alelâde zamanlarda önüne gelen, bekçiyi alıp götürüyor, köylü malı korunamıyor bekçi teşkilâtı için yaptığı masraf beyhude gidiyor. Şu halde arkadaşlar, Köy kanunu ile bu iş temin edilemedi. Çünkü bugün bütün köylerimizde bu Köy kanunu tatbik edilemiyor. Sonra aynı zamanda bu kanunun içerisinde kasabalar ve şehirler de vardır, yalnız köyler değil. İki, üç vilâyetimizi istisna edersek, hepsinin ziraatle alâkası vardır arkadaşlar. Onun için gerek kasaba ve şehirlerde ve gerekse köylerde çiftçi mallarını korumak için ayrı bir kanuna ihtiyaç vardır. Arkadaşlar; şu şehrin civarında herhangi bir vatandaşın depoları vardır. O depoları beklemek için bir vatandaşını oraya koyduğu bekçiden, çiftçinin kendi tarlasını bekletmek için, mallarını korumak için koyduğu bekçi arasında ne fark görüyorlar? Galib Pekel arkadaşımız, buradaki depolardaki bekçilerden istemediğini onlardan istiyorlar. Bu işi karıştırmamak lâzımdır. İdarei umumiyedeki bekçi başka, buradaki ise, doğrudan doğruya çiftçi mallarını koruyan bekçidir. Onun için bu teşkilât müstakil bir teşkilât halinde, esasen valinin ve kaymakamın ve idare âmirlerinin murakabesi altında ve kanunun maddelerinde gayet sarih bir teşkilât halinde, çiftçi mallarını korumak, muhafaza etmek, çaldırmamak için ve zararını tazmin, telâfi etmek için bu teşkilâtı kendisine vermek kadar faydalı bir mevzu yoktur zannediyorum.

Arkadaşlar, istatistikleri elinize alınız, bu yurdun nüfusunun hemen, hemen % 90 ı çiftçidir. Elbetteki bu çiftçi malları üzerinde böyle bir teşkilât kanununa ihtiyacımız vardır. Noksanları varsa onları ikmal ederiz. Burda itiraz eden arkadaşlar, maddeleri gelince gördükleri noksanlardan dolayı bizi ikaz etsin, Heyeti celileyi ikaz etsin, onları ikmal edelim. Arkadaşlar, çiftçi, bizim Avni Doğan arkadaşımızın burada temas ettiği mevzu üzerinde ne kadar ıstırap çekmektedir. Biliyormusunuz?. Hayvan muhafazası işinde. Hayvan sirkatinin meni hakkındaki kanunun şiddetine rağmen elinden gelirse, kudreti dahilinde ise, tatbik ettirmek imkânını bulabilirse, ihtiyar heyetinden mazbata almak lâzım. İhtiyar heyeti korkusundan mazbata veriyor mu? Git bakalım köye de gör. Çünkü mazbata daha Hükûmete gelmeden, kimin aleyhinde verilmişse, ona haber gidiyor arkadaşlar. Onun için biz Ziraat vekilimizden ve Dahiliye vekilimizden o kanun üzerinde de esaslı hazırlık yaparak o kanunu da âcilen bize getirsinler.

Arkadaşlar, son zamanlarda görüyoruz, deri fiatları üzerinde fazla fark vardır. Bu fiatın artışı çiftçinin sığırlarına, mandalarına oluyor. Yirmi otuz liraya deriyi satmak için, 150 - 200 liralık mandası, yahut iki yüz liralık sığırı bir gece içerisinde kesilip gidiyor. Onun için hayvan, çiftçinin canıdır. Yalnız sirkati değil, daha bir takım bugün tezahür etmekte bulunan veçiftçiye zarar veren şekiller vardır. Bunlar üzerinde de Dahiliye ve Ziraat vekillerimizin hazırlık yaparak, çiftçinin menfaatine uygun olarak kanunu tekemmül ettirmelerini rica ederim. Heyeti celileden de ricam, malını korumak için çiftçiye bekçi tutmak salâhiyetini vereceğimiz ve bu imkânı bahşedeceğimiz bu kanunu bir an evvel çıkarıp çiftçinin eline verelim. Olur ki, kanunda noksanlar bulunur. Tatilde, seyahatımızda bizleri ikaz ederler, göremediğimiz noktalar varsa o vakit tekemmülü için tekrar tadiller teklif edip tekemmül ettiririz. Fakat bir defa tatbika başlansın. Binaenaleyh Heyeti celileden benim ricam, lâyihanın kabulüdür.

YAŞAR ÖZEY (Manisa) — Muhterem arkadaşlar, lâyihanın gayet hulâsa halinde esaslarına temas edeceğim. Mazbata muharriri Şinasi Devrin arkadaşım tabiî bu hususta mufassal izahat verecektir. Beni buraya getirmeğe sevkeden vaziyet şudur : Refik İnce arkadaşım evvelemirde bu lâyihanın amelî ziraatçiler tarafından yapıldığını görmekle memnun olduklarını söylediler, müsterih bulunduklarını ifade ettiler. Sonradan bir de nazarî ziraatçiler meselesini ortaya attılar ve nasıl oluyor da Belediye kanununda çiftçi mallarını korumağa ait bir çok hükümler bulunduğu halde bilmiyorlar? Bunu ihtar yollu ve biraz da tarizli söylediler. Bendeniz şunu arzedeyim ki nazarî ziraatçi bilmiyorum. Onların nazari ziraatçi dediği arkadaşlar amelî ziraatle iştigal etmektedirler. Kendimi zatı âlilerine takdim edeyim. Bağlarım vardır, bilfiil meşgulüm, pamuk ziraatile bilfiil meşgulüm, hayvanlarım vardır, onlarla da bilfiil meşgulüm. Şu halde nazarî ziraatçi olmam doğrudan doğruya ziraat fennini tahsil etmekliğimden mi ileri geliyor? Diğer arkadaşlarımın da hepsi bilfiil ziraatle meşguldür. Emin Aslan arkadaşım da onun iddia ettiği nazarî ziraatçilerden olması hasebile onun mütaleasına iştirak etmemesi lâzımgelirdi. Halbuki kendi tezinde onun izahatını

gayet muvafık buldular. Onun da yerinde olmadığını arzedeceğim: Emin Aslan arkadaşım encümenin bütün müzakere safhalarında bulundu. Onun temenni ettiği nokta bu lâyihanın ziraat odaları kanunile birleştirilmesidir. Yoksa lâyihanın esasma muarız değildir.

Fazlı Güleç arkadaşım lâyihaya muarız değildirler. Bunu izah edecektim kendileri izah buyurdular. Muarız bir vaziyetleri olmadığını, hakikaten bu lâyihanın esaslı olduğunu söylediler. Lâyihayı takdir ettiler. Bir noksan üzerinde durdular sürü meselesi. Bendeniz kendilerine 8 nci maddenin 5 nci fıkrası üzerinde durmalarını rica edeceğim. Orada hayvanların sureti muhafaza, sevk ve idarelerine ve geçeceği yolları tayine dair olan kısımda sürü vaziyeti tamamen önlenmiş ve mahzurlar ortadan kaldırılmıştır, buna ait hükümler vardır. Hayvanlar hakkında karar vermek, sürüler nereden geçecek, nasıl idare edilecek, bunu tayin etmek, koruma meclislerine, ihtiyar heyetlerine verilmiştir. Muhalif hareket edenler için cezaî hükümler mevcuttur. Zannediyorum ki arzuları o kısımlar tamamen tatmin edilmiş bulunmaktadır.

Bendeniz bu lâyihanın bir defa çok ince tetkiklerden geçtiğini Heyeti umumiyeye arzetmek isterim. Bu bir talihsizlik midir. Buna ait evvelce de Meclise bir lâyiha gelmiştir. Encümenlerde tetkika başlanmışken geçen devrede Hükûmet tarafından geri alındı. Bu lâyiha 15 mayıs 1940 tarihinde Meclise geldi. Muhtelif Encümenlerde müzakere edildi, ancak bir sene sonra Heyeti umumiyeye gelmiş bulunuyor. Refik İnce arkadaşımızın bunun için tekrar tetkikat yapılsın, basılsın etrafa dağıtılsın, mütalealar alınsın şeklindeki arzuları zaten yerine gelmiş ve icabeden mütalealar tamamen alınmış bulunuyor. Encümen arkadaşlarımız intihap dairelerine gittikleri zaman bunun üzerinde tevakkuf etmişler ve tetkikatta bulunmuşlardır. Buyurdukları gibi alelacele gelen bir lâyiha değildir. Yalnız bendeniz kısa olarak şu ciheti arzetmek isterim. Belediyelere bu işin bırakılmamasında Ziraat encümeniniz de fevkalâde hassas bulundu. Sebebi de demin Rasih Kaplan arkadaşımız tarafından izah edilmiştir.

Bu koruma işini belediyeler kâfi derecede hüsnü suretle idare edememiştir. Koruma heyetlerine verilen bu vazifeler maalesef şimdiye kadar görülmemiştir ve görülmediği için de böyle bir kanuna ihtiyaç görülmüştür. Parti kongrelerinde daima bu işe temas edilmiş ve temennilerde bulunulmuştur. Deştaban namile mahallî teşkilâtı olan yerlerde hüsnü netice alınmıştır. Bu işin çiftçiler tarafından yapılmasını lüzumlu gördük. Çiftçi işlerinin yine çiftçiler tarafından görülmesini heyeti muhteremede çok görmez. Belediye heyetleri kısmen esnaf ve tüccardan teşekkül eder. içinde pek az çiftçi vardır, onun için zarar ve ziyan işlerini kâfi derecede ve esaslı bir surette önleyecek tedbirleri alamazlar.

Çok istirham ederim, bunun bir an evvel çıkması çiftçilik hayatında büyük bir inkilâp devresi açacaktır. Lâyihanın heyeti umumiyesini müzakeresinin kifayetile maddelere geçilmesine müsaade etmenizi rica ederim.

HASAN REŞİT TANKUT (Maraş) — Kanunun mamur ve harap tarafları üzerinde muhterem arkadaşlarımız vukuflu ve isabetli konuşmalar yaptılar ve belki de daha yapacaklardır. Bu konuşmalardan, encümenlerin teker teker ve toplu olarak gayet iyi çalıştıklarına vakıf oluyoruz. Yani onlar çiftçi hayatına müteallik hususları nazarı dikkate almışlar, çiftçilerin şikâyetlerini teker teker tetkik etmişler ve kanunların uygun ve aykırı yerleri üzerinde hakikaten tevakkuf etmişlerdir. Konuşmalardan bu anlaşılıyor. Böyle olmakla beraber, kanunu dört başı mamurdur diye takdim etmek hiç birimizin yapamıyacağı bir şeydir. Sebebi ister köyde olsun, ister şehirde olsun, çiftçi hayatı yaşayan insanların öyle bir hususiyeti vardır ki, entellektüel zümreye bunun hiç olmazsa bir köşesi daima kapalı kalır. Bu itibarla bu kanun mevkii tatbika geçtikten sonradır ki, iyi ve kötü taraflarını bize celi bir şekilde gösterebilir. Dünyanın her tarafında da böyledir. En medenî memleketlerin mümessili olan Belçikalılar her sene bir ziraat kongresi yaparlar ve burada, bir sene evvel çıkan kanunu behemehal tenkit ederler. Çünkü ziraat hayatı, tabiat unsurları ile karşı karşıya ve daima onunla mücadelede bir hayat olduğu için, tabiat unsurlarını yenilmez bir inatla düzeltmek için yapılacak olan kanunun ruhunda bu müşkülâtı aramak lâzımdır. Cümhuriyet, Türk milletine, kendisinin temelinin ve esasının çiftçi hayatı olduğunu tanıtmış bulunuyor. Ancak Cümhuriyetten sonradır ki, çiftçi hayatına müteveccih kanunlar kendisini göstermeğe başladı Bu kanun onların en esaslısıdır. Bu kanunla biz çiftçiye, kendi malını, kendisi arzu etmese bile, korumak vazifesini veriyoruz ve bu malları bu kanunla biz millî servet haline koyuyoruz.

Bu kanun, bir defa geri kalma ile 4 sene yatmıştır. Bu sefer de istirham ediyorum, bırakmıyalım, belki daha fazla uyur. Dikkat ediyorum. arkadaşların fikir ihtilâfı da maddelerin müzakeresi esnasında tetkik edilecek olan kelime değiştirmek veya kelimeye, taşımakta olduğu manadan başka bir mana vermek gibi meselelerdir. İstirham ediyorum, bu lâyihanın müzakeresine bu gün başlayalım. (Doğru, doğru sesleri).

GALİB PEKEL (Tokad) — Sayın arkadaşlar, kıymetli bir kaç dakikanızı yine alacağım. Benim ismim mevzubahs oldu, bendenize bir şey izafe edildi.

Feridun Fikri arkadaşımız, köy hudutlarile

belediyeler hudutları arasında boşluklar olduğundan bahsetti. Ben böyle bir şey söylemedim. Belki yanlış anlamış olacaklardır. Bunu tashih ederim. Teşkilâtı esasiye kanununa göre, memleket, vilâyetlere, vilâyetler kazalara, kazalar da naihyelere ve nihayet nahiyeler de köylere ayrılmıştır. Binaenaleyh, bütün Türkiye toprakları o şekilde sınırlandırılmıştır ki, burada ya kasaba, ya köy vardır. Boş topraklar yoktur. Ya belediye vardır, ya köy idaresi vardır. Memleket tamamile belediye ve köy hudutları içindedir.

İkincisi Rasih Kaplan arkadaşım, Dahiliye encümeninin noktai nazarile benim noktai nazarım arasında ihtilâf olduğundan bahsettiler. Bunun böyle olmadığını, yani Dahiliye encümeninin hazırladığı maddelerin tamamen benim arzettiğim esasta olduğunu izah için maddeleri okuyacağım.

« MADDE 7 — Koruma ve ihtiyar meclislerinin çiftçi mallarını koruma bakımından vazife ve salâhiyetleri şunlardır :

I - Bekçibaşı ve bekçilerin vazife görecekleri mıntakaları ayırmak,

II - Bekçibaşı ve bekçilerin adedini ve çalışma müddet ve şartlarını tayin ve bunlara para veya mal olarak verilecek aylık veya yıllığı tesbit ve bunların vazifelerini iyi ifa edebilmeleri için lüzumlu tedbirleri ittihaz,

III - Koruma kadro ve bütçesini ve senelik koruma bedeli tarifelerini tesbit ve ihzmete alınacak bekçi ve bekçibaşıları tayin ve her üç hususu murakabe heyetinin tetkik ve tasdikına sevketmek,

IV - Köy kanununda yazılı imece usulüne göre suların mezruat ve yollara yaptığı tahribatı önlemek ve su arkları ve hendeklerle tarla ve bahçe yollarını tamir ettirmek,

V - Elli liraya kadar olan zarar ve ziyan davalarına 26 ncı maddede yazılı hükümler dairesinde bakmak,

VI - 14 ncü maddede yazılı inzibatî cezaları vermek ve bu kanunda yazılı diğer vazifeleri ifa etmek ».

Görüyorsunuz; burada bütün korucular, köy sınırları içinde her kesin hem canını, hem malını, hem de ırzını muhafaza ile mükelleftir. Yalnız her kesin şikâyet ettiği bir mevzu vardır. Gerek kır bekçilerinin ve gerek köylerdeki korucuların kendi sınırları haricinde ayrıca istihdamıdır. Bunu önlemek için de bir hüküm konmuştur ki, o da 8 nci maddedir :

« MADDE 8 — Murakabe heyetinin vazife ve salâhiyetleri şunlardır :

1 - Koruma ve ihtiyar meclisleri tarafından seçilen bekçibaşı ve bekçilerden muvafık bulduklarının tayinini tasdik,

II - Koruma kadro ve bütçesini ve senelik koruma bedeli tarifelerini tasdik veya bunlarda lüzumlu gördüğü tadilleri icra etmek,

III - 31 nci maddede gösterilen para cezasını tayin etmek,

IV - Koruma ve ihtiyar meclislerinin bu kanunda gösterilen vazife ve salâhiyetlerini devamlı bir nezaret ve murakabeye tâbi tutmak,

V - Hayvan sürülerinin muayyen yollardan geçmesine; tarla, bağ ve bahçe sınırlarının belli edilmesini veya bu yerlerin korunmasını temin için mahallince tedariki mümkün ve mutat olan manialar konmasına; tarla yolları, su arkları ve sınır hendeklerinin evsaf ve sureti muhafazalarına mütedair tedbirler almak, ve bu kanunda yazılı diğer işleri görmek.

II sayılı bendde yazılı muamelelerin bir ay zarfında neticelendirilmesi mecburidir. Koruma bedeli tarifelerinin tatbikatında (15) nci maddeye tevfikan yapılan itirazlar da nazara alınır ».

arkadaşımın bana atfederek söylemiş olduğu fikri tashih etmiş olmak için bunu arzettim.

REİS — Mazbata muharriri cevap verecektir.

MUVAKKAT En. M .M. ŞİNASİ DEVRİN (Zangoldak) — Bendeniz muvakkat encümen mazbata muharriri sıfatile muhterem arkadaşlarımızın temas etmiş oldukları muhtelif noktalara cevap arzedeceğim:

Arkadaşlarımızdan bir kısmı, bu kanunun tam bu ihtiyacı karşıladığı ve bunun tatbikından sonra köylerde bu gibi işlere bir çare bulunmuş olacağını ve ziraî istihsalde büyük bir inkişaf kaydedileceğini tebarüz ettirdiler. Bir kısım arkadaşlarımız da, bu kanunu okuduktan sonra bir inkisara kapıldıklarını ve bir çok teşevvüşlerin meydana geleceğini söylediler. Bendeniz evvel emirde her arkadaşın temas buyurdukları noktalara kısaca cevap vereceğim ve müşterek kısımlarına da ayrıca temas edeceğim.

İlk defa söz almış olan Kemal Turan Bey, bazı uzviyetler vardı dediler, fakat hangi uzviyet olduğunu tasrih etmediler. Bundan, olsa olsa belediye meclislerini kasdetmişlerdir. Bu ciheti gerek Refik İnce ve gerek Galib Pekel arkadaşlarıma vereceğim cevapta uzun uzadıya arzedeceğim.

Bir de dediler ki, koruma paralarını kim tahsil edecek? Koruma paralarının bekçiler tarafından tahsil edileceği hakkında kanunda hüküm vardır.

KEMAL TURAN (İsparta) — Hesapları bekçiler mi tutacak?.

MUVAKKAT En. M. M. ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Hesap meselesi bittabi meclise ait bir vazifedir. Bu işlerle bekçilerin alâkası yoktur. İkinci husus olarak da, bu kanunda fazla kademeler vardır, bir takım müracaatlara yol açılıyor dediler. Biz kanunun bir çok hükümlerinde kâfi kademe ve teminat bulundurulmaması yolunda bir süalle karşılaşacağımızı tah-

min ederken, bunun tam eski ve bir telâkkî ile karşılaşmamız, hem hayret hem de memnuniyetimizi mucip oldu. Mütalealarımda müsbet olarak bir tek noktaya temas ettiler. Dediler ki; meselâ bekçiler azledilecek olursa bunlar murakabe heyetine neden dolayı müracaat etsinler? Kanunda inzibatî cezaların derhal icrası hakkında bir hüküm vardır, vazifeden ihraç cezası hariç diyorlar, vazifeden ihraç bir sene müddetle bekçilikte istihdam edilmemeyi mucipdir. Böyle vahim bir netice veren bir cezanın murakabeye tâbi tutulmasında zaruret vardır; aksi takdirde muhtarın bir sözü ile işten çıkarılabilen bir adam vazife esnasında tereddütlere düşebilir; fakat böyle bir müracaat yolu açılırsa ben onun keyfine tâbi değilim telâkkisile vazifesinin hakikî icaplarını yapar ve haksız bir muameleye maruz kaldığı takdirde onun islâh edileceği hakkındaki kanaat hem cezayı tatbik eden mercii teyakkuza sevkeder, hem de bekçilerin vazifelerine bağlılığını artırır.

Muhterem arkadaşım Fazlı Güleç kanunun belli başlı ihtiyaçları karşıladığını ifade buyurdular. Bunun haricinde iki noktaya temas ettiler. Biri mera meselesi. Hayvanların zarar vermemesini temin için sevk ve idaresi ve ne şekilde muhafaza edileceği hakkında lâyihaya hükümler konmuştur. Bilmem bu kendilerini tatmin eder mi. Bundan başka mera için, mülâhaza buyurdukları kısımlar bizim mevzuumuzun biraz haricinde kalıyor. Kaza salâhiyeti meselesine gelince; bu cidden çok mühim bir meseledir. Gerek Adliye encümeninde gerek Muhtelit encümende en uzun münakaşayı mucip olan bir mevzu olmuştur. Müsaade buyururlarsa bu hususta maddesi gelince izahat vereyim. Belki kendilerini tatmin edecek bir şekil bulunur.

ALİ ZIRH (Rize) — Kanunun heyeti umumiyesi müzakere edilirken kanunun kabul edileceğini ne biliyorsunuzda maddelerde temas etmek istiyorsunuz.

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Ya siz kabul edilmiyeceğini nereden biliyorsunuz. Benim ifadem nasıl bir tahmine müstenit ise sizinki de bir tahminden ibarettir. Emin Aslan Bey arkadaşımız esas itibarile kanuna taraftar olduğunu ifade buyurdular ziraî istahsalâtı çoğaltan mütekâmil bir şekil istiyorlar. Çok haklıdırlar. Fakat bu ziraî istihsalât meselesi başka bir mevzudur. Hükûmet tarafından gelen projede bu mevzua temas edilmemiştir. Bu nokta ayrıca belkide muhterem Ziraat vekilinin üzerinde teemmül edeceği bir meseledir. Emin Sazak Bey de zannederim aynı ifadede bulundular. Ziraî islâhat bakımından bu kanundan daha çok şeyler beklediklerini ilâve ettiler. Biz sadece çiftçi mallarına yapılan zararları önlemeğe çalıştık. Bu istedikleri islâhatın bir vechesi fakat mühim bir vechesidir. Çiftçi malına yapılan zararı uzun formaliteye meydan vermeden nasıl telâfi edebiliriz? Esas mevzuumuz bu olmuştur. Avni Doğan Bey umumî prensiplere riayet edilmemiş dediler. umumî prensiplerden bir inhiraf vardır. Fakat kendileri bu inhirafın tam olmasını istiyorlar. Bazı yerlerde bir takım müracaat yolları gördüm dediler. Doğrudur. Bir çok işlerin hallini keyfî muameleye ve indî takdire bırakmak istemedik. Bir nebze işi uzatmakla beraber bir müracaat yolunun faydasını daha üstün bulduk. Umumî prensiplerde yaptığımız inhirafların esas mevzua zarar vermiyecek şekilde olmasına büyük bir itina gösterdik Kasih Kaplan encümeninin noktai nazarını her bakımdan teyit ettiler. Avni Doğan Beyle hayvan hırsızlığından bahsettiler. Bunun için ayrı bir kanunu vardır. Orada, zararın telâfisi bahsinde ayrı esaslar mevcuttur. Ziraat vekilinin bu dilekleri tetkik ederek kabili terviç gördüklerine bir mecra verecekleri tabiidir.

REFİK İNCE (Manisa) — Niçin en sona beni bıraktınız?.

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Çünkü sizinkiler mühimdir. (Gülüşmeler). Sizin ve Galib Pekelin fikirlerini birleştirmek zaruretinde kaldım. Efendim, dediler ki, sükutu hayale uğradım. Hakikaten bendeniz de ona kani oldum, İnkisarı o kadar derinmiş ki, hepinize beş mühim encümenin mümessillerine toptan sıfır veriyorum dedi.

REFİK İNCE (Manisa) — Yalnız sizin encümene.

MUVAKKAT En. M. M. ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Bu lâyihayı Muvakkat encümen yaptığına göre, ancak o Encümene raci olabilir. Her ne ise. Bilhassa kendileri Hukuk ilmini yayma kurumu reisi olmak itibarile hukukçuları sıfır alma meselesi daha fazla alâkadar eder, bizim de kendisine aynı şekilde mukabele etmemiz icabetseydi bundan çok zararlı çıkarlardı. Biz de derdik ki, bir kere okumadığımız bu lâyiha hakkındaki sözlerinizden dolayı 18 arkadaş da size toptan sıfır veriyoruz. Bu suretle biz bir sıfır alıyoruz, siz ise 18 sıfır almış bulunuyorsunuz. Bu sıfır işini biraz da lâtife olarak telâkki ediyorum. Merak ettiğim bir şey var, bize sıfırı verdiren sebep nedir?. Şunları bir anlıyayım dedim. Not aldım, Fakat aflarına mağruren söyliyeyim ki, ben cevaba değer hiç bir şey görmedim. Bütün lâyihada gördükleri noksanlar bunlardan ibaretse kanunu hakikaten mükemmel bir eser diye tavsif edebiliriz.

Şimdi birer, birer arzı cevap ediyorum:

Bir defa dediler ki, ifade şekli iyi değildir, köylüye hitap eden kanunda böyle ibareler mi göreceğiz? Köylüye hitap eden kanunda bu ibarelerin bulunması zaruridir. Çünkü buradaki istilâhlar mecut kanunlarımızdaki muayyen mefhumlara takabül eder. Bu mefhumlardan tecerrüt ederek köylüye hitap ediyoruz diye mânası ne olduğu belli olmıyan bir takım kelimeleri

buraya koyamazdık. Ziraat vekâletinin yapacağı talimatnamede bu istilâhlar köylünün anlıyacağı bir lisanda yazılıp köylülere dağıtılacaktır. ve sonra dediler ki, bir insicam yoktur. Neden dolayı bir insicam yoktur? Tabii bunu delâile istinat ettirmek lâzımdır. Buna misal olarak gösterdikleri şeyler lâyihayı okumadıklarını gösterir.

Bir misal olarak, işte dediler; birinci maddede çiftçi malları tarif edilmiş, ondan sonra kanunun gaye ve maksadı gelmeli idi. Bendeniz öyle zannediyorum ki Cümhuriyet devrinde takip edilen tedoin esaslarına göre hiç bir kanunda kanunun maksadı şudur diye bir tarif yoktur. Kanunun maksadı bütün maddelerinde münderiçtir. Bir kanunun başına şunu veya bunu yapmak istiyoruz şeklinde bir kayıt koymak usulü yoktur. Eğer böyle bir şey varsa lûtfen kendileri misal getirsinler. Bu bakımdan kendilerinin bu hususta ki fikirlerinde hiç bir veçhile isabet yoktur. Sonra, buyurdular ki, evvelâ çiftçi mallarını tarif ettik. Ondan sonra teşkilâtın gelmesi lâzımdı. Birden bire, koruma meclisi geliyor. Koruma meclisi teşkilât değil de nedir? Birinci madde çiftçi mallarını tarif ediyor. İkinci madde, bu kanunda yazılı işlerin köylerde ihtiyar meclisleri ve kasabalarda koruma meclisleri tarafından görüleceğini ifade eder diyor. Üçüncü maddede de murakabe heyetinden bahsolunmaktadır. Demek ki biz de çiftçi malını tariften sonra teşkilât vaziyetini tesbit etmişiz. Şu halde bu vaziyet insicamsızlığın değil tam bir insicamın en güzel bir delilidir. Söylediklerinin kâffesi kanunun insicamını tebarüz ettirmektedir. İnsicamsızlığa ait başka bir söyliyecekleri varsa buna da elimizden geldiği kadar cevap veririz.

Sonra dediler ki; bazı yerlerde koruma meclisi, bazı yerlerde de koruma heyeti denilmiştir. Böyle bir şey yoktur. Lûtfen hangi maddelerde böyle bir şeye tesadüf ettiklerini tasrih etsinler, biz de böyle bir gaflete kapılmışsak tashih ederiz. Bu maddede ayni tabirler kullanılmıştır. Koruma heyeti değil, murakabe heyeti vardır. Bu ayrıdır. Bu kadar şiddetli tenkitlere maruz kaldığımız bu iki hususta görülüyor ki tenkit mevzuu teşkil edecek hiç bir cihet yoktur. Köy muhtarlarının yanında bir de koruma heyetleri yaptırız dediler. Böyle bir şey de yoktur. Ayrıca bir misal varsa bunun insicamsızlığa delâlet edip etmediğini izaha çalışırız. Arkadaşların tenkitlerine cevap vermekle bendeniz de kanunun tam bir insicam içinde yürüdüğünü izah fırsatını buldum.

Şimdi kanunun esas hükümlerine geçiyorum ve koruma meclislerine verilen vazifelerin, belediye meclislerine tevdiinde isabet olduğunu izah ettiler. Bundan başka bir bekçi teşkilâtı yapılmasındaki mahzurdan bahsettiler. Bu, belediye encümenlerine taallûk eden hususdur. Bu noktaya Galib Pekel arkadaşımız da temas ettiler, ikisine birden cevap arzedeceğim. Bekçi meselesine de bu ikisi temas ettiler. Bu suretle bunları ayni zamande cevaplandırmış olacağım. Galib Pekel arkadaşımız bir de muhalefet şerhi yazmışlardır. Biz buna ancak mazbatanın imzasından sonra muttali olduk. Bu itibarla bunlara mazbatada cevap verecek vaziyette değildik. Kendileri mazbatada temas ettikleri üç esasî noktadan burada da bahis buyurdular. Bu hususdaki fikirlerin tahliline girişmeden önce bir noktayı ehemmiyetle tebarüz ettirmek isterim: Galib Pekelin ifadesine göre, Adnan arkadaşımız bir takrir vermiş, halbuki bu takrir daha sonra, daha iyi bir şekil almış, bu ifadede takrirde mevcut olmayan şeyin sonradan ilâvesi gibi bir mana mevcuttur. Adnan arkadaşımız buradadırlar, takririn aynen geçirilmiş olduğunu bilirler. Esasen bunu kendisi de şimdi bana ifade etmiştir. Kaldı ki metinler beş kişiden mürekkep bir heyet tarafından yapılmıştır. Bu itibarla ima etmek istedikleri şeyi reddederim. Encümende kabul edilen takrir haricinde lâyihaya hiç bir hüküm dercedilmiş değildir. Dahiliye encümeninin metninden bahsediyorlar. burada daha ziyade şahsî noktai nazarları, mevzubahstir. Çünkü Dahiliye encümenindeki arkadaşların ekseriyeti, Muvakkat encümenin metnine taraftardır. Lâyiha hakkındaki mütalealara gelince : Birinci mesele olarak dediler ki, çiftçi malını korumak için yaptığımız teşkilât emniyet işinde büyük bir teşevvüşe meydan verecektir. Bu fikirlerini gayet heyecanlı ve acıklı bir taploda da tasvir ettiler : Tecavüze uğramış bir köylü karşısında eli, kolu bağlı bir bekçinin hicap aver vaziyeti. Buna ait muhalefet şerhinde de şu ibareler vardır : evi, bağı, bahçesi, merası, yorganı, canı, malı ve ırzı korunmayan bir çiftçide huzur ve sükûn aranabilir mi? Bu birinci tenkittir. Dahilî emniyette bir teşevvüş husule getiren proje, haricî emniyeti de ihlâl edecektir.

Bu teşkilât, kendilerine göre, harici emniyette de, yani Millî Müdafaa bakımından da büyük mahzurları daidir. Hattâ işi paraşütçülere kadar götürdüler. Bu da ikinci nokta. 3 ncü nokta; koruma işinin belediye encümenlerine verilmesi keyfiyetidir. Aksi halde bir kasabada siz iki belediye ihdas ediyorsunuz, vazifelerinde tedahül olacaktır, Lüzumsuz masraf kapıları açılacaktır. diyorlar. Son olarak da; bu teşkilâtın 10 milyon lira gibi bir masrafı badi olacağını söylüyorlar ve bu, doğru mudur? diye soruyorlar. Elbette doğru değildir. Çünkü lâyihada böyle bir şeyin mevcudiyetine imkân yoktur. Tenkit ettikleri hükümler, bizim size arzettiğimiz lâyiha değildir; kendilerinin zihinlerinde inşa ettikleri bir lâyihadır. Evvelâ hiç

birimizin aklından geçmeyen bir proje tasavvur ediyorlar, Sonra da onun tenkidine geçiyorlar. Bu itibarla ben bunlardan hiç birisinin lâyihada olmadığını arzetmeğe çalışacağım. Diyorlar ki; canı, ırzı korunmıyan bir çiftçinin malını koruyorsunuz. Bu lâyiha ile yeni bir emniyet teşkilâtı vücude getirmeyi düşünmedik. Çünkü umumî asayişi temin eden bir emniyet teşkilâtımız vardır. Tetkik mevzuumuz, çiftçi mallarına taallûk eden bir lâyihadır. Kaldı ki, bendenizin ve encümen arkadaşlarımın kâffesinin kanaati şudur ki; memlekette böyle bir asayişsizlik katiyen mevcut değildir. Cümhuriyet devrinin en müsbet icraatı meyanmda bu emniyet işini zikredebiliriz. Senelerdenberi memleketimizin hiç bir yerinde ırz, can, mal tecavüzleri, huzursuzluk verecek mahiyette değildir. Şu halde yalnız bizim hükümlerimiz mi buna meydan veriyor? Niçin versin? Biz mevcut emniyet teşkilâtında hiç bir tebeddül yapmıyoruz. Jandarma ve polisten bahis dahi yoktur, ne ise öyle kalacaktır. Onun haricinde köy korucuları vardır. Köy korucuları da olduğu gibi kalacaktır. Ne adetleri eksilecek, ne de irtibat veçhesi değişecektir. İddia ettikleri gibi, bir işin bir kısmını Dahiliye vekâletinden alıp da Ziraat vekâletine vermek gibi bir manzara da yoktur. Biz bunların hiç birisine temas etmiyoruz. Şu halde madem ki emniyet teşkilâtı olduğu gibi bakidir, buna munzam olarak yaptığımız hususî bekçi teşkilâtı, neden ırzıcanı tehlikeye koysun? Bu niçin asayişsizlik tevlit etsin? Mevcut emniyet teşkilâtına bekçi teşkilâtının ilâvesi neden dolayı teşevvüşe mahal versin? Bizim yaptığımız yegâne tadil şudur: Bazı köylerde hem korucu, hem de bekçi tutmağa o köylerin vaziyeti müsait olmayabilir. Bu köyleri ağır bir yük altına koymamak için bir bekçi, hem korucu, hem de bekçi vazifesini görsün, dedik. Kendilerinin de izah buyurdukları veçhile, şimdiki mevzuat da bu vazifeyi ayni adama gördürmektedir. Şu halde bunun teyidi niçin asayişsizlik tevlit etsin? Bu aldığımız tetbir, köylüye yeni bir külfet tahmil edilmemesine matuftur. Bekçi ile korucu tevhit edilince - ki bu pek mahdut yerlere mahsustur - köy bütçesinde buna ait para kalacaktır. Bu parayı köylüden yeniden tahsil etmeyelim de koruma sandığına verelim.

Bir ikinci tasarruf tedbiri de şudur: Şayet bizim yaptığımız bu yeni teşkilât dolayısile köylü, korucu adedini azaltmak ihtiyacını duyarsa, bunun tahsisatını da koruma sandığına versin - ki köylüden yeniden tahsil edilmesin. - Bu da mevcut emniyet teşkilâtını hiç bir vakit tadil etmez. Bu itibarla kendilerinin tasvir ettikleri manzara hiç bir vakit bu kanunda yoktur. Varsa lûtfen izah etsinler.

GALİB PEKEL (Tokad) — Beyanatımı çeviriyorsunuz.

ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Kim çeviriyor, bunu heyeti muhtereme takdir eder. Metinle muhalefet şerhinin okunması kâfidir. Hiç bir medenî Devlette böyle bir şey yoktur. Muvakkat encümen hiç bir medenî Devlette olmayan bir esası kabul etmiş dediler. Bu iddia katiyen varit değildir. Bünü medenî Devletlerde umumî asayiş teşkilâtının yanı başında bir de mahallî asayişi korumak bakımından hususî teşkilât vardır. Nitekim meselâ Fransa, İtalya gibi bizim bildiğimiz memleketlerde komün idaresine mahallî zabıta salâhiyeti verilmiştir. Zaten Galib Pekel arkadaşımız da buna vâkıftır. Nitekim Dahiliye encümeninin kendileri tarafmdan yazılan mazbatasında deniyor ki; aynen okuyorum:

Bu kısım emniyet işleri hiç bir yerde Devlet zabıtasma sureti mahsusada verilmiş bir iş olmadığı gibi bizde de Devlet zabıtasına sureti mahsusada verilmiş bir iş bulunmamaktadır. Devlet zabıtası bunlarla umumî şekilde ilgilenmiş bulunmakta ve ancak kendisine aksettiği zaman tedbir almaktadır. Bu hususta Devlet teşkilâtı bizzat faal rol almaktan ziyade, her vakit ve her yerde, murakıp bir rol almıştır. Hiç bir zaman, hiç bir yerde Devlet o kadar geniş zabıta kuvvetleri teşkilâtı yapmak malî imkânına malik olamadığmdan ve çok kere de mal sahipleri kadar yakın alâka göstermediğinden bu yolda harekette bir zaruret olmuştur. Bunun için ziraî emniyet ve asayiş diyebileceğimiz ve daha şamil bir tabirle çiftçi mallarmı koruma işi demektir. Bulunduğumuz bu işler medenî memleketlerde komünlere bırakılmış ve Devlet sadece murakabe ve icabında - idarî vesayet yolile - müdahale vazifesini üstüne almış bulunmaktadır.

Demek ki, bizim kabul ettiğimiz esasın, medenî memleketlerde de olduğunu kendileri de burada tebarüz ettirmiş oluyorlar.

Diyorlar ki; siz bu teşkilâtı Ziraat vekâletine bağladınız. Madde de zikrettiler. Bendeniz not aldım. 11 nci ve 23 ncü maddeler. Bu 11 nci maddeyi okursak Ziraat vekâletine mi, Dahiliye vekâletine mi bağlıyoruz, bunu hiç bir izaha lüzum kalmadan anlamış oluruz.

11 nci madde şudur :

«Murakabe heyetile koruma ihtiyar meclislerinin muamelât ve mesaisi, mahallin en büyük mülkiye âmiri veya onun tavzif edeceği kimseler tarafından...» (Kâfi, kâfi sesleri).

İkinci esas da «Bu teftiş doğrudan doğruya Ziraat ve Dahiliye vekâletlerince tensip edilen memurlar vasıtasile de yaptırılabilir.»

Yani burada Ziraat vekâletine verilen hak, bir teftişten ibarettir. Bu işle yakından alâkadar olan bir vekâlete teftiş hakkını tanımaktan ne çıkar? . Zaten Ziraat vekâleti, umumî teşkilâtımıza nazaran, busalâhiyeti haiz değil midir?. Ziraata taallûk eden bir şeyde, Ziraat vekâletinin

buraya bir müfettiş göndermesinde ne mahzur olabilir?. Bu, emniyet teşkilâtının irtibat veçhesini ne şekilde tepdil edebilir?. Yine bilirler ki; bu kanunun tatbikindeki hataların ıslâhını, murakabe heyetinden vali taleb edecektir. Ziraat vekâletine verilen teftiş hakkı, ziraî islâhatla olan alâkası itibarile. yine kanunun lehinedir.

23 ncü madde; bu kanun ile vazifedar olanların vazifeleri dolayısile işledikleri suçlara, Ceza kanununun memurlar hakkındaki hükümleri tatbik olunur diyor. Bu bir amme işidir. Kendilerine verilmiştir. Bu işi emniyetle yapmazsa bittabi ayni cezayı görecektir. Bu, ne ziraat vekâletine ne de Dahiliye vekâletine irtibatı alâkadar etmez. Emniyet teşkilâtında hiç bir teşevvüş yoktur, eski irtibat bakidir.

Bekçilerin tayini da kaymakamlara aittir diyoruz. İnzibat işlerinde koruculara ait gibi hükümler varsa ona atfedilmiştir. Bu suretle korucularla bekçilerin irtibat bakımından da hiç farkı yoktur. Demekki tasvir buyurdukları manzara bu hususta da mevcut değildir. Sonra korucular meselesi de paraşutculara temas buyurdular; herhalde kendileri de kanidirler ki, bu kanun, paraşutcülere müsait bir hükmü ihtiva edemez. Bilmem bunu izaha lüzum var mı? Sonra dedilerki, Refik İnce de aynı noktaya temas ettikleri için birleştirdim, siz iki belediye kuruyorsunuz, bir defa masraf bakımından külfet değilmi, sonra vazifede tedahül olmazmı? Biz iki belediye kurmadık. Koruma heyetini Koruma belediyesi diye kendileri isimlendirdiler. Mazbatamızda izah ettik, bunu belediye encümenine vermediğimizin sebebi, bir belde işi olmadığındandır. Belediye encümenine kendilerine ait olmayan bir işi neye verelim? Kaldı ki, kendileri dahi, gerek Dahiliye encümeni metninde ve gerek mazbatada, belediye encümenini dört çiftçi aza ile takviye etmişlerdir.

Kendilerinin teklifinde de, 4 çiftçi aza vardır. Biz buna bir de reis ilâve ediyoruz. Bunu bilhassa tebarüz ettiriyorum. Dahiliye encümeninin metninde de bu munhasıran belediye meclisine verilmemiştir. 4 çiftçi aza da iştirak ettiriliyor. Çünkü nihayet bu çiftçilere ait bir aile işidir, onlar yapsınlar diyoruz. Binaenaleyh belediye işlerinde tedahül mevzubah olmaz. Esasen bizzat Galib Bey ilk mazbatada da bunun bir belediye işi olmadığını kabul etmiş oluyorlar. Aynen okuyorum. Diyorlar ki: «Şehir ve kasabalarda belde hudutları ile belediye sınırları arasında da kır bekçileri teşkilâtı vardır. Yalnız bu kısımda sadece bekçiler mevcut olup bunlar vaktile tâbi bulundukları mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri kaldırıldıktan sonra başsız kaldıklarından bu teşkilât sakatlanmış ve yarım kalmıştır. Vakıa Belediye kanunu çiftçi mallarını koruma bahsinde bazı hükümleri ihtiva etmekte ise de köylerde olduğu gibi bütün koruma ve bunun mütemmim cüzü olan çiftçilikte kalkınma işinin belediyelere verilmiş olduğunu gösteren hükümleri taşımaktadır». Görülüyor ki, çiftçi malını korumak hususunda belediyeye verilmiş bir vazife yoktur. Şu halde neden dolayı bir tedahül olsun? Kanunun mevzuu şudur: Bir zarar yapıldığı zaman tesbit edilsin ve bu zarar derhal hüküm altına alınarak zarar görene tesviye edilsin. Bundan dolayı ne bir ikinci belediye meclisi, ne de bir tedahül mevzubahs olamaz. kaldı ki, belediye meclisinin teşekkülü bakımından da bu işin oraya verilmesinde bir fayda yoktur. Belediye meclisi kimlerden teşekkül eder? Belediye kanununun 77 nci maddesi 88 nci maddeye atfeder. Bu 88 nci medde der ki, kaza belediye meclisi azaları yazı işleri, hesap işleri, sıhhat işleri, fen işleri, veteriner işleri müdürlerinden teşekkül eder. Yazı işleri müdürü, başkâtip bunların çiftçilikle alâkası nedir? Neden bu heyette bulunsunlar. Eğer bu heyetin teşekkülünde bir fayda temin etmiş olsaydı oraya korduk. İkincisi hesap işleri müdürü, sıhhat işleri müdürü. Sıhhat işleri müdürü bir dereceye kadar. Fen işleri müdürü, mühendis niçin bulunsun? Baytar (Veteriner sesleri) Evet veteriner bizim lâyihada da vardır. Hukuk işleri müdürüne de lüzum yok. Belediyenin tarzı teşekkülü itibarile bu iş belediye encümenine verilemez. Bu encümenlere bu vazifelerin verilmesinde arzettiğim mahzurlar vardır. Zannederim temas buyurdukları noktalara kâfi derecede cevap verilmiştir.

NEVZAT AYAS (Bursa) — Beyanatımda üç mesele üzerinde durmuştum. Galib Pekel arkadaşımıza cevap verirlerken benim üç sualime de cevap vermis oluyorlar. Ancak bu suallerden birine taallûk eden şu noktaya hiç temas etmediler: Galib Pekel arkadaşımız, sekiz on milyon liralık bir mükellefiyetten bahsediyorlar. Ben de bu münasebetle şunu sormuştum: Encümen «tarife» yolu ile alâkalılara tarh ve tevzi olunacak paranın miktarı hakkında tetkikatta bulunmuşmudur, Hiç olmazsa takribî bir rakam tesbit edebilmiş midir? Bu, mümkündür, çünkü istatistiklerimizde ziraatle meşgul olanların miktarı gösterilmiştir. İşte bu nokta hakkında cevap istiyorum.

MUVAKKAT E. M. M. ŞİNASİ DEVRİN (Zonguldak) — Galib Pekel arkadaşımız, muhalefetlerini imzadan sonra ilâve ettikleri için bu on milyon rakamına orada muttali oldum.

Encümende hiç bir hesap yapılmamıştır. Yalnız mazbatada bunu tebarüz ettirdik. Encümenin en esaslı meşgalesi, Gerek Muhtelit encümende, gerek Adliye encümeninde üzerinde ehemmiyetle durduğumuz nokta, çiftçiye yeni bir külfet tahmil edilmemesidir. Bunun için ne gibi tedbirler alındı? Bir kere bu heyetlere dahil olanlara ne masraf ne de ücret namı ile hiç bir şey verilmemesi esastır. Amma bu doğru-

mudur, değil midir? Maddesi gelince bu nokta üzerinde Heyeti Celile kararını verir.

İkincisi; lüzumsuz yere bekçi ikame etmeyeceğiz. Murakabe heyeti karar verecek, diyecek ki, korucular kâfidir; bir korucu da olsa, o bir vazifeyi görecektir.

Üçüncü mesele; bu bekçilerin istihdamı dolayısı ile korucu adedi azalırsa artan para köy sandığından koruma sandığına gelecek ve hâdise yeni bir külfet şeklinde tecelli etmiyecektir. Bu itibarla asgarî olarak hakikî zaruretler karşılanmış olacaktır. (Alkışlar).

REİS — Müzakerenin kifayeti hakkında iki takrir vardır. Lâyihanın heyeti umumiyesi hakkında 14 hatip söz söylemiştir. Encümen izahatını vermiştir.

Takrirleri okutuyorum:

Yüksek Reisliğe

Müzakere kâfidir. Maddelere geçilmesini teklif ederiz.

Erzurum	Ankara	Sivas
Şükrü Koçak	Ekrem Ergun	M. Şükrü Bleda

Yüksek Reisliğe

Verilen izahat kâfi görüldüğünden maddelerin müzakeresine geçilmesini teklif ederiz.

Siird	İstanbul
Naki Bekmen	Ziya Karamursal

REİS — Her iki takrir ayni mealde olduğu için ikisini birden reyinize arzediyorum. Kifayeti müzakere ve maddelere geçilmesi teklifini reyinize arzediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

KEMAL TURAN (İsparta) — Ayrı ayrı reye konulması lâzımdı.

REİS — Her ikisinin de manaları bir olduğu için bu şekilde reye koydum. Bir itirazınız varsa lûtfen izah ediniz (Doğru, doğru sesleri).

Verilmiş üç takrir vardır, onları da okutacağım.

Yüksek Reisliğe

Kürsüde arzettiğim sebepler dolayısile:

1 — Çiftçi mallarını koruma işinde, bir parçası olan emniyet işlerinde vahdetin ve merci vahdetinin muhafaza edilmesini;

2 — Belediye sınırları içinde çiftçi mallarını koruma işinin belediyelere verilmesini;

3 — Köylerde emniyet kuvveti olan korucuların bir kısmını bekçi olarak ayırmak bu kuvvetlerde zaaf ve ikilik yapacağından korucuların olduğu gibi bırakılmasını ve yalnız kendi köy sınırları dışında istihdamlarını menedecek hükümler konmasını;

4 — Şehir ve kasabalarda belediye sınırları içindeki kır bekçilerinin bu günkü vazife ve salâhiyetlerile belediyelere bağlanmasını prensip olarak teklif ediyorum. Kabul buyurulmasını rica ederim.

Tokad
Galib Pekel

Yüksek Reisliğe

Bütün mütalealar bize gösteriyor ki, bu lâyiha daha tetkike muhtaçtır. Halkın umumunu alâkadar eden bu lâyihanın müzakeresinin bir ay sonraya bırakılmasını bu arada lâyihanın nizamnamenin (34) ncü maddesinin bir fıkrası mucibince Resmî gazete ile neşrini teklif ederim.

Manisa
Refik İnce

Yüksek Reisliğe

Bu kanun prensipleri itibarile bir çok yeni teşkilâta lüzum göstermektedir. Halbuki bu lâyiha ile arzu edilen bütün maksatlar mevcut teşkilât ile hallolunabilir. Dahiliye encümeni mazbatası esas ittihaz olunarak yeni bir kanun lâyihası hazırlanmak üzere lâyihanın Muvakkat encümene havalesini teklif ederim.

Manisa
Refik İnce

REİS — Maddelerin müzakeresine geçilmesi Heyeti Celilenin kabulü ile prensibe taallûk eden...

REFİK İNCE (Manisa) — Müsaade buyurursanız usül hakkında söyliyeceğim.

REİS — Siz bana müsaade buyurunuz, rica ederim.

Refik İncenin takrirlerinden biri, bir ay sonraya tehirile, ilânı meselesidir. Bu, umumî bir temennidir, fakat bu, kanunla tasrih edildiği için umumî bir temenni olarak reyinize arzetmenin muvafık olmıyacağı kanaatındayım.

İkinci takriri ise, Dahiliye encümeni mazbatasına göre yeni bir lâyiha yapılması meselesi, bu kanunun heyeti umumiyesini kabul etmekle, hepsi bertaraf edilmiş olduğundan dolayı müsaadenizle bu takrirlerin hiç birisini reyinize arzetmiyeceğim.

REFİK İNCE (Manisa) —Efendim, hepimiz aşağı yukarı bu teşriî hayatta pişmiş adamlarız. Bin bir misal içinde yuğurulmuş insanlarız. Verilen takrir ikidir. Birisi; kifayeti müzakere ile maddelere geçilmesi, diğeri yalnız kifayeti müzakere...

REİS — Lütfen müsaade ediniz, takrirleri bir daha okutayım.

(Kifayeti müzakere ve maddelere geçilmesi hakkındaki Şükrü Koçak (Erzurum) ve arkadaşlarının takriri tekrar okundu).

(Maddelere geçilmesi hakkındaki Ziya Karamursal (İstanbul) ve arkadaşlarının takriri tekrar okundu).

REFİK İNCE (Devamla) — Nizamname der

ki; bir madde muhtelif fıkraları ihtiva ederse ayrı, ayrı reye konur. Maddelere geçilmek demek, heyeti umumiyenin kabulü demektir. Müzakere kâfidir demek, bundan sonra müzakere yapılmayacak demektir. Kabul veya ademi kabulü mevzubahs olan bir takrir iki madde olduğu gibi on madde de olabilir. Bunların heyeti mecmuasını birden kabul etmek mi lâzımdır.

Şimdiye kadar bendeniz, makamı riyasetten, hiç bir reis lisanından, böyle «Kanaat hâsıl ettiğinden dolayı» diye bir şey eşitmedim. Riyaset makamı kanaatlarını teşrih eylemek mevkiinde olduklarından, kendi kanaatlarına aslâ izhar etmezler.

Kanaatlarını muhafaza ederler. Onun için kendilerinden rica ediyorum. Mühim bir müessesenin teşkilâtına ait bir meselede müzakere kâfi deniyor. Şimdi maddelere geçilmezden evvel lâzım gelen hususlar vardır. Bendeniz diyorum ki, bir ay sonraya talik edilsin. İster kabul edersiniz, ister etmezsiniz, gazetelerle neşrolunan, yine kabul eder veya etmezsiniz, şu esas dahilinde encümene havale edilsin, nazarı dikkate alır veya almazsınız, keza Galib Pekelin teklifleri vardır, kabul edersiniz veya etmezsiniz, bunlar meselei müsteharedir. Yani bunlar esas maddelerin müzakeresini tehir sebepleridir. Bu takrirlerin ayrı, ayrı reye konması lâzımdır. Bunlar reddolunursa maddeler elimize gelir, kabul edilirse geri kalır. Takrir veren diğer arkadaşlarımın da başka maksatları yoktur.

REİS — Bir takrirde başka, başka fıkralar olursa ayrı, ayrı reye konur diye nizamnamede bir şey yoktur.

REFİK İNCE (Manisa) — Vardır.

REİS — Yoktur.

REFİK İNCE (Manisa) — Nizamnameyi okuyayım.

REİS — Büyük Millet Meclisinin bir çok hususlarda teamülü de vardır.

REFİK İNCE (Manisa) — Nizamnamenin karşısında teamül olamaz.

REİS — Nizamnamenin haricinde teessüs etmiş Heyeti umumiyenin teamülleri vardır ve çok zaman tatbik edilir, neden olmasın?

REFİK İNCE (Manisa) — O başka.

REİS — Niçin olmaz, nizamnamenin haricinde teamül? Nizamname bizi bunu ayrı ayrı reye koymağa mecbur etmemiştir. Maamafih Heyeti umumiyenizin içinden tek bir insanın kanaatine dahi hürmetkâr olmak için müsaade ederseniz ayrı ayrı reye koyacağım. (Muvafık sesleri).

REFİK İNCE (Manisa) — Lûtfedersiniz.

REİS — Ayrı ayrı reye koyuyorum. Evvelâ kifayeti müzakere teklifini reye koyacağım. Heyeti umumiye müzakeresinin kifayetini kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsınlar... Etmeyenler... Kifayeti müzakere kabul edilmiştir.

REFİK İNCE (Manisa) — Bizim, maddelere geçilmesini tehir eden takrirlerimiz vardır.

REİS — Peki. Galib Pekelin takririni okutuyorum.

EKREM ERGUN (Ankara) — Bu meseleye dair usul hakkında söz istiyorum.

REİS — Buyurun.

EKREM ERGUN (Ankara) — Efendim, Nizamnamei dahilimizin 103 ncü maddesi, kifayeti müzakere reye konulur, müzakere reyle tekemmül etmezse o kanun reddedilmiştir, diyor. İkinci defasında Nizamnamenin 104 ncü ve müteakip maddeleri mucibince, Makamı riyaset maddelere geçilmesini reye koyar. Bu, mutlaktır. Binaenaleyh Makamı riyaset kifayeti müzakerenin kabulünden sonra maddelere geçilmesini reye koymak mecburiyetindedir. Bu kabul edildiği takdirde prensip takrirleri de reddedilmiş olur. (Doğru sesleri).

FERİDUN FİKRİ (Bingöl) — Efendim; şimdi mesele tenevvür etmiştir. Refik İnce arkadaşımızın izah ettiği nokta, Makamı riyasetçe de tasvip edilmiştir. Arkadaşımızın dermeyan ettiği şekilde şimdi maddelere geçmeden evvel bu takrirlerin birer birer reye konulması lâzımdır. Takrirler reddedilirse maddelerin müzakeresine geçilmesine karar verilmiş olur. Nizamnamei dahilinin 103 ncü maddesi de bunu âmirdir.

Şimdi maddelere geçmeden evvel takrirlerin birer birer reye konulması lâzımdır.

REİS — Galib Pekelin takriri, muayyen prensiplerin evvel emirde kabul edilmesi merkezindedir. Binaenaleyh, bu prensip kabul edildiği takdirde ona göre kanun yapılması veya encümene havale edilmesi gibi bir kaydi ihtiva etmemektedir. Binaenaleyh, Heyeti Celilenizce (Reye sesleri). Kabul edildiği takdirde ona göre kanun yapılmak üzere işin Encümene gönderilmesi şeklinde bir noktayı tazammun edip etmediği bilinmediği cihetle reye arzedemiyeceğim. Reye arzını arzu buyuranlar varsa reye arzedeyim. (Reye sesleri). Bu takririn tekrar okunmasını arzu ediyor musunuz? (Hayır sesleri).

Pek alâ Galib Pekelin takririni kabul buyuranlar ... Etmeyenler ... Kabul edilmemiştir.

REFİK İNCE (Manisa) — Rica ederim, benim takririmin hulâsasını söylemeyin, aynen söyleyin.

REİS — Refik İncenin takrirlerini tekrar okutuyorum.

(Refik İncenin müzakerenin bir ay sonraya talikı ve lâyihanın Resmî gazete ile ilân edilmesi hakkındaki takriri tekrar okundu).

REİS — Takriri reyinize arzediyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Reddolundu.

(Refik İncenin lâyihanın Muvakkat encümene iadesi hakkındaki takriri tekrar okundu).

REİS — Takriri kabul buyuranlar ... Etmeyenler ... Kabul edilmemiştir.

Muvakkat encümen, kanun lâyihasının maddelerinin müzakeresine geçilmesini reyinize arzediyorum. Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Çarşamba günü saat 15 te toplanmak üzere inikada nihayet veriyorum.

Kapanma saati : 18,22

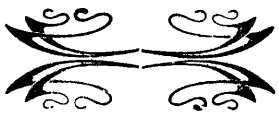

T. B. M. M. Matbaası

S. Sayısı : 172 ye ek

Çiftçi mallarının korunması hakkında kanun lâyihası ve Muvakkat encümen mazbatası (1/409)

Adliye, Dahiliye, İktısat ve Ziraat encümenlerinden seçilen 5 şer üyeden mürekkep Muvakkat encümen mazbatası

T. B. M. M.
Muvakkat encümen
Esas No. 1/409
Karar No. 2

9 - VI - 1941

Yüksek Reisliğe

Çiftçi mallarının korunması hakkındaki kanun lâyihasının bir Muhtelit encümen tarafından tatkikine dair Umumî Heyetin 9 - V - 1941 tarihli toplantısında ittihaz buyurulmuş olan karara tevfikan Adliye, Dahiliye. İktısat ve Ziraat encümenlerinden seçilen beşer azanın iştirakile teşekkül eden Encümenimiz 12 - V - 1941 tarihinden 2 - VI - 1941 tarihine kadar Dahiliye ve Ziraat vekilliklerinin huzurile aktetmiş olduğu içtimalarda aşağıda arz ve izah olunan neticelere varılmıştır.

Muhtelit encümene tevdi buyurulan kanun lâyihasını daha önce tetkikten geçirmiş olan Ziraat, Dahiliye ve Adliye encümenlerinin hemen bütün maddelere şamil ayrı ayrı metinler ihzar ve tesbit etmiş olmalarından dolayı dört muhtelif metin muvacehesinde kalan Encümenimiz evvel emirde bunlardan hangisinin müzakereye esas tutulacağını tayin ve tefriki, tetkikatın muayyen bir veçhe dahilinde cereyanını temin bakımından zarurî görmüştür. Encümen müzakerelerinin devamı müddetince bu dört metnin her birinden ayni derecede istifade edileceği tabiî olmakla beraber Hükûmet teklifi ile Ziraat encümeninin kabul ettiği hükümleri ihtiva etmekte olan Adliye encümeni metninin tetkikata esas tutulması karar altına alınarak zikri geçen metin üzerinde cereyan eden müzakere sırasında icap ettikçe Dahiliye ve Ziraat encümenleri metinlerine de müracaat edilmiş ve ayrıca her maddeye dair gerek Encümen azasının ve gerek Encümende hazır bulunan diğer zevatın dermeyan eylediği teklif ve mütalealar tetkikten geçirilmiştir.

Kanunun tatbik sahasına taallûk eden birinci maddesi hakkında belli başlı iki mütalea mevcuttur. Bunlardan birincisi Dahiliye encümeni metninde yazılı olduğu veçhile kanunun her yerde, köylerde olduğu kadar şehir ve kasabalarda da tatbik edilmesi, diğeri ise hususî bir mahiyeti haiz olan kanun hükümlerinin şehir ve kasaba dahilinde cari olmaması merkezindedir. Lâyiha, Hükûmetin mucip sebeplerinde de bertafsil izah olunduğu üzere geniş sahalar içinde ve dağınık bir halde bulunan araziye iras olunan zararları men ve telâfi maksadile ihzar edilmiş olduğuna göre bunu temine yarayan hükümlerin şehir ve kasaba dahilinde de tatbikını icap ettiren bir vaziyet mevcut olmadığı gibi şehir içindeki muayyen bir tarla veya bahçeye yapılan zararın bütün bir şehir halkı arasında taksimi gibi tatbikı hem güç hem de mahzurlu ve maksat harici neticeler tevlit edeceği cihetle Adliye encümeni tarafından kaleme alınmış olan birinci maddenin aynen kabulüne ve ancak çiftçi malı arasında zikrolunan su arkları yanına bir de «set ve bent» kelimelerinin ilâvesine reylerin ittifakile karar verilmiştir.

Lâyihanın derpiş ettiği iş ve hizmetlerden köylere taallûk edenlerinin ihtiyar meclisleri tarafından ifası hususunda Encümen azası arasında tam bir görüş birliği vardır. Bu işlerden kasaba ve şehir civarındaki sahalara ait olanlarının Hükûmetle Ziraat ve Adliye encümenleri metinlerinde olduğu gibi koruma meclislerine mi yoksa Belediye encümenlerine mi tevdiinin muvafık olacağı keyfiyeti, denilebilirki, üzerinde en uzun müzakere ve münakaşaların cere-

yan ettiği bir mevzu olmuştur. Bu hususta dermeyan edilen bir fikir ve mütaleaya göre şehir ve kasaba civarındaki koruma işleri için ayrı bir heyet ihdası gerek yeni bir teşekküle vücut vermek ve gerek bunun mucip olacağı masraf bakımından mahzurludur; buna mukabil zikri geçen vazifelerin Belediye encümenlerine gördürülmesinde bu encümenlerin faaliyet ve mesaî tarzının vuzuhla taayyün etmiş olması itibarile de fayda vardır. Encümen ekseriyeti, şehir ve kasaba civarındaki sahalara ait işlerin bu maksatla tesis ve teşkil edilecek ayrı bir heyete tevdiini, işin mahiyeti itibarile zarurî saymaktadır. Filvaki koruma işlerine taallûk eden vazifeler hiç bir veçhile belde hizmetinden ad ve telâkki edilemiyeceğine göre bu vazifenin belediye encümenine tevdii, evvelemirde bu Encümene mutat vazifeleri haricinde bir külfet tahmiline müncer olacağı gibi belediye kanunile kendisine verilen geniş ve belde için ehemmiyeti haiz vazifelerden vakit bulupta koruma işlerile devamlı surette iştigal edebileceği kabul edilse dahi, Encümenin teşekkül tarzının bu yeni vazifenin lâyikile ifasına ne mertebe imkân vereceği cayi sualdir. Bundan başka koruma meclisine tahmil edilen işlerin kâffesi ya doğrudan doğruya veya bilvasıta çiftçiliğe ait ve muayyen bir sahada arazi işletenleri alâkadar etmekte olduğu göz önünde tutulacak olursa bu işleri tedvir salâhiyetini meselâ belediye yazı işleri müdürü veya başkâtibinin muhasebeci, mühendis, müfettiş ve avukatın da iştirakile teşekkül eden (Belediye kanununun 77 nci ve 88 nci maddeleri) bir encümene tevdiinden ise kanun hükümlerinin tatbik olunacağı sahada bilfiil çıftçilik edenlere verilmesindeki isabet kendiliğinden tezahür eder. Bu vasfı haiz kimselerden teşkil edilecek bir heyete, hiç şüphesiz, müşterek menfaat ve kaygulardan doğan kuvvetli bir tesanüt, bir nevi aile zihniyeti hâkim olur. Esasen kanunun en bariz vasfı da bütün hükümlerinde bu zihniyeti yaratıp yaşatmasında ve buna atfettiği ehemmiyettedir.

Lâyihanın umumî hükümlerden kaydettiği inhiraflar veya ihdas ettiği yenilikler ve ezcümle mahallî heyetlere verilen kaza salâhiyetinin mahiyeti (Madde 26, 28) faili malûm olmayan zararların çiftçi arasında taksimi, (Madde 16, 29) koruma sandığının ihdası (Madde 15, 18, 19), zararın tazminine taallûk eden işlerin resen takibi (Madde 27), koruma ve ihtiyar meclislerine tevdi edilen vazifeler (Madde 7, 8, 25, 30, 31) ve nihayet bu meclislerin teşekkül tarzına amil olan mülâhaza hep bu esastan mülhem bulunmaktadır. Bu sebeplere binaen şehir ve kasaba civarındaki ziraî sahalara ait koruma işlerinin mezkûr sahada bilfiil çiftçilik edenlerden müteşekkil bir heyete tevdii tercihe şayan görülerek bu esas dahilinde tanzim edilmiş olan Adliye encümeninin (2, 3 ve 4 ncü maddelerinin kabulü iki muhalif reye karşı) (Galib Pekel Tokad, Yahya Sezai Uzay Balıkesir) ekseriyetle karar altına alınmıştır. Ancak murakabe heyetile koruma meclisine aza seçilebilmek için lüzumlu olan vasıfları tayin eden üçüncü maddeye çiftçi azaların Belediye meclislerine seçilenlerden farklı olarak belde sakini olup olmadıklarına bakılmıyacağı hakkında bir fıkra ilâvesi ekseriyetle muvafık görülmüştür. Akalliyet reyinde olanlar murakabe heyetile koruma meclisi kaza merkezinde toplanacağı cihetle orada sakin olmayanların bu heyetlere iştirak ettirilmesini içtimaların devamlı ve muntazam olarak ve 25 nci maddenin istilzam ettiği süratle aktedilmesine engel teşkil edeceği kanaatindedirler.

Koruma ve ihtiyar meclisleri tarafından ittihaz olunan kararların mafevk bir merciin tetkikine tâbi tutulması alâkadarlara haksız muamelelere karşı bir müracaat yolu açmakla beraber kanunun tatbikatile mükellef idare uzuvlarına koruma işlerine devamlı ve filî bir iştirak imkânını bahşetmiş olur. Mürakabe heyetindeki idare uzuvları, bilgi ve tecrübelerile, müntehap çiftçi azalarını tenvir ve onlara daima rehberlik edecek vaziyettedirler. Ufak muhitlerde karşılıklı menfaatlerden mütevellit didişmelerin dışında ve fevkinde olan idare âmiri ne umumî ve ne de mahallî idareye taallûk etmiyen bu işlerde ekseriya bitaraf bir hakemin müessir rolünü ifa edecektir. Bu bakımdan kanunun tatbikatile doğrudan doğruya alâkalanması lâzım gelen kaymakamın murakabe heyetine riyaset etmesi bir rey muhalife karşı (Galib Pekel Tokad) , ekseriyetle karar altına alınmıştır. Vilâyet merkezinde mahallin en büyük idare âmiri olan vali meşgalelerinin tenevvü ve kesreti itibarile heyete filen reislik edemiyeceği cihetle idare mensupları arasından seçeceği bir zati bu işe memur edebilmesini kabul zarureti vardır.

Ayni maddenin müzakeresi sırasında, murakabe heyetine jandarma komutanının iştirak ettirilmesi hakkında yapılan bir teklif Encümen ekseriyetinin tasvibine iktiran edememiştir.

Koruma ve ihtiyar meclislerile murakabe heyetinin vazife ve salâhiyetlerinin başlıcaları 7 nci ve 8 nci maddelerde gösterilmiştir. Kanuna hayatiyet verecek olan bu vazifelerin hüsnü suretle ifasını temin encümenimizi ehemmiyetle alâkalandıran bir mevzu olmuştur. 11 nci maddenin bu teşekküllere ait muamelât ve mesainin mahallin en büyük mülkiye âmiri veya onun tavzif edeceği kimseler tarafından devamlı bir teftişe tâbi tutulacağı hakkında ihtiva eylediği hükümlere ilâveten, valilere ayrıca bir umumî murakabe salâhiyetinin tanınması ve tatbikatta müşahede edilecek yolsuzlukların valinin talebi üzerine murakabe heyetince ıslah edilebilmesi kanunun iyi tatbikına matuf tedabir cümlesindendir. Esasen zikri geçen heyetlere gördürülen işlerden idarî bir mahiyeti haiz olanının matlûp neticeyi vermesi (Madde 7, fıkra IV) murakabe yolile değil fakat doğrudan doğruya idarî salâhiyetler meyanına ithal suretile temin edilmiş bulunmaktadır. Bekçilerin tayinini bundan dolayı yerine göre vali veya kaymakam icra edecektir.

Bekçilerin adedini ve çalışma müddet ve şartlarını tayin, bunlara para veya mal olarak verilecek aylık veya yıllığı tesbit; koruma kadro ve bütçesini ve senelik koruma bedeli tarifelerini tanzim; çiftçi mallarına iras edilen zarar ve ziyana müteallik işleri rüyet; tarla ve hayvanların muhafazası için alınacak tedbirleri tesbit ve bunlara muhalefet edenlere para cezası tayin etmek; suların mezruat ve yollara yaptığı tahribatı önlemek, su arkları ve hendeklerle tarla ve bahçe yollarını tanzim ve tamir ettirmek (madde 7, 26, 29) koruma ve ihtiyar meclislerinin çiftçi mallarını koruma bakımından belli başlı vazifelerini teşkil eder. Bundan başka bekçilerin intizam ve inzibatını temin (madde 14) ; koruma bedeline taallûk eden hususlarda Tahsili emval kanununda tahsilât komisyonlarına verilen vazifeleri ifa (madde 15); koruma sandığını teşkil (madde 18); çiftçi malına yapılan zararın tesbiti için vukuf ehlini tayin (madde 25); zarar görenin feragati halinde verilmesi lâzım gelen tazminat mikdarını tetkik (madde 27); 20 liraya kadar olan kararları icra (madde 28); zarar irasından dolayı yakalanan hayvanların sahibine iadesi için lüzumlu teminatı takdir (madde 30) bu heyetlerin gördüğü işler meyanındadır. Bunlardan 26 ncı maddenin mevzuuna girenlerin itiraz mercii sulh mahkemesidir. Diğerleri 8 nci, 16 ncı ve 31 nci maddeler ahkâmı dahilinde murakabe heyetinin devamlı nezaret ve murakabesine tâbidir.

İki ihtiyar veya koruma meclisi veya bir ihtiyar meclisi ile bir koruma meclisi arasında tekevvün eden her türlü vazife ihtilâflarını hal selâhiyeti de mafevk merci sayılan murakabe heyetine aittir. Aaralarında ihtilâf çıkan meclisler ayni murakabe heyetine tâbi bulundukları takdirde ihtilâf bu heyetçe hallolunur. Ayrı ayrı heyete tâbi iseler ihtilâfı ihdas eden meclise mesafe itibarile en yakın olan murakabe heyeti işe vaziyet eder.

Çiftçi malını sıyanet maksadile tanzim kılınmış olan lâyihanın, çiftçiye bu sebeple yapılan yardım dolayısile lüzumsuz bir külfet tahmiline müncer olmaması encümenin, üzerinde hassasiyetle tevakkuf ettiği bir esas olmuştur. Adliye encümeninin 9 ncu maddesinde kabul ve tesbit edilmiş olduğu veçhile murakabe heyetile koruma ve ihtiyar meclisleri azalarına yapacakları hizmet ve muamelelerden dolayı koruma sandığından hiç bir ücret ve masraf verilemez. Bunun yegâne istisnası keşif icrası zımmında uzak bir mahalle gidildiği takdirde nakil vasıtası için tediye edilecek ücret ve ehlivukufun zarurî masrafıdır. Köylerimizin büyük ekseriyetindeki mesafelere göre bu masrafların pek mahdut hallere munhasır kalacağı ümit edilebilir.

Koruma heyeti reisine tevdi olunan vazifelerin ehemmiyet ve kesreti ileri sürülerek bunlara koruma bütçesinin müsaadesi nisbetinde bir ücret verilmesi hakkında vukubulan bir teklif beş muhalif reye karşı (Nuri Göktepe Aydın, Yaşar Özey Manisa, Rahmi Köken İzmir, Feridun Fikri Bingöl, Tevfik Tarman Seyhan) ekseriyetle kabule şayan görülmemiştir.

Lâyihada derpiş edilen bekçi teşkilâtının 13 ncü maddede zikredilen pek müstesna ahval haricinde koruma işlerile alâkası olmayan hizmetlerde istihdamına hiç bir veçhile cevaz verilmemiştir. Ancak köylüye bu hususta kud-

retile mütenasip olmayan bir külfet tahmil edilmemesi endişesidirki bir bekçiden ayrı olarak korucu tutmağa malî ve ziraî vaziyeti müsait olmayan köylerde köy korucularına ait vazifelerin de bu bekçiye gördürülmesini kabule saik olmuştur. Bu takdirde kanunun meriyete girdiği sene köy bütçesinde bulunması lâzım gelen korucu tahsisatı koruma sandığına devredilecektir. Bundan başka çiftçi mallarının korunması hakkındaki kanunun tatbikatı bazı köylerde korucu adedinin azaltılmasını mucip olacağından köylüden evvelce alınmış olan korucu ücretine zamimeten bir de bekçi ücreti tahsiline mahal kalmamak üzere adedi azaltılan koruculara ait köy bütçesindeki tahsisatın koruma sandığına yatırılacağına dair alan 19 ncu madde, kezalik, köylüye fazla külfet tahmil edilmemesi mülâhazasından mülhem olmuştur.

Koruma ve ihtiyar meclislerince verilen kararlardan 20 liraya kadar olanlarının icra ve infazını seri bir usule tâbi tutan 28 nci maddede yapılan değişiklik köy kanununun 66 ncı maddesinin birinci fıkrasındaki 20 günlük ihbar müddetinin 8 güne indirlmesinden ibarettir. İdare âmirlerinin zikri geçen maddeye tevfikan haiz oldukları salâhiyeti koruma ve ihtiyar meclisleri vasıtasile kullanabileceklerine dair olan son fıkra tatbikatta husulü mümkün tereddütlere mahal vermemek maksadile ilâve edilmiştir.

Azadan Emin Sazak (Eskişehir) bu maddeye tazminatın her yerin örf ve taamülüne göre mahsulün idrakinde tahsil olunacağı hakkında bir fıkra ilâvesinin zarurî bulunduğu aksi halde kanunun icraya taallûk eden hükümlerinin tatbik kabiliyeti olmayacağı rey ve mütaleasındadır.

Koruma ve ihtiyar meclislerinin kaza hakkından bâhis olan 26 ncı maddenin müzakeresi sırasında bu meclislere katî kararlar ittihaz edecek şekilde kaza salâhiyeti tanınmasının doğru olmadığı hakkında dermeyan olunan mütalea beş muhalif reye karşı ekseriyetle kabule şayan görülmemiştir. Akalliyet reyine göre: kazaî ihtilâfların hallinde müstakil mahkemelerin haiz olduğu tam bir bitaraflık vasıflarını tebarüz ettirecek ahkâmın köy ihtiyar heyetleri hakkında tanzim ve tesbit edilmemiş olması itibarile hükümlerinde garaz, nefsaniyet ve himaye gibi sebeplerle fahiş mağduriyetlere meydan verilmemesini bir teminat altına almak hem amelî mahzurları önlemek ve hem de ana prensiplere uygun olmak bakımından lüzumludur. Binaenaleyh bu heyetlerin tazminata mahal olmadığına veya noksan tazminat hükümlerine karşı zarar gören için mutlak surette ve tazminat hükümlerine karşı da diğer taraf için mahkûmunbih depo edilmek ve mahkeme tetkikatının bir hafta içinde evrak üzerinde intacı ve yalnız maddî hatalara ve sahtelik iddialarına taallûk eden hususlarda murakabeye cevaz verilmek kayıt ve şartlarile sulh mahkemesi nezdinde itiraz hakkı tanınmalıdır.

Lâyihada kabul edilen sisteme göre çiftçi malına iras edilen zararın, hatta bunun faili meçhul olan ahvalde dahi, derhal tazmin edilebilmesi bilhassa küçük çiftçiyi himaye bakımından müessir bir tedbir olarak tecelli eder. Filvaki bir yıllık emeğini bazen bütün ailesi efradile birlikte bir tarla veya bahçeye hasretmiş olan bir çiftçinin mahsulüne yapılacak zararın derhal telâfi edilmemesi onun için pek elim akibetler tevlit edebilir. Nice zahmetler ihtihamile meydana gelen bir mahsulün bir anda tahrip edilivermesi zaten başkaca birikmiş serveti olmayan küçük bir çiftçiye istihsale devam imkânını vermemek ve onu sıkıntıya düşürmek gibi iktisadî bir rahne açmakla kalmaz. Bu vaziyette olan bir adamın duyacağı derin infial onu bir takım şuursuz hareketlere de sevkedebilir. İşte Ziraat encümeni mazbatasında mevcudiyetine işaret olunan bitmez tükenmez kavga ve cinayetlerin ve nesilden nesile intikal ettiği tebarüz ettirilen kin ve garazların sebebini bu derin infialde aramalıdır. Bu itibarla lâyiha, Hükûmet mucip sebeplerinde de izah olunduğu veçhile iktısadî olduğu kadar içtimaî bakımdan da hayırlı neticeler tevlit edebilecek bir mahiyettedir. Ancak faili meçhul olan zararların derhal ödenmesine müteallik hükümlerin tatbikatta bir çok suiistimallere yol açabileceği hususu da nazardan uzak tutulmamalıdır. Malını satmak külfetinden kurtulmak isteyen veya malına bir zarar yapıldığı iddiasile koruma sandığından para çekmek hevesine kapılabilecek suiniyet erbabına bu arzularını mevkii file isal edecek imkânların verilmemesi lâzımdır. Tesbit olunan zararın dörtte üçünün ödenmesi ve bu suretle ödenen meblâğın hiç bir halde

(20) lirayı tecavüz eylememesi, mal sahibi tarafından koruma sandığından para almak maksadile yapılan veya yaptırılan zararların bütün masraflarile birlikte iki misli olarak kendisine ödettirilmesi bu yoldaki suiistimalleri önleyebilecek hükümlerdir. Lâyihada her ne kadar çiftçi malına yapılan zarardan mutlak surette bahsedilmiş ise de vahşi hayvanlar veya haşerat tarafından iras edilen zararlar için sandıktan hiç bir tediyatta bulunulmaması tabiidir.

Murakabe heyetlerinin ittihaz edecekleri tedbirlere aykırı harekette bulunanlardan koruma veya ihtiyar meclislerince bir liradan beş liraya kadar hafif para cezası alınacağına dair olan 31 nci maddeye ayrıca başı boş yakalanan hayvanların beherinden beş kuruştan elli kuruşa kadar ceza alınacağı hakkında bir fıkra ilâvesine dört muhalif reye karşı (Salâh Yargı Kocaeli, Şinasi Devrin Zonguldak, Fikret Atlı Giresun, Faik Ahmed Barutçu Trabzon) ekseriyetle karar verilmiştir. Ekalliyet reyine göre ceza esasatile telifi mümkün olmayan bu hüküm ayni fiile tazminattan başka iki defa ceza tayini gibi mahzurlu neticeler de tevlit edebilir.

Zarar husule getiren hayvanlardan zarar mahallinde görülenlerin bekçiler tarafından yakalanarak zarar ödeninceye kadar muhafaza edileceği 30 ncu maddede münderiç bulunmaktadır. Bu suretle yakalanan hayvanlar zarar ödeninceye kadar bir teminat olarak saklanır. Hayvan sahibi ancak koruma veya ihtiyar meclisinin tesbit ettiği zararı para veya mal olarak derhal tesviye eder. veya bu heyetlerin kabul edeceği bir kefil gösterirse hayvanını geri alabilir. Şu cihet kayde şayandır ki, hayvan üzerinde bir nevi hapis hakkı tesis eden bu madde lâyihanın ihdas ettiği bir yenilik değildir. Filvaki bir kimsenin hayvanı diğerinin gayrimenkulü üzerinde bir zarar yaptığı takdirde gayrimenkulün zilyeti o hayvanı zapt ve kendisine ita olunabilecek tazminat mukabilinde teminat olmak üzere yedinde hapsedilir. (Borçlar kanunu madde 57). 29 ncu madde bundan farklı olarak bir kefil iraesi halinde dahi hayvanın sahibine iade edilebileceğini kabul etmiştir. Bittabi kefalet akdinin muteber olabilmesi için Borçlar kanununun 484 ncü maddesi hükümleri dahilinde tahriri şekilde yapılmış ve muayyen bir meblâğı muhtevi bulunmuş olması şarttır. Bu muamele koruma veya ihtiyar meclisinin kefaletname zeyrine kefilin muteber olduğuna dair vereceği şerhle tamamlanır.

Çiftçi ve köylünün esaslı bir ihtiyacını karşılayacak mahiyette olan kanun lâyihası Umumî Heyetin tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe takdim olunur.

Muvakkat E. Reisi	M. M.	Kâtip
İzmir	Zonguldak	Giresun
R. Köken	*Şinasi Devrin*	*Fikret Atlı*
Antalya	Aydın	Balıkesir
R. Kaplan	*N. Göktepe*	Y. Sezai
		İmzada bulunmadı.
Bingöl	Çoruh	Denizli
Feridun Fikri	*Atıf Tüzün*	*T. Berkay*
		İmzada bulunamadı.
Diyarbakır	Edirne	Eskişehir
V. N. Sünkitay	*T. Göksel*	*E. Sazak*
Kayseri	Kocaeli	Konya
R. Özsoy	*Salâh Yargı*	*H. Dikmen*
Manisa	Seyhan	Tokad
Yaşar Özey	*Tevfik Tarman*	Muhalefet şerhi bağlıdır.
Trabzon	Zonguldak	
F. A. Barutçu	*İbrahim E. Bozkurt*	

Mevzuumuz «Çiftçinin mallarını korumak ve zararlarını tazmin ve telâfi etmek» olup gaye de «Çiftçinin huzur ve sükûnunu temin eylemek » tir. Elimizdeki beş lâyihadan maksadı temin edecek en iyi tedbirleri ihtiva eden Dahiliye encümeni lâyihasıdır. Ondan sonra maksada en çok yaklaşan Muvakkat encümenin hazırladığı lâyiha bulunuyor.

Ancak Muvakkat encümenin bu lâyihası bu gün Köy kanunu ile tamamen köylere bırakılmış bazı mühim hususları kaza merkezine almakla tatbik kabiliyetini azaltmakta ve lüzumlu bazı hususları da şumulünden hariç bırakmakta olduktan başka mevcut idare düzeninde teşevvüşler meydana getirmektedir.

Şöyle ki :

1) «Çiftçi mallarını korumak» işi «Can, ırz ve malı korumak» dan ibaret olan emniyet servisinin bir parçasıdır. Mevcut mevzuatımız emniyet servisini kül halinde Dahiliye vekâletine vermiş ve Devlet zabita kuvvetleri olan polis ve jandarmayı doğrudan doğruya ve mahallî zabita kuvvetleri olan köy korucularını ve kır bekçilerini ve çarşı ve mahalle bekçilerini bilvasıta bu Vekâlete bağlamıştır. Zabita kuvvetlerinin faal âmirleri bulunan

Vali, Kaymakam, Nahiye müdürleri ve muhtarlar bu Vekâlete bağlı bulunmaktadırlar.

Bütün medenî memleketlerde emniyet işi kül halinde tutulmuş ve tek bir vekâlete bağlı bırakılmıştır.

Zabita kuvvetleri icra vasıtası bulunduklarından teşkilât silsilesinde âmir ve memur daima tek emre, tek kumandaya tâbi tutulmak ve emri daima tek bir makamdan almak esaslı ve umumî bir kaidedir. İnzibatın da temelini bu teşkil eder.

Halbuki bu lâyihanın ruhuna göre Çiftçi mallarını korumak işi külden ayrılarak Ziraat vekâletine bağlanmakta ve bu vekâlete bu işle meşgul teşkilâta emir ve talimat verme ve murakabe yapma salâhiyetleri verilmektedir. Mevcut mevzuatla Dahiliye vekâletine ve bunun teşkilâtına verilmiş olan bu vazife ve salâhiyetler aynen baki kalmakta ve işde de ehliyet ve ihtisas bu vekâlet teşkilâtında bulunmakta olduğundan iş çatallanmaktadır.

Bu çatalın işi nerelere götürebileceği ve hasıl olacak teşevvüşün derece ve şumulü kolaylıkla tahmin olunur.

Bütün köylerin ve şehir ve kasabaların kır sahalarını jandarma ile birlikte Ziraat vekâletine bağlamak emniyet işinde belki bu derece teşevvüşe meydan vermezdi.

Çiftçi çocuklarının sıhhat işini Sıhhiye vekâletinden ayırıp Ziraat vekâletine bağlamak ne gibi zorluklar ve teşevvüşler meydana getirecekse emniyet işinin parçalanıp ayrı ayrı vekâletlere bağlanması bu teşevvüşün bir kaç misli fazlasını meydana getirecektir.

II - Belediyelerin sınırları içinde Belediye dairesinden maada ayrı bir koruma meclisi kurmak bu iki idare arasında ardı arası kesilmiyen bir ihtilâf, rekabet ve şikâyet kaynağı yaratmak olacak ve idarede lüzumsuz ve faydasız zorluklar ve teşevvüşler meydana getirecektir.

Koruma vergilerini, toprakların, bağ ve bahçelerin nevine, miktarına ve verimine göre tahakkuk ettirip tahsil eylemek mühim bir malî teşkilâta muhtaç olduğu gibi bekçileri sevk ve idare, zarar ve ziyanları tahkik ve bir karara rapt, kararları icra, kır yollarını tanzim ve muhafaza ve diğer koruma işleri de bir teşkilâta muhtaçtır. Bu teşkilât ihtiyacı, bina ve sair ihtiyaçlar, koruma için de tam teşkilâtlı bir Belediye idaresi meydana getirecektir. Geniş bir teşkilâta ve masraflara ve inkıtasız sevk ve takibe muhtaç bir âmme işinin maaşsız, ücretsiz - Hayır cemiyeti gibi - fahrî bir meclisle görülmesine ve vahdete muhtaç olan icra işlerinin Meclisle yürüdülmesine imkân olmadığından koruma meclislerinin bu günkü belediyeler gibi müteazzuv bir hale gelmesi bir zarurettir. Belediye derecesinde şeref ve haysiyet sahibi kimselerden teşekkül edecek «Koruma belediyesi» iki taraf işlerinde geniş bir teşevvüş yaptıktan maada ayrıca kasaba ve şehir halkını çifte belediye idaresi masrafları ödemeğe mecbur kalacaktır.

III - Köy kanununun 68 nci maddesi köy sınırları içinde köy korucularını ve kır bekçileri kanunu kendi sahalarında kır bekçilerini «herkesin canını, ırzını, malını korumak» ile mükellef tutmaktadır. Bu lâyiha ise köylerde yalnız bir korucu bırakarak diğerlerine ve kır bekçilerine « Bekçi » adını takıp bunlara yalnız « Çiftçi mallarını korumak » vazifesini vermekte ve bunları « Canı, ırzı ve diğer malları korumak » vazife ve salâhiyetinden mahrum bırakmaktır.

Köylere bırakılan birer korucu ile sahaları çok mütenevvi olup bazan 200 000 dönüme kadar genişleyen köy sınırları içindeki yerlerde herkesin canını, ırzını, ve malını korumağa imkân bulunamayacağı gibi bu vazife ve salâhiyetlerden mahrum bırakılan kır bekçileri sahası yani kasaba ve şehirlerin sınırları içindeki belde harici yerlerde de bu vazife açık kalmaktadır.

Bekçiliğe alınan korucuların ve kır bekçilerinin emniyeti koruma bakımından boş kalan yerlerini jandarma dolduracak ise 60 : 70 bin kişilik bir jandarma kadrosunun bu kanunun tatbik mevkiine konmasından önce hazırlanıp yerlerine gönderilmesi lâzımdır.

Bu boşluğun jandarma ile doldurulabilmesine, bütçe ve sair sebeple imkân olmadığından çaresiz köylerde köylüye, şehir ve kasabalarda çiftçiye yükletilerek yeni korucular tayin olunacaktır. Bu boşluk doldurulmadan mevcut korucuların ve kırbekçilerinin bekçiliğe alınması memleket emniyet ve asayişinde telâfisi zor bozukluklar husule getirecektir.

Hususile bu gün paraşütçüler, aktif ve pasif müdafaa bakımından koruculara ve kır bekçilerine mühim vazifeler verilmiş ve bu vazifelerin arttırılması mecburiyeti de duyulmuş olup bu kaçınılmaz vazifeler korucu ve kır bekçisi adedini artırmağa idareyi icbar ettiği bu sırada bunların tenkisine doğru gitmek memleket emniyet ve müdafaasını çok müşkül bir duruma sokacaktır.

Kurulu düzeni bozup memleket emniyet ve müdafaasını müşkül mevkie koymaktan ise zaten çiftçi mallarını korumak aslî vazifelerinden bulunan koruculari ve kır bekçilerini « vazife ve salâhiyetlerile » olduğu gibi bırakmak ve yalnız kır bekçilerini belediyeye veya koruma meclisinin reislerine bağlamak gerek memleket ve gerek çiftçi hesabına çok hayırlı olur. Bunların âmirleri, bunların mıntakalarını ve vazifelerini ayırıp gördürmekte her vakit kâfi ehliyet gösterirler. Yetişir ki, çok şikâyet edildiği gibi bunların lüzumsuz yere kendi sınırları haricinde istihdamları men ve meni temin edecek hükümler konsun,

Koruma ve ihtiyar meclisleri yolu ile Ziraat vekâleti emrinde müstakil bir silâhlı teşkilât bulundurma uğruna çiftçinin yeni baştan sekiz on milyon liralık bir yük altına konmasını ve memleketin emniyet ve müdafaası durumundan müşkül vaziyetler ihdas olunmasını aslâ yerinde göremem.

Evinde, bağında, bahçesinde, tarlasında, merasında canı ırzı, ziyneti, yorganı korunmayan bir çiftçide huzur ve sükûn kim arayabilir?

Her şeyden önce memleketin emniyet ve asayişini bozmaktan ve idareyi teşevvüşlerden kurtarmak ve çiftçinin de bir kısım malı kadar bütün mallarını ve mallarından önce de canını ve ırzını koruyarak huzur ve sükûnu temin etmek için maksadı en iyi temin eden Dahiliye encümeni lâyihası üzerinde durmaktayım.

9 - VI - 1941

Tokad mebusu
Galib Pekel

MUVAKKAT ENCÜMENİN TEKLİFİ

Çiftçi mallarının korunması hakkında kanun lâyihası

BİRİNCİ MADDE — Köy kanununa göre tesbit edilen sınırlar içindeki ekili, dikili veya kendiliğinden yetişen bütün nebat ve ağaçlarla Orman kanununun şümulü haricinde kalan ağaçlıklar, nadaslar veya ziraatte kullanılan yahut ziraatle alâkası olan her nevi menkul mallar ve ağıl, samanlık, ambar gibi doğrudan doğruya çiftlik hizmetlerine mahsus gayrimenkuller ile su arkları, set ve bentler, tarla ve bahçe yolları ve hendekler bu kanuna göre çiftçi malı sayılır.

Birinci fıkra hükmü, şehir ve kasaba haricinde olup belediye hududu içinde veya dışında bulunsun, ziraî mahsulât istihsal edilmekte olan sahalar hakkında da tatbik olunur. Bu sahalar 5 nci maddede yazılı murakabe heyeti tarafından tesbit ve ilân olunur. Murakabe heyeti lüzum gördüğü hallerde saha hudutlarını değiştirebileceği gibi yakınlık, çiftçilik münasebetleri yahut korumada kolaylık gibi mülâhazalara binaen bu kanunun tatbiki bakımından mezkûr sahanın bazı parçalarını veya tamamını en uygun gördüğü köye bağlıyabilir.

İKİNCİ MADDE — Bu kanunda yazılı işlerden köylere taallûk edenleri ihtiyar meclisi, birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı sahalara ait olanları koruma meclisi tarafından ifa olunur. Her kaza ve vilâyet merkezinde ayrıca bir murakabe heyeti de bulunur. Murakabe heyetleri kaza hududu dahilindeki bilûmum ihtiyar ve koruma meclislerini bu kanun hükümleri dairesinde murakabe ederler.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Murakabe heyetile koruma meclisine aza seçilebilmek için belediye meclisine aza intihap edilebilmek hakkına malik olmak ve ayni ziraî sahada ziraatle meşgul bulunmak şarttır. Şu kadar ki bunların belde sakini olup olmadıklarına bakılmaz.

Köy kanununun 30 ncu maddesi bu seçimlerde de caridir.

DÖRDÜNCÜ MADDE — Koruma meclisi azaları ticaret ve sanayi ve ziraat odaları bulunan yerlerde bunların da iştirakile toplanan belediye meclisi tarafından gizli reyle ve dört sene müddetle intihap olunurlar. Her intihapta üçüncü maddede yazılı şartları haiz olanlar arasından beşi aslî ve diğer beşi yedek aza olmak üzere on kişi seçilir.

Aslî azalar arasından inhilâl vukuunda yedek azadan en fazla rey alan boşalan yere geçer. Müsavi rey almış olanlar arasında kura çekilir.

Koruma meclisi azaları, aralarından birini gizli reyle reis seçerler.

BEŞİNCİ MADDE — Murakabe heyeti vilâyet merkezinde valinin idare mensupları arasından seçeceği bir zatın kazalarda kaymakamın reisliği altında ziraat ve veteriner müdür veya memurları ile dördüncü madde hükümleri dairesinde intihap olunan beş azadan teşekkül eder. Kaymakamın bulunmadığı hallerde heyete ziraat veya veteriner müdür veya memuru, bunların da bulunmaması halinde kaymakamın tensip edeceği aza reislik eder.

ALTINCI MADDE — Murakabe heyeti, koruma ve ihtiyar meclisleri mürettep aza adedinin ekseriyetile içtima ederler.

Kararlar, mevcudun ekseriyetile verilir. Reylerde müsavat halinde reisin bulunduğu taraf tercih olunur. Reis ve azalar kendilerinin veya üçüncü maddede yazılı hısımlarının alâkalı oldukları işlerin müzakeresine iştirak edemezler. Bu gibi hallerde veya hastalık yahut diğer meşru mazeretler dolayısile aza noksanı yüzünden içtima edemeyen heyet veya meclis yedek azalarla tamamlanır.

YEDİNCİ MADDE — Koruma ve ihtiyar meclislerinin çiftçi mallarını koruma bakımından vazife ve salâhiyetleri şunlardır:

I - Bekçilerin vazife görecekleri mıntakaları ayırmak,

II - Bekçilerin adedini ve çalışma müddet ve şartlarını tayin ve bunlara para veya mal olarak verilecek aylık veya yıllığı tesbit ve bunların vazifelerini iyi ifa edebilmeleri için lüzumlu tedbirleri ittihaz,

III - Koruma kadro ve bütçesini ve senelik koruma bedeli tarifelerini tesbit ve her iki hususu murakabe heyetinin tetkik ve tasdikına sevketmek,

IV - Hayvanlar için müşterek çoban ve sığırtmaç tutmak ve bekçiliğe ehil gördüklerini seçerek tayinlerini vali veya kaymakamın tasdikına arzetmek,

V - Suların mezruat ve yollara yaptığı tahribatı önlemek ve su arkları ve hendeklerle tarla ve bahçe yollarını tamir ettirmek ve bu yüzden doğacak masrafları bütçe harici olarak alâkalılar arasında istifadeleri nisbetinde taksim ve tahsil etmek. (Alâkalılardan filen çalışmak isteyenler çalışabilirler).

VI - Elli liraya kadar olan zarar ve ziyan işlerine 26 ncı maddede yazılı hüküm-ler dairesinde bakmak,

VII - 14 ncü maddede gösterilen inzibat cezalarını vermek.

Ve bu kanunda yazılı diğer vazifeleri ifa etmek.

SEKİZİNCİ MADDE — Murakabe heyetinin vazife ve salâhiyetleri şunlardır:

I - Koruma kadro ve bütçesini ve senelik koruma bedeli tarifelerini tasdik veya bunlarda lüzumlu gördüğü tadilleri icra etmek,

II - Mıntakaları dahilindeki köylerden malî ve ziraî durumları itibarile bir bekçiden ayrı olarak korucu tutmağa müsait olmayanları tayin etmek,

III - Koruma ve ihtiyar meclisi kararlarına bu kanun hükümleri dahilinde yapılan itirazları tetkik etmek,

IV - Koruma ve ihtiyar meclislerinin bu kanunda gösterilen vazife ve salâhiyetlerini devamlı bir nezaret ve murakabeye tâbi tutmak,

V - Hayvanların sureti muhafaza ve sevki idaresine ve geçeceği yolların tayinine; tarla, bağ ve bahçe sınırlarının belli edilmesini veya bu yerlerin korunmasını temin için mahallince yapılması mümkün ve mutat olan mânialar konmasına; tarla yolları, su arkları ve sınır hendeklerinin set ve bentlerin evsaf ve sureti muhafazalarına müteallik tedbirlerin tesbitine dair koruma ve ihtiyar meclisleri tarafından yapılan teklifleri tetkik ile karara bağlamak ve bu kanunda gösterilen diğer işleri görmek.

I, III ve V sayılı bentlerde yazılı muamelelerin bir ay zarfında neticelendirilmesi mecburidir. Koruma bedeli tarifelerinin tetkikatında (15) nci maddeye tevfikan yapılan itirazlar da nazara alınır.

İhtiyar veya koruma meclisleri veya bunlardan biri ile diğeri arasında tekevvün eden ihtilâfları her ikisinin tâbi bulunduğu murakabe heyeti, ayrı ayrı murakabe heyetine tâbi iseler bunlardan en yakın olanı katî olarak hal ve fasleder.

DOKUZUNCU MADDE — Murakabe heyeti ile koruma ve ihtiyar meclisleri azalarına bu kanuna tevfikan yapılacak hizmet ve muamelelerden dolayı koruma sandığından hiç bir ücret ve masraf verilemez.

Uzak mesafeler için nakil vasıtası ücretile ehlivukufun zarurî masrafları koruma sandığından verilir. Bu masraflar zarar yapandan alınarak sandığa iade olunur. Şikâyetçinin iddiası sabit olmazsa yapılan masraflar kendisine ödettirilir,

ONUNCU MADDE — Bu kanunda yazılı istisnalar dışında koruma ve ihtiyar meclislerinin bu kanun hükümlerine tevfikan verecekleri kararlar aleyhine alâkalılar tarafından kararın kendilerine tebliği tarihinden itibaren on gün zarfında murakabe heyetine müracaat ve itiraz olunabilir. Müddeti zarfında aleyhine itiraz edilmeyen kararlar katileşir. Bu suretle katileşen veya murakabe heyetlerince itiraz üzerine verilen kararlar derhal icra olunur.

ON BİRİNCİ MADDE — Murakabe heyetile koruma ihtiyar meclislerinin muamelât ve mesaisi, mahallin en büyük mülkiye âmiri veya onun tavzif edeceği kimseler tarafından devamlı surette teftiş edilir.

Bu teftiş doğrudan doğruya Ziraat ve Dahiliye vekâletlerince tensip edilen memurlar vasıtasile de yaptırılabilir Bundan başka valiler bu kanunun iyi işlemesini murakabe ve kanunun tatbikatındaki hataların ıslahını murakabe heyetinden talep ederler.

ON İKİNCİ MADDE — Bekçilerin vazifeleri şunlardır:

I - Çiftçi mallarını korumak,

II - Çiftçi mallarına zarar iras edildiği hallerde 24 ncü maddede gösterilen muameleleri ve bu kanunda yazılı diğer vazifeleri ifa etmek.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Bekçilerin bu kanunda yazılı vazifelerden gayri işlerde istihdamları veya kısa bir zaman için dahi olsa kendi mıntakaları haricine gönderilmeleri yasaktır.

Bunlar ancak umum emniyet ve asayişin ve su baskını, zelzele ve yangın gibi umumî afetlerin zarurî kıldığı fevkalâde ahvalde bağlı bulundukları yerin en büyük mülkiye âmirinin veya muhtarın iznile kendi mıntakaları veya yukarıda gösterilen vazifeleri haricinde muvakkat olarak istihdam edilebilirler.

Şu kadar ki malî ve ziraî durumları bir bekçiden ayrı olarak köy korucusu tutmağa kudreti olmadığı murakabe heyetince yapılan tetkikat neticesinde tahakkuk eden köylerde köy korucularına ait vazifeler bu bekçiye gördürülür.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Bekçilere Köy kanununun 80 ve 81 nci maddelerine tevfikan verilecek cezalardan başka üç günden az ve on beş günden çok olmamak üzere ücret kesmek ve işten çıkarmak cezaları da tatbik olunabilir.

Cezanın tayininde Köy kanununda yazılı tertibe riayet mecburiyeti yoktur.

Verilen ceza derhal infaz olunur. Bunlardan yalnız işten çıkarma kararına murakabe heyetine itiraz olunabilir. İşten çıkarılan bekçi bir sene geçmeden yeniden vazifeye alınamaz.

ON BEŞİNCİ MADDE — Koruma tarifeleri her sene koruma ve ihtiyar meclisleri tarafından mahallin örf ve âdeti ile iktısadî vaziyetine ve taallûk ettiği arazinin verimine, mahsulün nevine veya hayvan cinsine göre tanzim olunur.

Bu tarifeler murakabe heyetine gönderilmekle beraber ayni zamanda köy veya kasabanın münasip mahallerine de talik olunur. Alâkadarlar talikten itibaren on gün zarfında koruma veya ihtiyar meclisleri vasıtasile veya doğrudan doğruya murakabe heyetine itiraz edebilirler. Tarifeler murakabe heyetinin tasdikile katileşir.

Koruma bedelleri her mahallin istihsal vaziyetlerine göre tesbit olunacak en müsait zamanda ve Tahsili emval kanununa göre tahsil olunur. Ancak tahsilât komisyonunun vazifeleri koruma ve ihtiyar meclisleri, tahsildarın gördüğü işler koruma heyeti reisinin veya muhtarın tensip edeceği kimse tarafından ifa olunur.

Koruma tarifesi bir senelik bekçi ücretlerinden başka peşin olarak ödenecek zarar ve ziyanlarla masraf karşılığı olarak bekçi ücretlerine yüzde 30 u geçmemek üzere yapılacak bir ilâveyi karşılayabilecek şekilde tanzim olunur.

ON ALTINCI MADDE — Köy sınırları veya birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı saha içindeki ekilmş arazi ile bağ, bahçe veya ağaçlıklara filen tasarruf etmekte olanlardan ve gelip geçici olmayan ve kendi hayvanlarını idare edecek kadar şahsına ait veya icarla merası bulunmayan sürü sahiplerinden 15 nci maddede gösterilen tarifede yazılı senelik koruma parası veya bunun mukabili olan mahsul veya mal alınır. Koruma parasına tâbi olanların bunun miktarı hakkında kendilerine veya ikametgâhlarına yapılacak tebliğden itibaren on gün zarfında murakabe heyetine itiraz hakları vardır.

ON YEDİNCİ MADDE — Bu kanun hükümlerine tevfikan tahsil olunan para cezaları koruma sandığına irat kaydolunur.

ON SEKİZİNCİ MADDE — Her koruma ve ihtiyar meclisi nezdinde 16 ve 17 nci maddelerde yazılı gelirlerden bir koruma sandığı teşkil olunur. Bekçi ücretlerinden başka zarar ve ziyan mukabili olarak tahsil edilmiş olan miktar, peşin olarak ödenen zararlar dolayısile tükendiği veya zararın ödenmesine kâfi gelmediği takdirde sandık mevcudu tarifede yazılı esaslar dairesinde mükelleflerden yapılacak tahsilâtla tamamlanır. Bu suretle yapılacak tahsilâtta zarar ve ziyan karşılığı olarak 15 nci maddenin son fıkrasına göre tesbit edilmiş olan nisbet daima muhafaza olunur.

ON DOKUZUNCU MADDE — 8 nci maddenin ikinci fıkrasında yazılı köylerde köy bütçesindeki korucu ücreti koruma sandığına yatırılır. Bu kanunun tatbiki dolayısile hâsıl olacak vaziyete göre köy korucularının adedi ihtiyaç nisbetinde azaltılabilir. Bu suretle azaltılan koruculara ait ücret köy bütçesinden koruma sandığına devrolunur.

YİRMİNCİ MADDE — Mezruat arasında başıboş yakalanıp da on beş gün içinde sahipleri tarafından alınmayan hayvanlar koruma ve ihtiyar meclisi tarafından münasip görülecek bir pazar yerinde müzayede ile satılır ve keyfiyet bir zabıt ile tesbit olunur. Müzayededе 2490 sayılı kanun hükümleri tatbik olunmaz Sahibi malûm olmayan hayvanlar için her yerin örf ve âdetine göre ilân yapılır.

Bu hayvanlar için sarfedilen iaşe, muhafaza masraflarile yapılacak diğer masraflar satış bedelinden tenzil olunduktan sonra bakiyesi bir sene müddetle emaneten saklanır. Satış bedeli bu müddet içinde müracaat edilip alınmadığı takdirde koruma sandığına irat kaydolunur.

YİRMİ BİRİNCİ MADDE — Koruma sandığındaki paraların sarfedilebileceği yerler şunlardır:

I - Bekçilerin ücretleri,

II - 29 ncu maddeye göre ödenecek zararlar,

III - Her mahallin hususiyet ve ihtiyaçlarına göre koruma ve ihtiyar meclisleri tarafından bu kanunun tesbit ettiği hizmetlerin ifası için yapılacak zarurî masraflar Bu masrafların senelik yekûnu hiç bir halde bekçi ücretleri yekûnunun yüzde onunu tecaviiz edemez.

YİRMİ İKİNCİ MADDE — Koruma sandığının mevcudu Devlet malı hükmündedir. Koruma gelirleri ve koruma sandığındaki paraya haciz konamaz.

Koruma sandığı gelirinin cibayet ve sandık mevcudunun sarf sureti ve her sene sonunda hesapların nasıl kapatılacağı Ziraat vekâletince tesbit olunur.

YİRMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanun ile vazifedar olanların vazifeleri dolayısile işledikleri suçlara Ceza kanununun memurlar hakkındaki hükümleri tatbik olunur.

Bu gibilerin ifa ettikleri vazifeden dolayı kendilerine karşı işlenen suçlar memurlar aleyhine işlenmiş sayılır.

YİRMİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Birinci maddede yazılı çiftçi mallarına bir zarar vukuunda bekçiler filen devamına mâni olacak tedbirleri almakla beraber husule gelen zararın tesbitine yarayacak delilleri toplayarak keyfiyeti koruma veya ihtiyar meclisine bildirmek mecburyetindedirler. İmkân bulunan hatlerde bir zabıt varakası da tutulur.

YİRMİ BEŞİNCİ MADDE — Koruma veya ihtiyar meclisinin seçeceği vukuf ehli fili haber veren bekçi ile birlikte en çok yirmi dört saat zarfında vaka mahalline giderek zararın miktarını ve hangi şartlar altında yapıldığını tahmin ve tesbit ve bunu bir zabıt varakasile tevsik eder. Mühim işlerde vukuf heyetine koruma veya ihtiyar meclisi azasından bir veya bir kaçı katılır.

Tutulacak zabıt varakaları ve işe müteallik evrak derhal koruma veya ihtiyar meclisine tevdi olunur.

Zarar ve ziyanın tesbitine taallûk eden tetkikler Köy kanunu hükümlerine göre yapılır.

YİRMİ ALTINCI MADDE — Birinci maddede yazılı çiftçi mallarına iras edilen ve miktarı elli lirayı geçmeyen zararların tazminine müteallik işleri koruma ve ihtiyar meclisleri Köy kanunundaki usule göre tetkik ve hallederek bir karara bağlarlar. Bu kararlardan 20 liradan yukarı olanlara karşı alâkalılar, salâhiyetli sulh hâkimine on gün zarfında itiraz edebilirler.

İtiraz istidası doğrudan doğruya mahkemeye verileceği gibi koruma veya ihtiyar meclisine de verilebilir. Bu meclisler istidayı bütün evrak ile beraber derhal mahkemeye gönderir ve itiraz edene bedava bir ilmühaber verir.

Koruma ve ihtiyar meclislerinin 20 liraya kadar ve sulh hâkimlerinin itiraz üzerine verecekleri kararlar katî olup bunlar aleyhine kanun yollarına müracaat olunamaz.

YİRMİ YEDİNCİ MADDE — Yukarıdaki maddede yazılı zarar tazminine taallûk eden işlere bakılması alâkalıların talep ve şikâyetine bağlı değildir.

Zarar görenin feragati tetkikatı durdurmaz ve karar altına alınan meblâğ tahsil edilerek sandığa irat kaydolunur.

Şu kadar ki koruma veya ihtiyar meclisinin tasvip edeceği tazminat alâkalıya ödendiği takdirde tetkikata devam edilmez.

YİRMİ SEKİZİNCİ MADDE — Koruma ve ihtiyar meclisince verilen kararlardan 20 liraya kadar olanları Köy kanununun 66 ncı maddesinde yazılı usule tevfikan icra olunur. Şu kadar ki paranın ödenmesi için yapılan ihbarın müddeti 8 gündür.

İdare âmirleri bu hususlaki salâhiyetlerini koruma veya ihtiyar meclisleri vasıtasile kullanabilirler.

YİRMİ DOKUZUNCU MADDE — Zararın faili malûm olmadığı hallerde koruma veya ihtiyar meclislerince tesbit olunan zararın dörtte üçü koruma sandığın-

dan zarar görene ödenir. Bilâhare fail taayyün ederse zararın tamamı kendisine ödettirilir ve sandığın tediye etmiş olduğu mebaliğin mahsubu yapılarak geri kalan zarar görene verilir.

Peşin ödenen miktar hiç bir halde 20 lirayı geçemez. Zararın her hangi bir maksatla mal sahibi tarafından yapıldığı tahakkuk ederse sandıktan ödenmiş olan paranın iki misli masrafile beraber koruma veya ihtiyar meclisi kararile kendisinden tahsil olunarak sandığa irat kaydolunur.

OTUZUNCU MADDE — Zararı husule getiren hayvanlardan zarar mahallinde görülenler bekçiler tarafından yakalanarak zarar ödeninceye kadar muhafaza edilir.

Bu suretle yakalanan hayvanlar koruma ve ihtiyar meclislerinin karar ve icra hususunda haiz oldukları salâhiyet mahfuz kalmak şartile tazmin edilecek zararlara karşı teminat hükmündedir.

Şu kadar ki hayvan sahibi koruma veya ihtiyar meclislerinin ikinci fıkra hükümleri dahilinde takdir edeceği miktarı aynen veya nakten teminat olarak yatırır veya bu heyetlerin kabul edeceği bir müteselsil kefil gösterirse hayvanları geri alabilir.

OTUZ BİRİNCİ MADDE — Murakabe heyetlerinin 8 nci maddenin beşinci bendine tevfikan ittihaz edecekleri tedbirlere aykırı harekette bulunanlardan koruma veya ihtiyar meclislerince bir liradan beş liraya kadar hafif para cezası alınır. Bu cezaya tebliği tarihinden on gün zarfında murakabe heyetine itiraz olunabilir.

Koruma veya ihtiyar meclisi başıboş yakalanan hayvanların beherinden beş kuruştan elli kuruşa kadar alacağı parayı sandığa irat kaydeder. Bu hususdaki kararlar katidir.

OTUZ İKİNCİ MADDE — Bekçiler silâhlıdırlar. Silâh ve cephaneleri Devlet tarafından temin edilir. Kıyafet ve silâhlarının cinsi Dahiliye vekâleti tarafından tayin olunur.

OTUZ ÜÇÜNCÜ MADDE — Bekçiler, Köy kanununun 77 nci maddesinde yazılı hallerde silâh kullanmağa salâhiyetlidirler.

Bunların vazifelerinin ifasına filen mümanaat edenler hakkında zabıta memurlarına karşı işlenmiş bu kabîl suçlar için tertip olunan cezalar tatbik olunur.

OTUZ DÖRDÜNCÜ MADDE — Toplu olarak 100 hektar ve daha fazla arazi işletenler hususî bekçi kullandıkları takdirde korunma parası vermiyecekleri gibi koruma sandığından da hiç bir tazminat alamazlar.

Şehir ve kasaba civarındaki sebze bahçelerinin hususî bekçi tutmak şartile koruma parasını vermek mecburiyetinden istisnasına karar vermeğe koruma meclisi salâhiyetlidir. Alâkalılar on gün zarfında bu karara karşı murakabe heyetine itiraz edebilirler. Bu gibiler koruma sandığından hiç bir tazminat alamazlar.

Hususî bekçiler bu kanundaki bekçilere verilen salâhiyeti haiz değildirler.

OTUZ BEŞİNCİ MADDE — Bu kanun hükümlerine tevfikan yapılacak müracaat ve her türlü tetkik ve muamelelerden hiç bir resim ve harç alınmaz.

OTUZ ALTINCI MADDE — 20 temmuz 1330 tarihli kır bekçileri kanununun bu kanuna uymayan hükümlerile Köy kanununun 54 ve 55 nci maddeleri ilga edilmiştir.

OTUZ YEDİNCİ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

OTUZ SEKİZİNCİ MADDE — Bu kanun hükümlerini icraya Adliye, Dahiliye, Maliye ve Ziraat vekilleri memurdur.